

שיעורים על

הלכות נדה

חלק א'

יו"ד סי' קפ"ג עד סי' קפ"ו

לקט רשימות על הלכות נדה
מבוססות על שיעוריו של

הגר"ש קאלוס שליט"א

הלכות נדה מסודרים ומבוארים
עם ביאור הנושאים ושיטות הפוסקים
וגם כמה ציורים ודוגמאות והוראות
כדי להמחיש הענין למעשה

נכתב בס"ד ע"י

משה בונם באאמו"ר הרב אלעזר שליט"א ליבערמן

קיץ תשפ"ד

הסכמות והקדמות כבר נדפסו בחוברות הקודמות על הלכות ברכות, שבת, נדה, בשר בחלב, תערובת, מזוזה, טבילת כלים, הגעלת כלים, יחוד, ועוד. ניתן לקבל חוברות אלו מהמו"ל.

תודתי נותנה לחברי וידידי הרב צבי סגל שליט"א על עבודתו הנאמנה בהגהת הקונטרס; יהא משכורתו שלמה מן השמים. חברי וידידי הרב חנוך שטערלינג שליט"א לקח על עצמו עלות ההדפסה והוצאה לאור; הקב"ה יברך אותו וכל משפחתו בכל מילי דמיטב.

סוגיות אלו נלמדו ב'כולל סדר שני', ירושלים עיה"ק, בהנהלת הגר"י בויס שליט"א והגר"ש קאלוס שליט"א. הקונטרס מבוסס על שיעוריו של הגר"ש שליט"א שנמסרו שם מידי יום ביומו. יו"ל ע"י 'כסדרם וכהלכתם'. אין לסמוך על הכתוב כאן למעשה. הערות והארות יתקבלו ברצון.

כסדרם וכהלכתם

lawandorder626@gmail.com

05852 99 626

Second Seder Kollel

kollel@thesecondsederkollel.com

קיץ תשפ"ד

ירושלים עיה"ק

קונטרס זה נדבת חברי וידידי
הרב חנוך שטערלינג שליט"א

לעילוי נשמת
ר' אברהם ב"ר נתן זצ"ל
נלב"ע י"ד חשון תש"ע

מרת אסתר מלכה בת **ר' דוד ע"ה**
נלב"ע כ' תמוז תשפ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות לרפואה שלמה
עטיה רחל בת **מרים**
בתוך שאר חולי ישראל

זכות הפצת תורת מורינו יעמוד לו ולמשפחתו הדגולה
יתברכו מן השמים לברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות,
ונחת דקדושה מכל יצ"ח,
ויקיים בהם הכתוב ברוך אשר יקים
את דברי התורה הזאת

תוכן הענינים

ד	הקדמה להלכות נדה
ד	טעמא דקרא
ה	איסור או טומאה
ה	האם נדה הוא איסור ערוה
ז	נדה, זבה קטנה, זבה גדולה
ט	טיפת דם בחרדל
יא	בירור המציאות
יג	סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים ... יג
יג	סעי' א' – איסור נדה, הרגשות
יג	ענין הרגשות
טז	שיטת ערוה"ש, אג"מ, ושבה"ל
יט	שיטת הגריש"א זצוק"ל
כב	סיכום
כב	ציור למעשה
כג	נאבד עד בדיקה
כו	סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה
כו	סעי' א' – דיני ווסתות
כו	וסתות דאורייתא או דרבנן
כט	ספק ווסת, ופרישה ביום חוסת מנ"ת או מדרבנן
לג	כל המרבה לברוק
לד	סעי' ב' – פרישה ביום חוסת
לד	פרישה מחיבוק ונישוק וכל שאר נגיעה של חיבה
לז	אור זרוע לצדיק
לט	שיטת אביאסף

ווסת של ר' משה.....לט
 סעי' ד' – ספק קודם הנץ או לאחרה.....לט
 ספק התחלת הווסת.....לט
 שקיעה ונץ.....מא
 סעי' ה' וז' – ראייה הנמשכת.....מב
 סתירה בין הסעיפים.....מב
 סעי' ז' – מסולקת דמים.....מד
 מעוברת בזמננו.....מד
 סעי' ח' – אשה במחבא.....מו
 חרדה ופחד.....מו
 סעי' ט' – חובת בדיקה ביום הווסת.....מו
 מטרת הבדיקה.....מז
 חובת בדיקה בווסת שאינו קבוע.....נ
 כמות הבדיקות.....נא
 רחיצה ביום ווסת.....נב
 עבר הווסת ולא בדקה.....נב
 הוספה: בגדר הבדיקה אחרי הווסת.....נה
 נאבד העד ביום הווסת.....נו
 בדיקה ביום הווסת כשיש לה פצעים.....נז
 סעי' י' – היוצא לדרך.....ס
 לפקוד את אשתו לפני שיוצא לדרך.....ס
 מה נחשב יוצא לדרך.....סג
 כללי הלכות מצוות עונה.....סג
 מדוע הקילו דווקא ביוצא לדרך.....סו
 יוצא לדבר מצוה.....סז
 עונות שונות, וכלה.....סח
 סעי' י"א – עד שישאלנה.....ע

לשאול את אשתו..... ע

סימן קכ"ה – אשה שאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה

אני..... עב

סעי' א' – עד שתאמר טבלתי..... עב

נאמנת האשה לומר טבלתי..... עב

חשודה באיסור נדה..... עה

סעי' ב' וג' – אמתלא..... עז

פרטי דיני אמתלא..... עז

סעי' ד' – נטמאתי באמצע תשמיש..... פה

נזכר שהוא יום הווסת..... פה

אשה שמרגשת הרגשה באמצע תשמיש..... פז

דיני תשובה..... פט

סימן קכ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש..... צד

סעי' א' – ווסת קבוע..... צד

ביאור דברי שו"ע ורמ"א..... צד

סעי' ב' – ווסת שאינו קבוע..... צו

ביאור הדעות..... צו

דעת האחרונים..... צז

פרטי דיני הבדיקה..... ק

בדיקות של ר' משה..... קג

סעי' ג' – דינו של תרה"ד, ימים שרגילה לא לראות..... קד

יסודו של תרה"ד..... קד

הקדמה להלכות נדה

הקדמה להלכות נדה

טעמא דקרא

הגמ' נדה ל"א: אי' "תניא, היה ר"מ אומר מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה, מפני שרגיל בה, וקץ בה, אמרה תורה תהא טמאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה", ע"כ.

השו"ע בס' קפ"ג כ' דנשים יושבות ז' נקיים על כל טיפת דם, וכ' הרמ"א דאין חילוק בין פנויה לנשואה. וכ' תורת השלמים דלפי גמ' הנ"ל, שפיר יש לחלק, דרק אצל נשואה שייך האי טעמא, אבל פנויה לא שייך הטעם, וא"כ לר"מ דדריש טעמא דקרא, לא יהא נדה פנויה יושבת ז' נקיים מדאורייתא. כ"כ תורת השלמים בא' מתירוציו.

[ואע"פ דקיי"ל דלא דרשינן טעמא דקרא, וכמש"כ הוא בעצמו שם בתירוץ האחרון, אולי יש לחלק היכא שחז"ל באו ואמרו להדיא הטעם 'מפני מה', ובין היכא שאמרינן הטעם מעצמנו. ועדיין צ"ע.]

וכ' התורת השלמים דמשמעות הרמ"א כאן דלא כדבריו.

והנה, ס' קצ"ב עוסקת בדם חימוד, וכלה לפני חופתה. והק' הנו"כ מבועז ורות, יהודה ותמר, איך לא חששו לדם חימוד. ותורת השלמים שם כ' דלפמש"כ כאן לק"מ, הואיל ופנויה היתה, לא היתה טמאה מה"ת, וא"כ יהודה ובועז היו לפני הגזירה דרבנן שתשב ז' נקיים אף בפנויה.

התפארת ישראל לר"י אייבישיץ חולק בתוקף על דעה זו של התורת השלמים, וכ' דהוא פליטת הקולמוס ושמפקיר בנות ישראל. וכן חלק הברכ"י, סדרי טהרה, ועוד. ור' משה כ' דחלילה להעלות צד כזה על הדעת, וכבר עסק בענין זה בספרו עה"ת בפרשת קרח לגבי טלית שכולו תכלת.

המחמירים שאמרו שפנויה טמאה מדאורייתא, ובכרת, הביאו ספר החינוך במצוה צ"ה כדבריהם, דהחינוך מביא טעם זה כדוגמא לא ללמוד נפק"מ מטעמי המצוות, אלא שהם כטעם ותבלין בעלמא.

וכן הוכיחו מגמ' נדה שם במימרא הקודם, דתינוק נימול לח' כדי שגם אביו ואמו יוכלו לשמוח, ולא יהיו באיסור נדה. והרי, לא מצינו בגמ' שום רמז שא' מהאמוראים שמל בנו ביום ט' או י' וכו' בגלל שאשתו היתה זבה גדולה; ע"כ טעמא בעלמא הוא, ואין לשנות הדין מפני כך.

הברכ"י מביא תרוה"ד [ק"ח] דג"כ מבואר דנקט בפשיטות דהאי גמ' אינו לטעמא למעשה, אלא לטעמא ולתבלין בעלמא.

מסקנא דמילתא, קיי"ל דבפנויה היא נדה מדאורייתא, אפ' קטנה, אפ' בת יום א', אלא שאינה בת ביאה רק מג' שנים, ודלא כתורת השלמים. ואולי מן השמים סובבו שיאמר דבריו רק להוציא מליבן

הקדמה להלכות נדה

והוסיף דבפרשת קדושים לא מוזכר המילה 'טומאה'. וכן נקט ר' משה [ב' צ"ו], דדנין כל א' לחוד.

מאידך, השערי יושר [א' י"ג] חולק על דעה זו, וס"ל דודאי דיני האיסור נובע מדיני הטומאה, והא דתוס' ב"ק, יש לדחות את הראיה. וכ' דבפרשת אחרי מות כ' להדיא דהיא 'טומאת' נדה. ועוד, הרי מקוה וטבילה אינו מתיר לשום איסור, אלא הוא מתיר לטומאה, ומחא דנדה מותר רק אחר טבילה, ע"כ הוא מדיני טומאה ולא מדיני איסור. כך טען ר' שמעון.

ומביא תוס' סוטה כ"ה: כדבריו, לגבי ג' נשים במטה ומצאו כתם. הרש"ש ג"כ מבואר כדברי ר' שמעון.

דעת החזו"א הוא שאין ראיה ברורה, האם הדיני איסור נובעים מדיני טומאה, או שכל א' לחודיה.

לדינא, נקטו המורי הוראה שהוא מדיני איסור, ושייך לומר ספיקות ועוד סברות.

האם נדה הוא איסור ערוה

איסור נדה הוא בכרת, כדמבואר בקרא. ויל"ע, האם איסור זה דינו כשאר עריות שבתורה, או שאינו אלא איסור חמור, אבל לא בגדר ערוה, כעין האיסור תשמיש ביוה"כ, דודאי אינו איסור ערוה.

ויש כמה נפק"מ לדבר, כגון האם נדה הוא ביהרג ואל יעבור, והאם בעינן ב'

של צידוקים, וכדי שכל שאר המפרשים והפוסקים יצעקו להדיא נגד דעה כזה.

איסור או טומאה

בכל התורה כולה יש כללים שונים איך להורות, ואיך פוסקים ספקות. באיסורים, יש כללים כגון ספק דאורייתא לחומרא, ספק דרבנן לקולא, ספ"ס וכו'. מאידך, בטומאה וטהרה, יש כללים אחרים, כגון ספק טומאה ברשה"ר טהור, ברשה"י טמא.

אצל איסור נדה, בודאי יש ענין של טומאה וטהרה, וע"ז אמרי' הכללים של רשה"ר ורשה"י, וכו'. אך יש בזה גם חלק של איסור והיתר, דהיינו היתר לבעלה. ויל"ע, האם איסור והיתר זה הוא איסור בפנ"ע, או"ד הוא תוצאה, ונובע, מדין הטומאה.

כלומר, היכא שמדיני טומאה היתה טמאה, כגון ספ"ס ברשה"י, אך מדיני איסור והיתר היתה מותרת לבעלה, האם מחמירין על חלק האיסור ודנין ע"פ הלכות טומאה וטהרה; ויתכן גם להיפך, שמדיני טומאה וטהרה היא טהורה, אך מדיני איסור היא אסורה לבעלה, האם מקילין. דהיינו, האם האיסור והטומאה קשורין אהדדי, או שנוכל לדון כל א' לחודיה.

השב שמעתתא [א' י"ב] מוכיח מתוס' ב"ק דף י"א. בסוגיא דאין שליא בלא ולד, דדנין כל שאלה לחודיה, ואין א' תלוי בחברתה. וכן מבואר בספר החזו"ר [ג' מ"ט] ועיין בהערה"י, וכן נקט הנוד"ב [ק"כ],

הקברות, וביהכנ"ס, וספר תורה, וכל אלו בודאי הם מדין טומאה ולא מדין איסור.

^א שם כ' דע"כ הוא איסור ולא טומאה כי בימנו אין לנו ביהמ"ק, ולכן לא נוהג אצלנו דיני טומאה וטהרה. וקשה, וכי טומאה לא נוהג אצלנו, הלא יש כל מיני הלכות לגבי נדה בבית

הקדמה להלכות נדה

משום דהוא משנה דין האשה ונותן לה דין פנויה/בעולה/מקודשת/נשואה/זונה/גרושה וכו', וכדי לחול עליה שם חדש כזה, בעינן ב' עדים. משא"כ בנדה, דאינו משנה מצבה של האשה, אלא רק מיחל עליה דינים, בזה אין אומרים דאין דבר שבערוה פחות משנים, דלענין זה אינו דבר שבערוה.

וכ' ר' משה דחילוק זה גופא אנו לומדים מקרא ד'וספרה לה', דמכאן אנו רואים דאין כל פרטי דין של אשה נשואה נחשבת כדבר שבערוה, רק אלו שחלים עליה שם חדש, וכמש"כ.

מידי דברי בדיני יהרג ואל יעבור, אזכיר מה שדנו, האם יש יהרג ואל יעבור על איסור משכב זכר, רובע, ונרבע. ע"ע ריטב"א פסחים כ"ה בשם הרא"ה, דמשכב זכר הוא ביהרג ואל יעבור, משא"כ רובע ונרבע. וע"ע תוס' כתובות ג: בשם ר"ת.

מעשה נורא באשה שומרת תו"מ
הסובלת מבעיות רגשיות ונפשיות, שבעלה אמר לה שהחליט שאינו מעוניין לשמור תו"מ בכלל, ומוכן לשמור רק בפרהסיא למען יציבות המשפחה, אבל בצנעה הוא לא שומר כלום. ואמר, שעסקי תשמיש נכלל בדברים שבצנעה, ולכן אם היא רוצה להישאר נשוי אליו, עליה להסכים שלא לשמור טהרת המשפחה, כי אם איננה מסכימה, הוא עוזב אותה.

ומחמת מצבה הבריאותי והנפשי, ברור להיודעי דבר שאם הוא יעזוב אותה, היא עלולה למות, ולכן השאלה החמורה והמחרידה, האם עליה לצאת

עדים, כדין אין דבר שבערוה פחות משנים. וע"ע תוס' יבמות דף ב'.

בשיעורי שבה"ל בהקדמה כ' דהוא ערוה, מדכ' קרא לא תקרבו לגלות ערוה – ע"כ ערוה היא. ולא הבנתי טענה זו, דמנלן שהתורה באה ללמד שהיא בחומר ערוה, אולי בא לומר כפשטה, שלא יגלה מקום הערוה לבעול ביאת איסור.

וע' תוס' גיטין ב': לגבי אין דבר שבערוה פחות משנים, דבנדה היא נאמנת לבדה דכתיב וספרה לה. ונחלקו האחרונים בביאור מסק' התוס'. יש שביארו דמסק' תוס' דאין נדה נחשב דבר שבערוה. ועפ"ז, נדה אין לה דין של יהרג ואל יעבר.

אך מאידך, יש שלמדו תוס' דודאי נדה היא דבר שבערוה, אלא שאשה נאמנת לספור ז' נקיים.

ולפי צד זה שנדה היא דבר שבערוה, יהיה איסורה ביהרג ואל יעבור. וכך נקטו באמת רוב הדעות; ב"י, ש"ך, וגר"א, בסי' קצ"ה, מ"ב בסי' ע"ה סק"ז ועוד מקומות, ועוד. וע"ע נשמת אברהם בשם הגרש"ז הדן בזה, עיי"ש.

אלא שקשה, א"כ בכל מידי דנדה, נחייב ב' עדים, כהכלל דאין דבר שבערוה פחות משנים.

ויישב ר' משה בדברות נגיטין פרק א' הערות אות י"ז דאח"כ ודאי נדה היא ערוה לכל דבר, ומפני כן נכללת יחד עם שאר עריות שבתורה. והחומר הוא בדיוק כמו חומר שאר עריות. אבל הא דב' עדים, י"ל, הא דבעינן ב' עדים בדבר שבערוה אינו מחמת חומר האיסור עצמה, אלא

הקדמה להלכות נדה

הימים, כל שמפסיקה בטהרה ביום הז',
טובלת בלילה.

אם היא רואה אחרי ז' ימים אלו עוד
דם, דהיינו מיום ח' ואילך, נקראת זבה
קטנה. ודינה, שמפסקת בטהרה, וטובלת
למחר אחרי ג' ימים החמה, וממתנת עד
שקיעה, ואם עדיין לא ראתה שוב,
מותרת לבעלה [דמבעו"י, בין טבילה
לשקיעה, אסורה מדרבנן שמא תראה
ותסתור].

ימי זיבה אלו נמשכים י"א יום. ואלו
י"א יום שביין נדה לנדה.

ואם ראתה ג' ימים רצופים תוך י"א
ימים האלו, נעשית זבה גדולה, וע"ז
צריכין ז' ימים נקיים.

דעת הרמב"ם [פרק ו' הלכה ו'] שאשה
מונה ז' ימים מווסתה הראשונה בחייה,
ואלו ימי נדה, ואח"כ יש י"א ימי זיבה,
ומיד אח"כ ז' ימי נדה ואח"כ י"א ימי
זיבה, עד סוף חייה. ואם ראתה דם, היא
צריכה לעיין אם היא אוחות בימי נדה
או בימי זיבה.

אבל לא כן הוא דעת שאר ראשונים,
ולא קיי"ל כדברי הרמב"ם, כמש"כ הש"ך
סק"ד. אלא הם סברי [רש"י ערכין דף ח',
וע' גרי"ז שם], דמהראייה הראשונה הם
ימי נדה, ואח"כ יש ימי זיבה, ואח"כ
כשהיא טהורה, וטבלה, אין עליה כלום,
ומשראתה שוב מתחיל מחדש ימי נדה.

עיין רמב"ן עה"ת שביאר חומר הזיבה
מפני שהיא כחולי, הואיל והיא מדממת
בזמן שאינו הדרך לראות, משא"כ נדה
היא רואה כדרך של שאר נשים.

מנישואין אלו, ולמסור נפשה, או
שרשאית להישאר נשוי אליו, וע"פ
תנאיו.

והנה, נתבאר למעלה דרוב דעות ס"ל
שנדה היא ביהרג ואל יעבור, ולכן
השאלה הוא האם יש איזה עצה.

וכ"ת שתיקה תרופות למניעת הריון
כדי למנוע ממנה לראות את מחזור שלה
באופן חודשי, ורק תראה פעם בשנה,
ולזה בעלה תסכים, י"ל דאינו אפשרות
מחמת מצבה הנפשי.

ולכא"ו יש עוד אפשרות להסיר כל
רחמה, הכל בכל מכל כל, ואז לעולם לא
תראה טיפת דם בכלל. והשאלה, האם זה
מותר או לא.

במעשה שהיה, הרבנים החליטו
שמירוס באשה אינו אלא מדרבנן,
למרות שאינו פשוט כ"כ, ואבן ישראל [ט'
קכ"ז] התיר בציוור דומה לעשות כן, כי זה
עשיית איסור קטן להציל מעבירה
חמורה, ומצב של פיקו"נ [ע"ע בנושא
הגדול של 'חלל']. וכ"פ הגרשז"א.

נדה, זבה קטנה, זבה גדולה

[ע' ערוה"ש שמאריך במ"ב אותיות בענין זה
להגדיל תורה ולהאדירה.]

הטור מאריך לבאר החילוקים בין נדה
ובין זבה, ומתי נעשית זבה גדולה מה"ת,
כי באמת הם ב' פרשיות שונות בתורה.

פרשה הראשונה איירי באשה
שראתה דם, ועל זיבת דם זו צריכה
להמתין ז' ימים ולהפסיק בטהרה,
ולטבול. אבל ז' הימים האלו אינם צריכים
להיות נקיים, אלא אפ' שופעת דם כל

הקדמה להלכות נדה

נפש להפקיר ולהפקיע עצמם מ'חומרות' ו'מנהגים' של התנאים ואמוראים, ולא להמתין ז' נקיים בווסת רגילה, רק לעשות כדמפורש בקרא דטובלת אחרי ז' ימים מתחילת ראייה, בתנאי שפסקה מלראות ביום השביעי לפני הטבילה.

ואומרים, שהא דבגמ' מכואר שכבר בימי התנאים לא היו כולם בקיאים באיזה דם מטמא, וגם אמוראים עצמם העידו שאינם בקיאים בכך, היינו משום שהיו 'חשוכים' ולא הבינו הענין כל צרכו, משא"כ עכשיו בדורנו, ברוב חכמתנו וידיעתנו בחכמת המדע, אנו יודעים בבירור מהו הדם שהתורה אסרה כנדה או זיבה, ואיזה דם אינה אוסרת כלל.

ולכן אומרים דאין לנו לחשוש שמה הדם הטמא לא הגיע בתחילה, ואין לנו לחשוש לפליטת שכבת זרע, ואין לנו לחשוש לזבה גדולה, ואין לנו לחשוש למנהגו של ר' זירא, כי המנהג לא נהגו במקום פרו ורבו.

דהיינו, אשה שווסתה קצרה מאוד וא"א להתעבר אם תמתין י"ב יום, א"כ במקום פרו ורבו לא נהגו מנהגו של ר' זירא, ונוקים על דין תורה, כדי שלא תצטרך לקחת תרופות לרפאות חולי זו.

ואחר שמבזים בזיון נוראה להתורה וחכמיה ולומדיה, הם סומכים עצמם על איזה הו"א באיזה ספרים, מקצתם שמעולם לא שמענו עליהם [גליא מסכתא], מקצתם שנכתבו על הש"ס ולא להלכה [קונטרסי שיעורים להגאון הרב גוסטמאן קידושין כ"ד], ובכך עוקפים את כל התנאים ואמוראים, ראשונים ומפרשים כגון רמב"ם וכו', סבוראים גאונים

ע"כ הוא מדיני תורה, הכתובים בקרא. אבל להלכה, משרבו הגליות ותכפו הצרות אנו יושבים ז' ימים נקיים על כל טיפת דם, ואפ' על כתם בעלמא.

והטעם, כי חששו לחששות שונות, כגון, אילו היתה טובלת אחרי ז' ימים שאינם נקיים אחרי ימי נדתה, אולי דם הראשון לא היתה באמת דם טמא אלא דם טהור, והדם הטמא לא התחיל אלא ביום אחרון, א"כ נמצא שלא המתינה ז' ימים מעת התחלת דם הטמא.

וכ"ש אנן דאין אנו בקיאים איזה צבע דם הוא טהור מה"ת או טמא מה"ת, ממילא כל החשבון של ז' וי"א אינו מדויק אם אינו יודעת ממתי להתחיל לספור. וע"ע ט"ז לביאור שאר חששות.

ולכן אמרו, דצריכה ז' נקיים על כל טיפת דם, אפ' אינו אלא נוטה לאדום, וכך הוא דינו של ר' זירא, בנות ישראל החמירו על עצמן, שאפ' רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה ז' נקיים.

[כ' ר' משה, דלעתיד לבא עדיין ינהגו חומרא זו. וחלק ע"ז המשך חכמה בפ' בא, וס"ל דלעתיד לבא יהיה נפק"מ לענין טומאה וטהרה וקרבנות, וממילא צריך להבחין בין נדה לזבה. וע"ע במדרש שוכר טוב קמ"ו. וע' בתנחומא מצורע פרק ט' שבנות ישראל לא ראו דם נדה במצרים מחמת הפחד, וגם במדבר לא ראו מחמת השכינה שהיתה עמם, סה"כ 250 שנה שלא ראו [למרות שנתעברו וילדו]. ובזה מיושב עוד שאלה, איך טבלו במדבר.]

ישנם בורים גיאי רוח ומלאים הבל, שברוב רשעותם וריקותם רוצים בשאט

הקדמה להלכות נדה

דאין לומר שהחידוש הוא דאפ' כצבע של חרדל אוסרת, דהא אין זה חומרא אלא מדינא. וגם אין לומר שהחידוש דרך טיפה כגודל חרדל אוסרת, דג"ז אינו חידוש אלא מדינא שאוסרת במשהו, אלא י"ל שהחידוש הוא, דהו"א הא דחוששין לזבה גדולה היינו רק בראיה גמורה, שחוששין שמא תראה ג' ימים, ויהיה בימי זיבה, ולא תשים לב אל זה, קמ"ל דאפ' על טיפת דם לחוד, חוששין שמא ראתה ג' ימים, והיתה בימי זיבה, וצריכה ז' נקיים, אע"פ דדבר רחוק הוא.

לגבי דבריו הראשונים של רבינו יונה, דעל צבע חרדל אינו אפ' רבותא, ע' מעדני יו"ט שמק' מהכ"ת, הא דודאי אינו אוסרת דאינו אדום או דומה לאדום. הערוה"ש בסי' קפ"ח סעי' ח' גם מק' כן, ועיי"ש מש"כ, והבאנו דבריו שם בסעי' א', ועמ"ש"כ שם.

לגבי דבריו האמצעיים, דפשוט דאפ' משהו אוסר [וכ"פ הש"ך כאן אצלנו], יל"ע, האם יש שיעור למשהו. דהיינו, בזמננו שיש לנו זכויות מגדלת, האם מחוייבים לבדוק על ידו, דאולי יש משהו שלא היינו שמים לב אליו אם לא ע"י זכויות כזו.

באג"מ [יו"ד ב' קמ"ז] יש תשובה בענין הכללי בכל התורה כולה, האם משערינן כפי שענינו ראות, או שנברר ע"פ הכלים שנמצאים אצלנו. ודן שם לענין מי שמת, האם מחוייבים לבדוק ע"י מכשירים שונים לוודא שאכן מת, או שמשערינן כפי שעשו בדורות הקודמים.

ומסיק ר' משה, דבכל התורה כולה משערינן עם כוחות הטבע שיש לנו,

אחרונים פוסקים, מפרשים ונו"כ, שו"ע ורמ"א, וכל הפוסקים עד היום, שכולם, מראשם ועד סופם לא העלו על דעתם אפ' צד בעלמא, לעזות מצח ולהפקיר טהרת ישראל בדברים כ"כ חמורים.

וע"ע אג"מ [אה"ע ב' י"ח] שכ' דאינו מסכים לכתוב על זה, ואפ' כשמדבר אינו רוצה לדבר למעשה, אלא מוכן לדבר רק כלפי הלימוד. אבל חלילה לכל מי שנפשו יקרה לו לפצות פיו נגד ישראל סבא קדישא, ומנהגא ומסורת מדור לדור. וגם הגרשז"א [מנח"ש ב' ע' ג'] כ' דאין להקל בשום פנים ואופן.

ולא הזכרנו דעה זו אלא כדי להוציא מלבן של צדוקים, שמא תשמע דעה זו ממק"א, ויעלה על דעתו אולי זה צד אמיתי ורציני; ועכשיו תדע לך שאין זה אלא הבל ורעות רוח, ועצתם של אלו שרוצים לעקור כל דבר שבקדושה, ועפרא לפומייהו, להם ולכל מי שמתחבר להם, ואין זה אלא תאוות הגוף בעלמא, שרוצים 'הכשר' מהתורה. וע"ע קובץ תשובות סי' פ"ג.

ואין לנו אלא דברי הגמ' ברכות ל"א. אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה כדי שדעתו יהיה מיושב בשעת תפילה, ופריך, היכי דמי הלכה פסוקה, ומשני כי הא דר' זירא. דהיינו, דין זה הוא הלכה פשוטה מכל, ומי שיודע הלכה זו, אין מקום להרהר אחריו, ויכול להתפלל במנוחת הנפש.

טיפת דם בחרדל

הבאנו, דזה ההלכה הכי פשוטה בכל הש"ס. ועד כדי כך שהמפרשים מתקשים מהו החידוש בכלל. ורבינו יונה שם כ'

הקדמה להלכות נדה

לחשבון כזו, אלא שירא להקל, ומסיק דח"ו להקל.

ולפני שנפרט מתי מדינא נתייחס לזה, נקדים דברי שבה"ל בשיעורים, שכ' דכל דברי האחרונים הנ"ל שאין דרכה של רחם לפלוט רק טיפה אחת של דם, הנ"מ כשהרחם לא פלט שום דבר אחר, ובזה צודקים דא"ז דרכה של הרחם, ויש חזקה שבאה ממקום אחר, אבל היכא שהיתה הפרשה ופליטה יותר גדולה מטיפה, אלא שטיפה זו היתה לבנה או שאר צבע טהור, ובתוכו טיפת דם, בזה אין חזקה הנ"ל, ודרכו של הרחם לפלוט הפרשה טהורה עם טיפת דם.

נמצא, רק היכא שהיה פליטת טיפת דם לחוד, ואין עמו שום הפרשה אחרת, יש לנו חזקה שלא באה ממקור, ואעפ"כ א"ז מספיק להתיר. אך כשנצרף עוד ספק, או עוד חזקה או רוב, בשעה"ד יתכן שיהיה מקום להקל, באין ברירא אחרת. כגון אשה שיש חזקה נגדית, שהיא מוחזקת במכות, בזה יתכן שיהיה מקום להקל.

ואי"צ לברר ע"פ כל טכנולוגיות חדשות, כגון לראות ולבדוק אם התפילין באמת מרובעות, וכגון שאי"צ לעיין בכל מראה ע"י זכוכית מגדלת. ואעפ"כ מסיק לענין נפשות, לא יקבע המיתה אם יכול לברר ע"י מכשירים חדשים.

נמצא, לשאלה שלנו, האם מחוייבים לעיין בזכוכית מגדלת, ר' משה השיב לנו שאין צורך.

ולא דיבר על ציור שענינו רואות איזה דבר, והזכוכית מברר לנו מהו [שבצעדו היינו מחמירין, דהיינו שבאה להקל]. גם יל"ע, אם עכשיו ראה משהו ע"י הזכוכית, איך יודע אם היה רואה אותו אילו לא היה מסתכל בזכוכית, כי עכשיו קשה מאוד להבחין. ואכ"מ. וע"ע מש"כ בס' ק' לגבי בדיקת ירקות מתולעים.

לגבי מסק' דברי רבינו יונה, שהחידוש הוא דיושבים גם על טיפה למרות שהחשש רחוק. מצינו דברים דומים לזה בהב"ת, דכ' דחידושו של ר' זירא הוא דאפ' על טיפה היא יושבת אע"פ שאינה דרכו של הרחם להפליט טיפה קטנה לחוד, וקמ"ל דלא תלינן שבא ממקום אחר, או ממכה.

כ' הסדרי טהרה סק"ד, לפי דברי הב"ח שמן הסברא היינו תולין במכה, אלא שהחידוש הוא דא"ז מספיק להתיר, היכא שיש עוד ספק, נמצא יש ספ"ם להתיר, ובזה לא החמיר ר' זירא, ובזה נוכל להקל.

הנוד"ב עושה חשבון כזה מעצמו, בלי ר' זירא או הב"ח, אך למסק' לא מלאו ליבו להתיר. גם הדברי חיים נחית

הקדמה להלכות נדה

בירור המציאות²

הלידה מרחיבים אותו, כדלקמיה. אורך
אבר זו הוא כ-4 ס"מ.

אחרי שאשה ילדה פעם אחת, הצואר
הרחם תמיד פתוח קצת יותר, כי אינו
חוזר לאיתנו כבתחילה.

במשך ימי העיבור, צואר הרחם
מתרחב, Effacement, ועד חודש
התשיעי הוא פתוח כשני ס"מ, וצירי
הלידה מרחיבים עד עשרה ס"מ [וגם
עוביו מתמעט ע"י ההרחבה]. הרחבנו
בבירור המציאות של לידה בס"ד בס' קצ"ד.

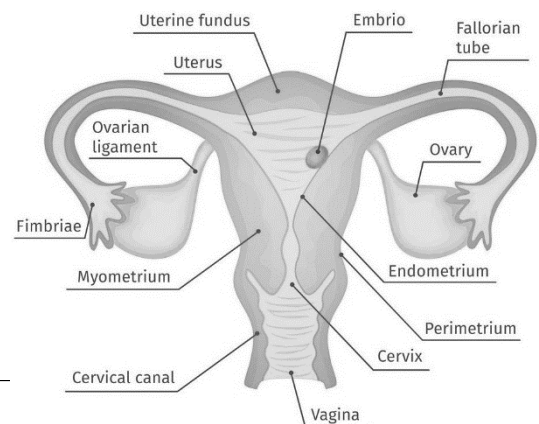
Fallopian Tubes, הם צינורות
שמחברות בין השחלות, Ovaries, ובין
הרחם. וע' ברמב"ם שם שמבואר דזהו
כוונת המשנה ב'עליה'. וק"ק, כי בגמ'
מבואר שיש דם מהעליה ואינו אוסר.
ובמציאות שלנו כמעט ואין מושג של
דימום מצינורות הללו, חוץ מציור של
הריון אקטופי, Ectopic Pregnancy, שבה
העובר נתקע בצינורות אלו, וזה מילתא
דאינו שכיח. יש שאמרו נשתנו
הטבעיים.

וי"א דעליה היא Bladder, ושייך
שיהיה דם משם מחמת דלקת, UTI, ודם
כזו יכול להימצא על עד בדיקה ע"י

מציאות מערכת הפריה של האשה וע'
משנה י"ז, גמ' מ"א, ורמב"ם איסור פ"ה ה"ג
ואילך, וע"ע שיעורי שבה"ל, שתוך רחמה
יש, Endometrium Lining, שמתעבה
לקראת יום הביוץ כדי לקלוט העובר
החדש. ואם העיבור לא הצליח, שכבה
הזה ממתינה בערך י"ד יום, ואח"כ
מתחיל לנמס, ולהפוך לדם, וזהו דם נדה.
[נמצא, הביוץ הוא כ"ד יום לפני הוסת].

דם זה עובר מהרחם/חדר/מקור/
Uterus, ויורד אל צואר הרחם, Cervix,
בין השניים. וממשיך אח"כ מצואר הרחם
אל בית החיצון/נרתיק/Vaginal
Canal/פרוזדור, וזה המקום שהאבר דש
בה, וכאן האשה עושה בדיקות. [כל שמות
הללו הם הפשטות, אבל אינו ברור כ"כ, כמו
שיתבאר במשך הלימוד. וע' ברמב"ם דאולי כלל
בפרוזדור כל בית החיצון, וגם צואר הרחם.]

צואר הרחם פתוח אל הרחם ברוחב
של 3mm, ופתח זה נקרא Internal OS.
צד השני של צואר הרחם פתוח אל בית
החיצון ג"כ ברוחב זה, ונקרא External
OS. ובין שני הפתחים ג"כ שייך חלל
כשיעור זה, אך ה'חומר' של הצואר הוא
צפוף, Scrunched, שגורם שכמעט סתום,
הגם שבעצם הוא גדול יותר, וצירי

הקדמה להלכות נדה

מחמת עור תוך בית החיצון, והוא חידוש בפנ"ע, שלא קשור לכל מערכת הפרייה של האשה. ודינו נתבאר בהרחבה בס' קצ"ג.

יתבאר במקומו בס' קפ"ח וקצ"ד שאין פתיחת מקור/קבר בלי דם. ואנן מחמירין אפ' היה פתיחה שלא ע"י טבע אלא מעשה בנ"א. ומפני כך נדון שם בעז"ה בכל מיני טיפולים רפואיים.

ולאור האמור, אין לנו להסתפק בכלל בכל בדיקה רגילה שרופא נשים יבדוק באצבעותיו לחוד, או אולטרסאונד פנימי, האם יש בזה משום פתיחת הקבר, כי אין זה נכנס לתוך צואר הרחם אלא הוא בבית החיצון לחוד, במקום שהאבר דש ובמקום שהאשה עושה בדיקות, ולכן אין לחשוש כ"ז שלא ראתה דם להדיא, ואי"צ לבדוק ידיו או המכשיר כשהוציאו.

וכן, אפ' טיפולים שכן נכנסים אל תוך הרחם, אם הוא ברוחב של 3 מ"מ או פחות, אין להסתפק מצד פתיחת קבר, כי לא פתחו כלום, כי כבר היה פתוח כשיעור זו מתחילה. וע"ע מש"נ בזה בס"ד בס' קצ"ד.

שנתפס בעור של בין השפתיים [היא חלק החיצון של כל אברים הנ"ל, וקמטים, ואינו נקרא תוך פנים האשה לשום ענין, אלא דינו כרגל עצמה, לענין העראה, ביאה, בדיקות, וכו', ע"פ דברי הנוד"ב], או שנזחל לאותו מקום.

בגמ' מבואר שיש 'לול', והרמב"ם מבאר דזה כמו נקב בין העליה להפרוזדור, ושהאבר עובר שם בגמר ביאה. ואם עליה הוא הצינורות, ופרוזדור הוא בית החיצון או צואר הרחם, אז אין אנו יודעים מהו הנקב הזה. ואולי זה אינו נקב ממש, אלא 'כמו נקב', והוא ווריד, או משהו דומה, שמחבר בין זה לזה, ואין האבר נכנס לשם, אלא עובר לידו. ועיין.

בגמ' מ"א: מבואר דדם המקור אוסר היינו כשיצא לבית החיצון, אחרי בין השניים אע"פ שלא יצא מחוץ לבית החיצון. ובין השניים עצמה אינו אוסר.

השו"ע כאן כ' דם ממקור אוסר אע"פ שלא יצא לחוץ, צ"ל הכוונה שלא יצא לחוץ לגופה, אבל לבית החיצון מיהת יצא. כ"כ פ"ת ועוד.

לאור האמור, דם הרחם שנכנס אל צואר הרחם, אינו אוסר. וכ"כ אג"מ נא' פ"ג. וכן, דם צואר הרחם שיצא לבית החיצון אינו אוסר. אמנם, הגרש"ז הסתפק, אולי צואר הרחם הוא כרחם עצמה, ודמה מטמאה, וגם, אולי צואר הרחם הוא כבר בית החיצון, ואם דם הרחם נכנס לשם אוסר. לדינא, נקטו כר' משה.

דם בתולים, כפי הנתבאר אינו קשור לדם נדה בכלל, אלא הוא סתם מכה

סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

סעי' א' – איסור נדה, הרגשות

אשה שיצא דם ממקורה, בין באונס בין ברצון, טמאה, והוא שתרגיש ביציאתו. ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא, טמאה אף על פי שלא יצא לחוץ, ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים. הגה: כאשר יתבאר משפטן לקמן סימן קל"ז. ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה (ריב"ז ס' סימן תכ"ז תכ"ה מביאו ב"י), כי כל הבא על הנדה חייב כרת.

ענין הרגשות

כ' שו"ע דאשה טמאה בטומאת נדה מדם שיצא ממקורה, בתנאי שתרגיש שנעקר ממקורה. דהיינו, אין איסור נדה מדאורייתא בלי הרגשה.

וכ' הש"ך דאם ראתה בלי הרגשה עדיין אסורה מדרבנן, כדיני כתם בסי' ק"צ, וככל תנאיו שיתבארו שם בס"ד, אבל נדה דאורייתא אינו אלא בהרגשה.

וממילא, מוטל עלינו להבחיר, מהו ההרגשה שבעינינו, כי אם אין לנו הרגשות, נשים שלנו אינן נדות דאורייתות אלא דרבנן, ולכן נוכל לצרף קולות, ולהקל בכל התירי כתמים, ושלא לחייב בדיקה כשהרגישה משהו [דאם חייבת לבדוק, ואינה מוצאת כלום, אסורה, כדלקמן סי' ק"צ].

הפתחי תשובה מבאר, שיש ג' הרגשות. א', בשם הרמב"ם, שנודעזע כל

גופה. ואין מציאות כזו מתקיים אצלנו. ב', פתיחת פי המקור. החת"ס ועוד אחרונים מבארים שהרגשה זה דומה להרגשה של השתנת מ"ר שמרגיש שכים המ"ר נפתח, וכמין עקיצה. ואולי זה כעין לחץ שנעקר הדם ממקומה.

והשלישית, בשם הנוד"ב וחוו"ד ועוד, זיבת דבר לח, שתרגיש שיש נוזל זוחל בגופה.

הדרכ"ת [סק"ז] בשם הרמב"ן בשם נשים זקנות כ' בזמננו אין לנו הרגשה שנייה של פתיחת המקור. השב יעקב בשם נשים בדורו יש להם רק הרגשה השלישית של זיבת דבר לח. ותשורת ש"י [א' רנ"ז] כ' בזמננו נחלשו החושים.

והנה, יש לחקור, האם יש דבר מסוים של הרגשה, ונחלקו המפרשים מה היא, או"ד כו"ע מודים זה אל זה, ושצריכה להרגיש איזה הרגשה, ורק נתנו

אלא תוך גופה, ומה בכך אם העבירה אל בגד צבעוני אח"כ. וגם שיעור גרים, היא היתר בגלל מאכולות, וזו לא שייך תוך גופה, וכדיבואר בס"ד.

^א באמת, אפ' אם נשי דידן לא יהיו אלא נדות דרבנן, עדיין לא היה קולא של בגדים צבעונים או שיעור גרים בנוגע להרגשת זיבת דבר לח, שהרי הספק אינו נולד בהבגד

סימן קפ"ג – אישה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

שמטמאה, אבל אינו מספיק הרגשה אח"כ.

אך הנוד"ב ס"ל דהוי הרגשה גם אם הרגישה בבית החיצון, אע"פ שבית החיצון אינו רלוונטי לאיסור נדה. אפ' להנוד"ב, הרגשת רטיבות על בשרה ועורה בחוץ ממש ודאי אינו הרגשה.

נמצא, נודעזע כל גופה אין לנו. וגם נפתח מקורה אין לנו. זיבת דבר לח, הוא מח'. לאלו שסוברים שזה הרגשה, י"א היינו רק במקור ולא בבית החיצון. וכו"ע מודי דבחוץ ממש אינו כלום. מלבד דעת החכמ"א [ק"ג א'], שס"ל פליטה לחוץ הוי הרגשה, דהיינו מבית החיצון אל בין השפתיים. ולא חששו לדבריו כלל. וגם החכמ"א מודה שהרגשת רטיבות על עורה, אינו כלום, רק החמיר בהרגשת הפליטה עצמה.

נמצא, אפ' על הצד שאשה מרגישה זיבת דבר לח בפנים, כ"ז שהיא ואנחנו לא יודעים שהיה במקור [וכן הוא רוב המציאות, דהאשה אינה יודעת איפה בדיוק הוא הרחם, ואיפה הוא צואר הרחם, ואיפה מתחיל בית החיצון, כי כולו במרחק מועט אחת מחברתה, ועוד, המקור וצוואר הרחם אין להם עצבים להרגיש רטיבות], מסברא היינו מקילים, כי אולי היה בבית החיצון, ואולי זיבת דבר לח אינו הרגשה בכלל. וכ"ש שנקל באשה שלא הרגישה כלום עד שיצא לבשרה ממש.

אמנם, האג"מ [נ"ד ד' י"ז ז'] בתשובה לר"ש איידר ששאל כמש"כ דמסברא ה"ל

דוגמאות שונות. נפק"מ, האם חלקו זה בזה, ועוד, האם יתכן עוד הרגשות שאינן מוזכרות כאן. [מלמהד"ד, פהבב"כ].

המהר"ם שיק מבואר דכל הרגשה הוי הרגשה אפ' אם אינו א' מהרגשות הנ"ל, כגון כאבי ראש, כאבי בטן, כבדות, וכו'.

והנה, ראשית דבריו ששייך עוד הרגשות שלא הזכרנו, מסתברים טובא, אבל מש"כ כבדות וכאבים וכו', הלא אינו מספיק שיהיה הרגשה שהווסת בדרך, וקרובה לבא, אלא בעינן הרגשה שעכשיו נעקר הדם מהמקור, ויוצא לחוץ; כך טען הערוה"ש.

ההרגשה היחידה שנזכר למעלה השייך אצלנו היא זו של זיבת דבר לח. אמנם, החת"ס חולק על הנוד"ב, וס"ל דזיבת דבר לח אינו הרגשה, כי הרגשה פירושו סימן מהגוף שעכשיו נעקר הדם, אבל הרגשה של הדם עצמו זוחל, אי"ז הרגשה האמורה בתורה 'בבשרה, עד שתרגיש בבשרה', אלא זה הרגשת הדם עצמו. וכ' שכך קיבל מרבו ר' נתן אדלער.

הערוה"ש [ס"ג עד ס"ז] מסכים לדברי חת"ס. המהר"ם שיק חולק על רבו, ומסכים עם נוד"ב וחוו"ד, וכ"כ אבנ"ז.

כ' החוו"ד [ק"צ ב'], דהרגשת זיבת דבר לח, היינו רק כשתרגיש הזיבה ממקור לבית החיצון, דאילו היא מרגשת בבית החיצון ופרוזדור, הרי זה מאוחר מדי, כי אין אבר זו מטמאה, כדפרישית. דהיינו, בעינן הרגשה שהדם יצא מהמקום

^ב ע"ע אג"מ ד' י"ז ז', וצ"ל שלא דק כ"כ בהנוסח, ואין כוונתו לחכמ"א אלא לנוד"ב וחוו"ד שבו הוא עוסק שמה.

סימן קפ"ג – אישה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

הרגישה וטמאה מדאורייתא, ולא יהני צבעונים, וכו'.

ר' משה [שם סק"ב] ג"כ נחית לדברים הללו, וטען שמקורם הוא בגמ', דילמא ארגשה ולא אדעתא, אלמא שייך הרגשה בלי לדעת ממנה.

וכמהלך הזה נקט השב"ל הנ"ל, וחז"ש ועוד. והכי מורים רובא דרובא של מורי הוראה.

לפי דעה זו יל"ע, מדוע יש היתר של כתמים, הא אי רואה אישה טיפת דם, ע"י הרגשה אסורה מדאורייתא, וא"כ בכל טיפת דם ניחוש שהיה הרגשה ולא אדעתא, וכנ"ל.

וע"כ צ"ל, הא דקאמר בגמ' דדם באה בהרגשה, הנ"מ דם של וסת ומחזור אמיתי, וזה בא בהרגשה גם אם אינה יודעת מזה, משא"כ טיפת דם, זה שייך לבא בלי הרגשה, וא"כ בזה נסמוך עליה לומר שלא היה הרגשה.

אלא שהפוסקים נתקשו להגדיר מהו הכמות של דם דנימא בו ודאי ארגשה, ומהו טיפת דם דנימא ששייך דלא ארגשה, ושנסמוך עליה להקל כשאומרת לא הרגשתי, ונותנים לה קולות של כתמים.

ויתבאר בזה ב' מהלכים. הראשון והפשוט והנפוץ, הוא מה שאומרים בשם ר' משה, וכן נקטו הגרשז"א וחז"ש ועוד, דתלוי ברבוי, וכל שיש רבוי דם, אמרי' דעל כמות כזה היתה הרגשה אלא שלא ידעה מזה, ואילו במועט, אמרי' דלא היתה הרגשה, ודינה כדינת כתמים.

להקל מחמת רבוי הספיקות, השיב ר' משה דכל הרגשה של זיכת דבר לח אנו נוקטים שהיה ממקום שאוסרה, ולכן נשים דידן דינם כנדות עם הרגשה, ומדאורייתא.

ולא נחית לכל הטענות והספקות הנ"ל, משום דהגמ' אומרת רוב דם נדה בא בהרגשה, ולכן כל הני ספיקות אינם מעלים ואינם מורידים.

גם בשי' שבח"ל [ק"צ ב'] נמצא חשבון הנ"ל שאין לנו הרגשות, ומסיק להחמיר כר' משה כשוודאי בא מגופה, ונקטינן שהיה הרגשה האסורה.

ונשאר לנו רק לדון באשה שאומרת שלא הרגישה כלום עד שהגיע לעור בשרה, מה דינה, והאם יהני אם תלבש בגדים צבעונים או פד שאינה מקבלת טומאה.

שיטת ערוה"ש, אג"מ, ושבח"ל

שיטת הערוה"ש [ס"א – ס"ג], דהרגשה הוא טבעי, וכל אישה שאבריה שלמים מרגישה את זה, וא"א שלא יהיה הרגשה בעקירת הדם ממקור. ומדמה להתחלת הטלת מי רגליים, שהמשכיל ירגיש הפתיחה, ומי שאינו מרגיש, אינו משכיל או אינו שם לב.

וס"ל דה"ה נשים, אלו שאומרות שאינם מרגישות, היינו משום דאינם מרגישות בחוזק, ואינה יודעת מה היא ההרגשה כדי שתרגיש אותה, ואינה שמה לב אל זה בכלל לדעת אם היה לה הרגשה, א"כ אע"פ שאומרת לא הרגשתי, אינו שקר, אלא טעות, ובאמת

סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

מודי שהיא טמאה, כי זו היא וסתה. בשלמא מינקת, מה שהיא מודממת אינה מחזור אלא 'זכר' ו'רמז' בעלמא, אבל אשה שאינה מינקת שמדממת כך, כגון אשה בגיל מעבר, או אשה שלוקחת תרופות, זו היא וסתה, וע"ז נימא שהיה הרגשה.

והשיב לי מו"ר, שיתכן אפ' אם מבחינת רפואי היתה לה וסת, ר' משה למד שאין לנו על זה חזקה שהיה הרגשה, דאך ורק היכא שהיה רבוי דם אנו מחזקים בהרגשה. דהיינו, אה"נ עבר עליה מחזור החודשי שלה, מ"מ מבחינה הלכתי נימא שלא היה הרגשה, וכל שלבשה צבעונים וכו', לא נאסרה. ואה"נ רבוי אינו 'חוק', אלא הוא הסימן של הרגשה, ולזה איכפת לנו, ולא אם הוא סימן של 'מחזור' או וסת' דבזה אין חזקה של הרגשה. אמר כן כלפי הסוגיא, ואיך להבין דברי ר' משה, אבל להורות למעשה בזה, צריכין אחריות נוראה. ע"כ.]

יל"ע, אם מצטברים כל הגריסים ביחד להגיע אל השיעור של ר' משה, ואכן אחרי כמה שעות הגיע לשיעור שהרב אסר, ואמר שבוודאי היה הרגשה, יל"ע מתי היתה הרגשה הזאת. דאם אמרי' שהיה באיזה זמן בין דם הראשון להאחרון, נמצא שחיבק ונישק איסור. נדה באותו זמן, שהוא ביהרג ואל יעבר. וי"ל, דע"ז אמרי' חזקת טהרה, ולא היה בכוחו של דם הראשון להוציא מחזקת טהרה, וזהו א' מחידושי הלכות כתמים. נפק"מ כשאיבדה את הבגד שהדם היה עליה.

ושיעור 'רבוי דמים', אומרים בשמו דהוא בערך כשיעור חצי שטר דולר אחת, שהוא בערך גודל כרטיס אשראי. ושיעור זו אינו דווקא בב"א, אלא גם במצטבר, אם במשך כמה שעות יש כשיעור זה, חיישינן לרבוי, וחיישינן להרגשה, ואסורה מה"ת.

וכל מורה הוראה חייב להורות ולשקול היטב כפי מיטב הבנתו וידיעתו ויכולתו וע"י מסורה שקיבל מרבו, לברר מהו כמות של רבוי, ומהו 'כמה' שעות, ומהו 'כמה' פעמים, כדי לברר מהי רבוי דמים וראייה אמיתית שניחוש להרגשה. ועוד, ה'שיעור' של חצי דולר, אינו שיעור, אלא 'כיוון' ו'מודד' בעלמא, דהרי, חצי דולר של דם בחיר, הוא פחות דם משיעור גרים על פד בלוע עד סופו.

לפי מהלך זה, אשה מינקת שאין לה וסת אמיתית, אלא שיש מעט כתמים לימים בודדים, מאוד יתכן שלא תהיה נדה, ושתהא מותרת כל החודש, גם אם היא ממשיכה כך כמה חודשים.

גם יתכן, אשה שכמה ימים לפני המחזור שלה יש לה כתמים, לא תיאסר כ"ז שאין רבוי.

יש שמועה שלפני כעשרים שנה היתה אשה אחת בירושלים שלא היתה מינקת, ופעם כל' יום מצאה כתם אחד, יותר משיעור גרים, על בגד צבעוני. לפי ר' משה היה מקום לומר שאשה כזו אינה טמאה, כי לא היה רבוי דם.

[א.ת. צל"ע, רבוי דם אינו 'חוק', אלא הוא סימן מהו מחזור ווסת אמיתי, ועל וסת אמרי' חזקה שבא בהרגשה. א"כ, אם אשה זו, כך היא מחזור שלה, כו"ע

סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

לפני הוסת, הרי מבואר מהגמ' דאת זה נחזיק כווסת הגוף, ושלא נחזיק את זה כווסת עצמה, א"כ בזה לא אמרי' חזקה שהיה הרגשה.

ועדיין צריך לברר מהו סוף וסת הגוף ותחילת הוסת עצמה.

ועפי"ז יוצא, דעכ"פ יהיה לה דין וסת הגוף, שדינו יתבאר בס"ד במקומו. יסוד זה שייך גם לדברי ר' משה, ויתכן דע"פ יסוד זה נקל אפ' ברבוי יותר גדול, כל שלא הגיע וסתה ממש. אך מו"ר שלל צד זה, כי למד ר' משה לומר שרבוי דם הוא גלוי שהיה הרגשה, א"כ יש הרגשה ממש ממשא"כ לשבה"ל הוא רק דין בדרכה, ולזה יש הפקעה מהגמ'.

אמרנו למעלה, והכי מסתברא, דשבה"ל ג"כ מודה דרבוי דם אמרי' בה ודאי ארגשה, ואינו תלוי דווקא בדרכה.

לר' משה ושבה"ל, הלכה למעשה, אשה שרואה כמה טיפות דם על בגדיה, כל שלא הגיע לכמות, או דרך, וכו', לא נאסרה, בתנאי שהיה בצבעונים או שאינו מקבל טומאה, וכדיני כתמים, ומותרת בכל קרבות, אך אינו כדאי לשמש מיטתו, שמא ימצא דם על האבר, או על המטה. ולעשות בדיקה לפני תשמיש אינו כדאי, כי יש לחוש לטיפת דם על העד שיאסרה מדאורייתא. ולכן מייעצים המורי הוראה שלא לשמש אחר כתמים, אע"פ שמדינא הם טהורים [וע"ע מש"כ בזה בס' קפ"ט דיש חיוב לפרוש מקרא של 'וזהרתם'].

ועוד, אם האשה היא במצב הנ"ל שרואה טיפה כאן ושם, תקפיד ללבוש צבעונים. אמנם, תברר לעצמה צבעים

א"נ י"ל, כל שהדם הגיע לכמות מסויימת, אפ' בהצטברות, אמרי' שדם האחרון היה הדם של רבוי, וזה עכשיו באה בהרגשה. [ויל"ע גם מצד ווסתות, מתי תחשוש בחודש הבאה שמא תרגיש. וועמש"כ בזה בס' קפ"ט, דלפי ר' משה ששיער ווסתות משעה שהתחילה לראות כתמים, אין נפק"מ בזה.] וע"ע בזה.

מהלך השני בענין זה להבחין בין ראייה לכתם הוא ע"פ השבה"ל [נ' קמ"ב], דתולה על הריח והצבע והכמות והנסיון וכו', וגם, תולה על דרכה של האשה הזו, והאם הוא כדרך ראייתה, וכ"ש כשהוא דרכה של כמה נשים בכללות, כגון דרך של מניקות.

לפי דבריו אלו שתולה בדרכה, אשה ירושלמית הנ"ל היתה טמאה. ולכא' גם מינקת שיש לה כתמים כל חודש, אע"פ שאינו רבוי, יהיה אסורה, הואיל והיא דרכה, וגם דרכה של הרבה נשים במצב כמותה.

אמנם, גם תלמידיו של שבה"ל אינם מורים להחמיר בציוור כזו.

עוד יל"ע, אשה שיש לה כתמים לפני הוסת שלה, הלא דרכה בכך, וא"כ תהא אסורה מה"ת כבר מהתחלת טיפות דם זו. כך נשאל לתלמידו הגרמ"ש קליין שליט"א. ות' בשם רבו השבה"ל דבגמ' מבואר דא' מוסת הגוף היא אשה ששופעת דם, ופריך, הא שופעת דם היא נדה, ומשני כששופעת דם טהור. וביארו הראשונים, כגון ששופעת צבע דם טהור.

וא"כ, למד מכאן שבה"ל, יתכן שדם יהיה וסת הגוף ולא וסת עצמו. א"כ אשה שרואה תמיד כמה טיפות לכמה ימים

סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

כלומר, כשאינ לנו שום הרגשה לפנינו, אין לנו חזקה שהיתה הרגשה, ולכן אין ביכולתנו לאוסרה. משא"כ כשוודאי יש הרגשה לפנינו, וגם דם, נמצא עליה להגיד בברירות שאי"ז הרגשה שאוסרת, ורק הרגשת העד. ואינה יכולה לעשות כן כיון שאינה יודעת מהו הרגשה בכלל. ולכן ספק דאורייתא לחומרא, ואסורה מה"ת, וחוששין שהרגשה הזו היה הרגשה המטמאת. כך ביאר מו"ר הגר"ש.

והק' ע"ז מו"ר הגר"י שליט"א, הלא אשה זו יכולה להוכיח שהרגשה זו שהרגישה לא היתה הרגשה של המקור אלא הרגשה של העד, כי בעבר נפתח מקורה הרבה פעמים ולא הרגישה הרגשה זו. ולא רק היא, אלא כל הנשים שלנו לא מרגישות הרגשה כזו בפתיחת המקור. א"כ אה"נ יש הרגשה לפנינו, הא יכולה להוכיח שאי"ז הרגשת פי המקור, מרוב נשים, וחזקה, וכל שאר ראיות שבעולם, ומהכ"ת נימא שדווקא עכשיו, טיפה זו באה בהרגשה שמעולם לא היה לה, וגם שאר נשים שבעולם לא מרגישות. והשאיר בצ"ע.

בעיקר דינא דבדיקת עד אמרי' דילמא ארגשה וסברת הרגשת עד הוא, יל"ע, בזמן חז"ל, מהו באשה שאומרת ברי לי שלא היתה הרגשה אחרת, וברי לי שרק הרגשתי את העד; האם נאמנת או לא. ונחלקו בזה הפוסקים; הלחם ושמלה הקיל, וע"ע מהרש"ם [ב' קפ"ב] בשם מהר"ח או"ז.

שאינם שחור או אדום וכדו', כי אם תלבש צבעים הללו, יקשה מאוד על המורה הוראה לברר מהו דם אדום ומהו לחות בעלמא, ויחמיר מספק שמא הגיע לדרגא של רבוי, משא"כ בצבע בהיר, יקל עליו, ורק תרוויח מזה.

הנה, בין לר' משה ודעימי, ובין לשב"ל, רק בראייה גדולה חוששין להרגשה, משא"כ כמות קטנה. וקשה, מדוע בעד בדיקה אנו מטמאים דאורייתא, ואומרים דילמא ארגשה וסברה דהרגשת עד קמרגיש, הא בכמות כזו אמרנו שאין חזקה של הרגשות, וא"כ נימא שהוא רק כתם, ויהני להתירה אם היה אינו מקבל טומאה [מלבד חשבונות של 'נמצא', דאולי מקום המציאה הוא בגופה, כדיבואר בס"ד בס' ק"צ]. [שיעור גרים, וצבעונים לעולם לא יהני בבדיקה, כי הוא לבן, וגם משהו יאסר כי אין לתלות במאכולות, אבל עדיין תהיה מדרבנן].

והחילוק, דאה"נ בראייה רגילה אשה יש לה הרגשה, ואה"נ היא לא מרגישה מפני שלא שמה לב, וגם מפני שאינה יודעת למה היא מחפשת. ולכן אנו אומרים דבכל רבוי של דם היה הרגשה, גם אם אינה יודעת ממנה. אבל בכמות קטנה, אין לנו חזקה כדי לאוסרה. ולכן, בכתם, אינה אסורה מה"ת. משא"כ בעד, הרי בפועל היא הרגישה משהו בפנים, והיא אומרת מה שהרגשתי היתה העד. ואנו אומרים, שהואיל והיה ודאי איזה הרגשה, והיא אינה יכולה להגיד בברירות מהי הרגשה האוסרת, א"כ אין בידה לומר שלא היה כאן הרגשה האוסרת.

סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

דע, יש שיטת הכל בוי' דס"ל הרגשה פירושו שהאשה יודעת שנאסרה. ומערוה"ש ודעימי', מבואר דלא חש לדעה זו. מאידך, דעה זו היה ראיה של ר' אלישיב ליסודו, כלקמיה.

שיטת הגריש"א זצוק"ל

השתא דזכינו לרבוי ושפע של סיעתא דשמיא לבאר דעת הערוה"ש ודעימי' כפי שידנו מגעת, וביררנו איך קיי"ל לדינא, נוכל לגשת בפחד ובמורא לבאר שיטתו המיוחדת של מרן ר' אלישיב.

ראשית כל, ס"ל לר' אלישיב דא"א לומר שכל הנשים טועות, וכל הנשים לא יודעות מה הן מרגישות, אלא ודאי אילו היתה להם הרגשות היו יודעות מזה, או כולם או רובן או מיעוטן, אבל ודאי א"א שכולן טועות, אלא ע"כ, נשים דידן אין להן הרגשות.

ואעפ"כ, ס"ל דאסורות מה"ת. דס"ל, הא דקאמר שמואל 'בבשרה' והוא שתרגיש בבשרה, הוא סמוך גם לשאר דרשות, שאינה אסורה אלא אם היה על בשרה ולא ע"י חציצה, וכו'. וס"ל, דכל הדרשות כולם עולים על קנה אחת, והיא, בעינן שאשה תראה דרך ראיה, ולא תהיה ראיה משונה. ושמואל אמר, דאם דרך נשים לראות בהרגשה, א"כ אשה שלא ראה בהרגשה ה"ל 'ריעותא', ויצאה מכלל דרך ראיה, והיא בכלל ראיה משונה, וראיה משונה לא אסרה תורה.

ומוכיח כדבריו, בהקדמת דברי הכל בו שהבאנו למעלה, דס"ל דבעינן שהרגשה

[ע"ע בס' ק"צ סעי' י' שהארכנו לבאר הענין של דילמא ארגשה; מהלכים שונים ודינים חדשים].

ע"כ המהלך המקובלת כמעט בכל מורי הוראה, שבוודאי יש הרגשה, אלא שאינה יודעת מה היא; והכי נקטינן.

אלא שיש להקשות על כל ההנחה של יסוד זו. הגמ' קאמר אמר שמואל, 'בבשרה' והוא שתרגיש בבשרה. וא"כ, נניח שאמת ויציב ונכון שיש איזה הרגשה תוך הגוף שלה, והיא לא יודעת מזה, הא למעשה סוף סוף היא לא הרגישה את זה, א"כ טרם נתקיים הפסוק שתרגיש בבשרה, הא מרוב חולשתה היא לא הרגישה בפועל, ומה בכך שיש באמת דבר שזו בתוכה.

הגע בעצמך, אשה שלקחה הרדמה מקומית, אפידורל, או שח"ו משותקת, האם עליה נימא שבשרה הרגישה הדם, הא לא הרגישה, א"כ לא תהא אסורה מה"ת. ולכאן, כל נשים דידן הם בהרדמה מקומית לענין הרגשות.

[א.ה. ולדידי, אין כאן קושיא, כי גם אשה בהרדמה מלאה היא אסורה מדאורייתא, כי בשרה הרגישה, והיתה תנועה והזזה בגופה, וגופה הרגיש את זה, אלא שהיא חסמה חוש ההרגשה מלהגיע אל ראשה, 'ועד שתרגיש בראשה' לא כתיב, אלא עד שתרגיש בבשרה, ובשרה ודאי היתה לה הרגשה חזו, בכל אופן, ואינו ענין של ידיעה, אלא ענין של פעולה מסויימת. כנ"ל].

¹ תשובה שלו בס' פ"ד, פד בלע"ז. ועוד, יום פטירתו היה יום שבו למדו דף היומי הדף של הרגשות.

² ובס' ק"צ הבאנו שיטת הבית מאיר. ועיין איך הדברים מתאימים.

סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים

ומפני כך בדיקה אסורה מה"ת [דאי לא תימא הכי ושטיפת דם אינו ראייה רגילה, ה"ל לגמ' להזכיר טיפת דם כא' מהראיות שאינם רגילות]. ומה שהיה קשה לך מדוע כתמים קיל טפי, י"ל, בגמ' יש שתי דרשות. דמלבד הא דשמואל שהזכרנו, 'בבשרה, והוא שתרגיש בבשרה', יש גם דרשת ר' עקיבא, 'דם ולא כתם', ולא טיפת דם ש'מצא' בבגדיה או במק"א. וק', מה הוסיף שמואל על ר"ע, הא מר"ע שמעינן דבעינן הרגשה.

וביאר ר' אלישיב, באמת שמואל כדאמרן, דבעינן הרגשה, כלומר, שתראה ראייה רגילה ולא ראייה משוונה. ובזמננו, מצד שמואל כל נשים דידן אסורות מה"ת, וכדנתבאר. וקמ"ל ר"ע ומחדש לנו דרך דם שבאה בבירור גמור מהמקור הוא האוסר, אבל כל שיש לתלות שבא ממק"א, אפ' צד רחוק, חידש לנו התורה דאינו אוסר אע"פ שאינו משונה.

כלומר, כי היכי דממזר ודאי אמר רחמנא ולא ממזר ספק, ה"ה דם ודאי אסרה תורה ולא דם שאפשר לתלות שבאה ממק"א. וכתם, הואיל ומצאה על בגדה, יתכן שבאה ממק"א, כגון שהיתה כתם לפני שלבשה את הבגד, או שבאה משאר נקבים וחלולים שיש בגוף.

א"כ, ר"ע מתיר לנו את כל כתמים על הבגד מה"ת, אע"פ שאין ריעותא במה שלא הרגישה, וכתמים אינם אלא איסור דרבנן, אם נתקיימו כל התנאים המבוארים במקומו.

[לפי דברי ר' אלישיב יל"ע, בזמננו הואיל ואינו הדרך להרגיש הרגשה

תהיה לדעת האשה, שתדע בראשה שהיתה הרגשה ועקירת הדם. ור' אלישיב ס"ל דהעיקר כדברי הכל בו.

וקשה על הכל בו, הא אי' בגמ' קטנה בת יומא שייכת בה נדה מדאורייתא. וק', וכי היא מרגשת בראשה, וכי היא יודעת דזו היא הרגשה של דם נדה. [למהלך הקודם, לא חשו להכל בו, וא"כ קטנה בת יומא אינו קשיא בכלל, סוף סוף גופה הרגישה].

אלא ע"כ מכאן חזינן [לדעת הכל בו], הא דבעינן שתרגיש, היינו רק היכא שאילו לא היתה מרגישה, היתה בה ריעותא, אבל קטנה, הואיל והיא לאו בת הרגשה, אין ריעותא ולא איכפת לן במה שהיא לא מרגישה, ולכן אסורה מה"ת אף בלי הרגשה. וכדברים האלו נמצאים גם בצפנת פענח.

וס"ל, דכל נשים דידן בכלל קטנות הן. הואיל ואינן בת הרגשה, א"כ אין ריעותא במה שאינה מרגישה, וממילא אפ' בלי הרגשה היא רואה כדרך הרואים, ואסורה מה"ת.

ולפי דבריו אלו יש להקשות, מעט דם מה דינה. הם אמרי' דג"ז נקרא רגיל, וגם בזמן חז"ל היו רואים לפעמים טיפות, א"כ גם כתם נימא בה אסורה מה"ת, דהא אין שום ריעותא, ונאסור בצבעונים ובפחות מגרים, וכו', מה"ת. ואם אמרי' דרך וסת גמור היא ראייה רגילה, ולא טיפה בעלמא, נמצא גם בדיקה אינו אסורה מה"ת, הואיל והוא רק טיפת דם. ושני אפשריות הללו בלתי אפשריים.

ותי' ר' אלישיב שם, באמת, דגם טיפת דם נקרא ראייה רגילה, ואינו משונה,

סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

שבאה ב'נמצא', ופתאום, בזה שייד דברי ר"ע.

וא"כ, אשה מינקת שכל חודש מוצאת בבגדיה כמה כתמים, אפ' בגדול של כמה גריסים; אם הוא בלבנים, יש כל דיני כתמים, אבל בצבעונים, יתכן שלר' אלישיב תהיה מותרת תמיד, כי לא היתה ראייה, אלא 'נמצא'. אך אם היה לה כל 'תסמינים' של מחזור, אבד לנו הך דר"ע, ותאסר.

ולר' משה, תלוי על הרבוי, ולשבה"ל, תולה על דרכה, ואם הוא דבר שיש בה הרגל ודרך.

וגם, אשה שיש לה כתמים לפני הוסת, יתכן שר' אלישיב יקל, כל שהוא בגדר 'נמצא'. וכן, הך אשה ירושלמית שראתה טיפה אחת כל חודש, לר' אלישיב לא נאסרה בכך.

וגם לר' אלישיב, ע"כ צ"ל דיהיה איזה גודל שבו אנו אומרים ודאי באה מגופה ולא ממק"א, אפ' על בגדים, כי לא יהיה 'נמצא' אלא שהיא תדע מזה.

ותלמידי ר' אלישיב מחמירים כשהוא בגודל של ז' או ז' או ח' גריסים. ואומרים, דבשיעור כזה ודאי הרגיש הכאבים של וסת ומחזור רגיל, ואינו 'נמצא'. וק', אם ידעה מזה, אה"נ, ואפ' טיפה תהיה אסורה, כי אז אין לנו ר"ע, ואי לא הרגיש, אפ' יותר גדול מזה נתיר, א"כ מהו שיעור זו. וצ"ע דברי תלמידי ר'

בפועל, אם אשה באמת היה לה הרגשה, האם היא עכשיו שלא כדרך הרואים, וראיה משונה, ואינה אסורה מה"ת. וע"ע בזה.

עפי"ז, כתם על טמפון, ר' אלישיב לא היה מיקל, כי בזה אין לתלות בשום אופן אלא שהדם בא מאותו מקום, וא"כ אין להתיר מטעם 'דם ולא כתם'. בדיוק כמו בדיקה. [א.ה. ולכא' לכו"ע דינא הכי].

ממשיך ר' אלישיב, אה"נ כתם על בגד אפשר לתלות ממק"א, אפ' צד רחוק, מ"מ בפד עצמה, א"א לתלות במק"א, וא"כ כל כתם על פד אסורה, אפ' אינה גרים, ואפ' על צבעונים, כי אי"צ הרגשה, והוא דם ולא כתם, וכמו בדיקה!

וע"כ חזינן מר' אלישיב, דכל דם שוודאי באה מאותו מקום, לא חשש למכות ושמא באה מבית החיצון או צואר הרחם או עליה, אלא ודאי בא ממקור, ורק היקל כשיש לתלות שבאה ממק"א, כגון שלא יצא בכביסה, או שבאה מנקב אחר בגוף [דבגדים יותר רפויים מפדים].

ועפי"ז לכא', אין 'חוק' של פד או בגד, אלא תלוי במציאות כמה מהודק וכו', וא"כ על הרב לברר כמה הדוקים וצמודים בגדיה לגוף, דיתכן שבגד יהיה פד, ושפד יהיה בגד. ותלמידיו לא אומרים כן, וצ"ע.

והנה, כל שהיא ראייה גמורה, בזה פשוט שלא שייד דברי ר"ע 'דם ולא כתם', כי זה ודאי דם נדה, רק היכא

^ה ושמעתי, שיש תלמידי ר' אלישיב שס"ל דאפ' על בגדי תחתונים אמרי' שהיה ודאי מגופה, ואין לתלות בשום ענין אחר, ואסורה בכל גווני, מה"ת; קיצוני.

סימן קפ"ג – אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

תלבש בהירים, אבל באמצע החודש
תלבש שחורים דווקא.

ציור למעשה

תלמידו של שבה"ל, הגר"ש קאהן
שליט"א, מרא דאתרא מעלבורן, כתב
בחוברת דע"פ הנסיון שלו, כל Cramp
הוא הרגשה, וה"ל נדה דאורייתא, ואם
הרגישה כאב זה, יש לה 'תרוה"ד' שנביא
בסי' ק"צ. ואם הרגישה כאב זו, ואח"כ
מצאה טיפת דם כחרדל, ה"ל דם עם
הרגשה ואסורה מה"ת.

אמנם, כל הפוסקים לא נקטו בוותיה,
דהא אין הרגשה זה בחזקת מוציא דם
מיד, ואינו הרגשת דם נעקר, אלא שדם
קרובה לבא בימים הקרובים.

וא"כ, אי"צ לבדוק אח"כ, ואי"צ לאסור
כל כתם אפי' היתה לה כאב כזו במשך
היום, כי אינה בחזקת מוציא דם.

וגם לוסת הגוף אינו פשוט שאוסרת,
כי אינו גלוי על דם שבאה תכף או
בדייקנות, אלא יכול להיות דקות או
שעות או ימים, וא"כ אי"ז בגדר וסת
הגוף, וכמו שיתבאר בס"ד במקומו.

אמנם לכאן, היכא שהיה כאב כזה,
ומיד יצאה טיפת דם, כגון שהיתה
בשירותים, והיה כאב מיוחד הזה, ומיד
ראתה דם, לכאן אין בידנו לומר שוודאי
לא היה הרגשה.

כלומר, אח"נ הצער וכאב הזו לא
נחזיק בדם בסתמא, ולא נאסור בחזקת
הגוף, או כהרגשה לחייב 'תרוה"ד', מ"מ
היכא שאכן באמת היה דם, אין ביכולתנו
לומר שלא היתה הרגשת הדם עוקר

אלישיב. ומדברי ר' אלישיב עצמו אינו
משמע שיש שיעור בכלל.

סיכום

לפי דברנו, אשה שהיתה לה כתמים
גדולים מגרים – לא בווסת, לא בהרגשת
הפליטה, כשאינו על בשרה, ואינו על
בגדים לבנים – מה דינה.

הא דיש העדר הרגשה, אינו מעלה
ואינו מוריד לאף דעה. אם 'מצא' שם, דם
ולא כתם' אינה אסורה מה"ת. וכאבי
מחזור מפקיעים מ'מצא' שם.

ר' אלישיב יסבור דתלוי בפד או בבגד;
וצ"ע. ר' משה תולה על גודל הכתם.
ושבה"ל תולה על דרכה או לא. ואם היא
לפני המחזור, שבה"ל יקל בה.

יוצא מכל הנ"ל, כדאי לאשה שתמיד
תלבש בגדי צבעונים כשאינו בז' נקיים,
אך אינו כדאי ללבוש צבעים כהים
ושחורים או אדומים, כי אין רווח בזה.
שהרי, אם יהיה טיפת 'משהו', ולא
יודעים אם הוא דם אדום או חום בעלמא,
נחקור אם היתה הרגשה, ואם הרגישה
זיבת דבר לח, ואז לא יהני צבעונים או
גרים, כי השאלה נולדה בגופה ולא
בבגדיה. משא"כ כשלוש צבעים
בהירים, המורה הוראה יכול לראות אם
אינו דם בכלל, ואז הרוויחה את כל הנ"ל.
וכן הורו שבה"ל, ר' משה, הגרשז"א, ור'
אלישיב.

ואין מעלה בלבישת שחור ממש אלא
כשנוגע לתרוה"ד, עמש"כ שם בסי' ק"צ
סעי' א', בנושא 'מתי אומרים דינו של
התרוה"ד', ושם אמרנו שסמוך לווסת

סימן קפ"ג – אישה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

וכך באמת פסק החכמ"א [ק"א ג']. וכן הוא הוראה הנפוצה. ע"ע בינת אדם שמאריך בשאלה זה ממש.

אך באמת, אולי יש לצדד להתירה [עכ"פ כשלא היה ביום הווסת, דנדון בזה בפנ"ע לקמיה]. הנה, הא דאמרנו למעלה, בבדיקת עד דילמא ארגשה, וסברה הרגשת העד הוא, יל"ע, הא דמחמירין, האם הוא ספק, או שנקטינן שוודאי היתה הרגשה. נפק"מ, לעשות מזה ספ"ס. החת"ס והסדרי טהרה ס"ל דספק הוא. החו"ד נקט שוודאי ארגשה.

ואם ננקוט כהמקילים, אולי יש לצרף כאן ספיקות, כגון אולי ההרגשה הוא רק כשהיה להן הרגשות [הארכנו בזה למעלה, וכן בס' ק"צ].

ואם נוכל לתת לבדיקה הזו דין כתם [דהיינו שלא היתה הרגשה], נוכל להקל בספיקו, כגון כאן, כמש"כ החכמ"א שם כ"ט בנאבד הכתם, דטהורה'.

נמצא, אם נלמוד כחת"ס, יש לנו ספ"ס, ספק ארגשה, וספק צבע טהור. ובפרט כשאין לנו הרגשות. והחכמ"א שהחמיר, אולי למד כהחו"ד.

ולכאן, על המורה הוראה לשאול אותה אם תהיה 'מופתעת' אם הרב היה אוסר, או 'מופתעת' אם היה מתיר, ובזה יוכל להבחין אם בכלל מדובר בשאלה.

ממקומה, ופתיחת פי המקור, וא"כ אין היתרי כתמים'.

והחת"ס [קס"ז וקע"א] כבר כתב שצער והרגשה 'שייכים' אהדדי, א"כ, צער של 'מערכת' הזאת שהוציאה דם, לכאן חייבים לחשוש להרגשה.

וא"כ יל"ע, מדוע מורי הוראה לא שואלים על כל טיפת דם, פחות מגרים, על צבעונים, האם היה איזה כאב בטן. וע"כ צ"ל דאינו מילתא דשכיחא שחייבים לחוש אליה, אבל היכא שקרה, לכאן אינו יכול להקל. וזה נשמע כדבר חודש, אבל מסברא נראה פשוט.

ע' בית מאיר סי' קפ"ח סעי' ד' ד"ה תשובה לשאלה, דכשהאשה יודעת ביציאת הדם ממנה, ה"ל הרגשה.

נאבד עד בדיקה

מעשה שהיה פעמים רבות, אישה עשתה בדיקה באמצע הז' נקיים, וראתה עליו משהו, ורצתה להביא למורה הוראה מוסמך, אך נאבד; מה דינה. לכאן, היתה חזקת טהרה ע"י ההפסק טהרה [ואילו ההפסק היה נאבד, לא היה לנו שום עצה], אך היתה לה הרגשת העד, וריעותא במה שראתה ספק דם. ולכן לכאן אבד ממנה החזקת היתר, וחייבת להפסיק מחדש, כאילו ראתה ודאי דם.

¹ האי צער וכאב בטן שמגיע עם וסת החודשי, וקשור למערכת הרחם, אלא שאינו 'מדויק' כ"כ להיות הרגשה או וסת הגוף, מ"מ היכא שהיה באמת 'בדיוק', איך לא נוכל לקשר בין התופעות, ולחשוש שיש כאן דם בהרגשה. 'הכי קי"ל, וצ"ע מה שנכתב בשיעורי שבה"ל סי' ק"צ סיכום דין ל"א, דתולה איך הצבע נוטה, וכו'. וגם צ"ע נמעי גבריא ע"א ח' שציטט דברי שבה"ל ולא דברי החכמ"א, להקל בכל אופן שיש ספק כתם שנאבד.

¹ מלמהד"ד, נודעו כל גופה, בס' ק"צ הבאנו אריכות דהפשטות שלא חוששין לתרוה"ה, אבל כשנודעו ומצאה דם, טמאה. והנה, אם נודעו גופה פתאום בזמננו, והיה טיפת דם, כדוגמת האי ציור של השירותים, הרי לא שמענו שהוששין להרגשה [עיי"ש שאמרנו סברא כזה בשם ר' אלישיב], י"ל, כי בזמננו אין לנו סיבה לקשר הזעזוע עם הדם, כי המערכות אינם קשורות אהדדי, והמציאות שבו דיבר הרמב"ם אינו קיים אצלנו, משא"כ

סימן קפ"ג – אישה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

הפסק טהרה, ז' נקיים, ומבילה, או שיכולה להקל.

והואיל ומעשה שהיה לא היה ודאי דם, נוכל לצרף גם שאר צדדים הנ"ל, ולהקל, ואינו דווקא נגד דברי החכמ"א הנ"ל, וכמש"כ בס"ד.

היכא שנאבד הבדיקה לפני שהיא בדקה את זה בכלל, ודאי יש להקל, כי לא נוליד שום ריעותא בחזקת טהרה שלה.

היכא שהרב אבד את הבדיקה, כגון שראה אותה בערב, ורצה להמתין לראותו בבוקר, א"א להקל [מלבד היכא שהיה לרווחא דמילתא לחוד].

ע"ע סי' ק"צ מש"נ שם בענין נאבד הכתם, דקצת סברות המוזכרות שם נוגעים גם לכאן. ועיי"ש גם לגבי דילמא ארגשה, דיש סברות חדשות שם.

מעשה שהיה ברב צעיר שאשה הביאה לו ג' בדיקות; הפסק, מוך שיכול לעלות ג"כ כהפסק, ובדיקת יום א'. והרב הסתכל עליהם, והחליט ששנים טהורים, וא' יש עליה שאלה, שכמדומה לו להתיר, איך אינו מוכן להקל עד שיביא לרב יותר בכיר. ואז נתערבו הבדיקות, ואינו יודע איזה מהם הוא השאלה, ואז כולם נאבדו. מה דינה.

והנה, אם השאלה היתה ההפסק, נוכל להקל עבודה על סמך המוך, משא"כ אם השאלה היתה של המוך או של בדיקת יום א'.

ואם הוא בר הכי, יוכל 'לבחון' אותה לברר אם היא יודעת בעניני מראות, ע"י שיראה לה כמה מראות שונות, ולשאול אותה אל מה היה דומה. ועוד יש לצרף השבה"ל שאמר רוב רובם של בדיקות המגיעות להרב כשרות הם.

ואחרי כל הנ"ל לכאן יש להקל.

[ובאמת, בדיקה של יום ז' קשה טפי להקל, כי אין כאן יום נגד יום, משא"כ בבדיקת יום ו'.]

והנה, המהרש"ם [ג' רי"ד ור"נ] מחלק בין היכא שאומרת ודאי אדום היתה, ובין היכא שאומרת נוטה לאדמימות, שאם אומרת נוטה לאדמימות, נמצא שאנו אוסרים אותה מחמת תקנת הגאונים, וא"כ אינו ספק דאורייתא, משא"כ באומרת ודאי אדום, הוי ספק דאורייתא, ועיין בהערה¹.

נמצא, נוכל לאוקים דברי החכמ"א באומרת ודאי אדום ממש, אבל היכא שאינה אומרת כן, אלא נוטה לאדום, אינו ספק דאורייתא, ונוכל לצרף עוד ספקות ולהקל.

כגון, אישה שבדקה ביום ווסתה², וראתה עליו איזה דבר, ולא טרחה להביא אל הרב, כי בלא"ה היא יודעת דבעוד כמה שעות וסתה תגיע, ולכן זרקה להפת. אלא, שנתברר שהיתה מעוברת, וא"כ רוצה לדעת, האם חייבת

¹ ולמעלה כתבנו דסברות אלו אינם אמורות לגבי יום הוסת, מ"מ כאן איירי במעוברת.

² סברא זו צ"ע, דהא אנו אוסרים כל שנוטה לאדום כיון שאין אנו בקיאים מהו אדום. א"כ, איך יגיד שלא היה אלא שאלה של נוטה לאדום. ויתכן היכא שאמר שהיה אדום אלא דיהא. ועדיין צ"ע.

סימן קפ"ג – אישה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים

ולמסק', יש להקל, ע"פ כל החשבונות שכתבנו למעלה, וע"פ רבוי הספיקות, דאולי באמת היה טהורה, ואפ' אם לא, אולי היתה ההפסק. ואפ' תימא שההפסק היה א' מהטהורות, א"כ יש כאן חזקת טהרה לומר שגם העד של השאלה באמת טהורה.

[ועוד, קצת מסתבר לתלות המלוכלך ביותר מוקדם, בפרט כשמציאות שלה היתה לדמם ה' ימים ותנו לא].

ועוד, הרב הצעיר אמר שהיה עד אחד שהיה יותר מקופל מהאחרות שהיה טהורה, ומסתבר לו לומר דזה היתה המוך, וא"כ יש כבר חזקת טהרה שאומר לנו שהבדיקה של יום א' הוא טהורה, והשאלה היא זו של ההפסק.

והא דהמהרש"ם, יל"ע אם זה דווקא בבדיקות ז' נקיים, ולא בהפסק, או"ד לא שנא. עכ"פ לדינא התיר לו הרב הבכיר.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

סעי' א' – דיני ווסתות

רוב הנשים יש להם וסתות (פי' זמן קבוע אורח כנסיס) לראות בזמן ידוע, כגון מעשרים לעשרים יום או משלשים לשלשים יום, כל אשה שיש לה וסת קבוע, בא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש. (רמז"ס) הגה: גם אין לה להחמיר לצדוק ענמה, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, שלא יהא לבו נוקפו ופורק (טור ומרדכי ריש הלכות נדה ורוז הפוסקים). אבל שלא בשעת תשמיש, כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת.

וע' גמ' שבועות דף י"ח: כל הפורש מאשתו סמוך לווסתה, יהיה לו בנים זכרים, ואמר ריב"ל, יזכה לבנים הראויים להוראה.

בגמ' ט"ז. נחלקו אם ווסתות דאורייתא או דרבנן. ומח' הזה הוא דווקא בווסת קבוע. רש"י כ' דלמ"ד שהוא מדאורייתא, הוא הלכה למשה מסיני דמחזקין מספק. להלכה קי"ל וסתות דרבנן. [ע' רמב"ם ממרים א' ג' דלעולם אין שום מח' בהלל"מ. ורש"י זו הוא דלא כזה. כך מעורר החו"י בסי' קצ"ב.]

וע' ערוה"ש ריש הסימן דמפרט כל הנפק"מ אם הוא דאורייתא או דרבנן, כגון עבר הווסת ולא בדקה.

והנה, בכל התורה כולה יש דיני חזקה, מדאורייתא. למשל, שור נגחן וכדו'. וממילא יל"ע, מדוע שונה אשה משור. כלומר, מהכ"ת כאן יהיה דרבנן, תיפוק ליה מדיני חזקות הרגילות, דהרי דרכה של אשה זו לראות למשל מכ"ט יום לכ"ט יום, א"כ אחר ג' פעמים שראתה אחרי

וסתות דאורייתא או דרבנן

[סימן זו עוסקת בדיני פרישה סמוך לווסת, והנהגות יום הווסת עצמו. וסי' קפ"ט עוסקת לבאר מהו יום הווסת.]

הרמב"ן [ו' י"ד] הפליג בחשיבות דיני ווסתות, וכ' לבנות ישראל שיזהרו בחושי הווסתות ודיניהן; ולבעליהן כתב שאין לך דבר הצריך תלמוד בהל' נדה בזממה"ז כדיני ווסתות.

השל"ה [ערך קדושת הזיווג אות נ"א] כ' "בעוונותינו הרבים רוב העולם אינם נזהרים ואינם משגיחין, על כן אנכי מצוה אתכם ומזהיר אתכם שתהיו בקיאים באלו הדינים ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים", ע"כ לשה"ק.

החכמ"א [ק"ב מ'], וכ"ה בצוואת החו"ד, ג"כ הפליגו בחשיבות לימוד הלכות אלו, והזהרו להקפיד לרשום תכף ומיד באופן ברור מתי ראתה, ובאיזה עונה, ובכך תציל נפשם מחטא.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ווסתה, א"כ מדלא ארגשה, ומדלא הגיע ווסתה^א, החזקה מופרך. ולמ"ד ווסתות מדאורייתא ס"ל דלזה בעינן הלל"מ לגלות לנו לחשוש מספק דילמא ארגשה ולא אדעתה, כגון בעת שהטילה מ"ר, ומ"ד ווסתות מדרבנן לא חייש להכי.

נמצא, היכא שאין הטענה של 'מדלא ארגשה', אין מח' אם היא אסורה מדאורייתא או לא, וכל המח' הוא רק אחרי שלא הרגישה כלום.

וזה חידוש גדול, דלפי"ז פרישה ביום הווסת יהיה מדאורייתא לכו"ע כי נחוש דילמא תפרום נדה כשהוא באמצע תשמיש, ואילו הש"ך ט"ז, רמ"א סעי' י', ועוד, כולו ס"ל דפרישה ביום הווסת לדין הוא מדרבנן.^ב

ועוד קשה, הגמ' ט"ו. מבואר דלמ"ד וסתות דרבנן, היוצא מביתו סמוך לווסתה וחוזר אחר י"ב יום, מותר לבעול את אשתו כשהיא ישנה, ואי"צ לשאול את פיה האם הגיע ווסתה או לא, דהוא ספק דרבנן וכו'. ותמיה מילתא, הלא כאן עדיין אין ריעותא מדלא ארגשה, כי למיטב ידיעתו אולי כן הרגישה, א"כ איך הגמ' מחלק בין מ"ד וסתות דאורייתא או לא, הא טרם הריעותא אין נפק"מ בכלל.^ג

ולכן, דברי הערוה"ש צע"ג, וכן הק' עליהם החזו"א, וה' יאיר עיני.

ימים אלו, היא מוחזקת בכך, מדאורייתא, ומדוע נחלקו בזה, ומדוע יש צורך בהלל"מ ולומר לנו שהוא ספק, הא חזקה הרגילה הוא דין ודאי. ומצינו באחרונים כמה מהלכים בזה.

הראשון הוא מהלך לומר שהחזקה יש לה ריעותא, והחידוש הוא שאעפ"כ יש לה חזקה. הנוד"ב [נ"ו], וכן מבואר בסד"ט [קפ"ז י"ד ד"ה והט"ז], ובחת"ס [ק"ע, קע"ה, וקע"ט] ס"ל דכאן אין להחזקה התוקף של חזקה רגילה, הואיל ויש כנגדו חזקת טהרה של האשה. כלומר, מצד א' חזקת הווסת אומר שיגיע היום, ביום כ"ט, מצד שני יש חזקת טהרה שאומרת שנשארה בטהרתה, א"כ אין לנקוט בפשיטות שאורח בזמנו בא. ולזה קמ"ל המ"ד ווסתות מה"ת, ומקורו הוא הלל"מ, לומר שיש לחזקה זו יותר תוקף מחזקת טהרה, עכ"פ מספק.

ברם, מהלך זה צ"ע, כי החזקת טהרה היא עד החזקת ווסת; מלמהד"ד, חזקת קטן הוא רק עד י"ג שנים, מכאן ואילך אין חזקת קטן. כלומר, התוקף של החזקת טהרה פג ביום הזה. וכח"ק הערוה"ש על מהלך זה.

הערוה"ש פי' בענין אחר, דכאן החזקה מופרך, מדלא הגיע ווסתה. כלומר, החזקה אומרת שווסתה תגיע ביום כ"ט, והנה עכשיו אנו ביום שלושים, ולא הגיע

^א הערוה"ש מיישב גם את זה, ואומר דאם היה לה הרגשה, היתה אומרת לו בשעת תשמיש, אפי' כשהיא ישנה, דא"א שלא תקוץ מעט. וקשה, א"כ מאי נפק"מ ווסתות דרבנן או דאורייתא; וגם בווסתות דאורייתא נימא הכי. ועוד, זה דוחק גדול בגמ' שם.

^ב דהיינו, הערוה"ש מסכים שבעצם יש כאן חזקה כמו כל התורה כולה, אלא שנחלקו רק אחרי שלא הרגישה. ומו"ר מעדיף תירוץ שאינו מסכים ליסוד של הקושיא כלל, ולא תירוץ שמודה

^א הוספנו את זה, כדי לבאר ערוה"ש לשיטתו דבזמננו אין אנו מרגישים הרגשות, א"כ 'מדלא ארגשה' לאו דווקא, אלא הכוונה מדלא הגיע מחזור שלה. וכן באמת מדויק בערוה"ש.

^ב הערוה"ש שם מיישב את זה, דכ"ז שטרם הרגישה, אינו אסורה מדאורייתא, דעל כל רגע ורגע יש מדלא ארגשה, א"כ מותר לבעולה, ואם היא מרגישה משהו, יגיד לו ויפרוש, דעד ההרגשה עצמה, מדלא ארגשה מפר"ך החזקה. וק', א"כ מדוע זה תולה אם ווסתות דאורייתא או דרבנן, בשניהם נגיד כך.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ובאמת יש מהלך שלישיית כאן [ויתכן שזהו כוונת החזו"א], דבאמת מעיקרא לא היה כאן שום חזקה כלל, והוא מדברי המקור חיים באו"ח סי' תס"ו, וכ' שם שחזקה פירושו שהחזיק באיזה דבר ג"פ, כגון שור שנגח ג"פ החזיק שהוא מועד, קמיע שעבד ג"פ, החזיק שהוא מומחה. אבל דבר התלוי על הרבה גורמים רבים ומשונים, כגון ווסת שתולה על הפלגה, תאריך, מזג אוויר, התרגשות, עצבים, מאכלים, הרגלי חיים, שינה, וכחנה רבות, אין שום חזקה במה שאירע ווסתה ג"פ באותו תאריך, דמי יכול להגיד בברירות אחר ג"פ שהגורם כאן הוא התאריך, הא יש כ"כ הרבה גורמים שונים לתלות עליו, וא"כ אין ראיה כלל במה שראתה ג"פ, אלא הוא מקרה בעלמא.

ואה"נ יש סברא לומר שאם ראתה הרבה מאוד פעמים באותו תאריך או אותו הפלגה, דזה אכן מצביע על גורם ברור, מ"מ לא מצינו מושג זה בתורה, כי מצינו חזקה אחר ג"פ, ותו לא, וא"כ מדיני חזקה לא היינו יכולים לאסרה. וע"ז חידש המ"ד ווסתות דאורייתא ע"פ הלל"מ, עכ"פ מספק, לחשוש שאכן יש כאן גורם אחר ג"פ, אע"פ שאינו הכרח לכך מדיני חזקה. ומ"ד ווסתות מדרבנן ס"ל דמה"ת אין לחוש להכי, ורק מדרבנן יש לזהר.

וע' בחכמ"א [ק"ח ג'] וערוה"ש [סק"ה] שכתבו דאע"פ שאנן קיי"ל ווסתות דרבנן, מ"מ היכא שהוא ווסת לשעות, שעת ווסתה, זה אסור מה"ת. ואולי יש

החזו"א [פ' ז'], וכן בחת"ס [קמ"ב] מבואר מהלך אחרת [והוא סברא לומר שאין זו חזקה רגילה שיש בה תוקף כ"כ], ע"פ היסוד של 'חזקה העשויה להשתנות'. ואינו סתם חזקה העשויה להשתנות, אלא מבאר, חזקת ווסת אינו באמת חזקה אמיתית, ואין לה התוקף של חזקה רגילה, כי ווסתות אינם קבועים מחמת עצמם, אלא יש כל מיני גורמים וסיבות שונות לגרום הווסת להגיע, כגון מזג אוויר, אוכל, משקה, מורא, הרגשות, חלבנה, וכו', ואנו יודעים שאין דרכה של אשה להישאר עם אותו סיבה כל ימיה, א"כ אנו אומרים שיתכן דהחודש הזה אולי שינתה מהלך שלה.

דהיינו, מהא דהאשה משנה במשך חייה, ע"כ אינו חזקה אמיתית בעצם, אלא סיבה חיצונית הגורם לה עד לעכשיו, ולא טבעה, ורק בטבעה שייך חזקות אמיתיות, ולא על הנהגות מסיבות שונות. כלומר, חזקה רגילה של כל התורה כולה אין כאן לכו"ע, אפ' לרגע אחת, אלא הוא חזקה מסוג אחר לגמרי.

ומ"ד ווסתות דאורייתות מחדש דגם זה יחשב כחזקה אמיתית עכ"פ מספק, ע"פ הלל"מ, ומ"ד ווסתות דרבנן מיקל מטעם הנ"ל.

מהלך דומה לזה נמצא בחזו"ד [קפ"ג ב'], שהוא עשויה להשתנות כשתהיה זקנה. ועל נוסח זה קשה, הא אשה בשנות העשרים או שלשום לחייה, אינו עשויה להשתנות לשנים רבות, וא"כ עכשיו אינו עומד להשתנות.

במקצת. דלפי הערוה"ש, אשה שהיא מורדמת, אסור לבעלה אפ' למ"ד ווסתות דרבנן, ואילו הגמ' משמע שמותר בכל אופן.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

הביוץ, שאי"צ לחשוש לשאר ווסתות השנויות בשו"ע. ועמש"כ בזה בסי' קפ"ט.

ספק ווסת, ופרישה ביום הוסת מה"ת או מדרבנן

מעשה שהיה פעמים רבות, שכחו לרשום מתי הגיע הוסת, או שרשמו אלא שהלוח נאבד לגמרי, האם יכולים להקל בווסתות שלהם, בטענה שהוא ספק דרבנן לקולא, שא"א לברר.

והיכא שהוא שאלה של וסת 'אור זרוע', דהיינו לפרוש עונה הקודמת לעונת הוסת, ודאי יש להקל דהרי יתבאר במקומו שאי"ז אלא חומרא; כי מיבעיא לן כשהוא ודאי ווסת לילה, אך אינם יודעים אם הוא היום או מחר, א"נ אינם יודעים אם היה ביום או בלילה, האם יש להקל מחמת ספק דרבנן לקולא.

והנה, החת"ם [קס"ז ק"ע, קע"ה, קע"ט] בשם רבו ר"נ אדלער, וכ"ה בנוד"ב [מובא בפ"ת סק"ג], ס"ל דאע"פ שווסתות דרבנן, מ"מ החובה לפרוש מתשמיש בעונת הוסת הוא חיוב מה"ת, דכתיב 'וזהרתם' וכו', שהתורה אמרה לא לבעול היכא שעלולה לפרוס נדה, אע"פ שאין כאן חזקה שתהיה נדה, מ"מ הוא מילתא דשכיחא, דאטו לעולם לא תראה. [כלומר ווסתות דרבנן אומרת שלא ראתה, אבל שמא תראה עדיין חוששין מה"ת, דאטו לעולם לא תראה.]

החת"ם דן בזה אם אכן הוא מה"ת או לא, ומסיק דאפ' אי תימא שהוא רק מדרבנן, מ"מ 'לא מלאני ליבי להקל בזה', דסוף סוף לעשות מעשה בקום ועשה

לפרש דבריהם ע"פ מקו"ח הנ"ל, דמהא שראתה ג"פ בשעה מסויימת, בזה הוכיחה שאכן ווסתה מגיע ע"פ גורם מסויים, דכיון שהוא כ"כ מוגדר, א"א לטעון שהוא מקרה בעלמא. למעשה, שאר המפרשים ונו"כ לא חששו לדעה זו.

ע"פ כל הנ"ל יש לדון, מה הדין באשה שיודעת שהיום הוא י"ד יום אחרי הביוץ שלה, כגון שעשתה בדיקת דם או בדיקה ביתית, האם עליה לפרוש עכשיו מבעלה, אע"פ שאינו שום א' מהווסתות הנמצאים בשו"ע.

והנה, דרכו של כל הנשים הבריאים בכל העולם, שהווסת מגיע י"ד יום אחרי הביוץ. וא"כ, זה רובא דליתא קמן, שווסתה תגיע היום. ואע"פ שאמרנו למעלה ע"פ המקו"ח שווסתות דרבנן כיון שאין גורם ברור אפ' אחר ג"פ, מ"מ בזמננו הוכח הביוץ להיות סימן מובהק ומוכח שווסתה תגיע, א"כ בזה יש רוב וחזקה שווסתה תגיע, וחייב לפרוש מדיני חזקה הרגילים, ומה"ת, אפ' בהעדר דיני ווסתות. וכ"ש אם אשה זו הוחזקה ג"פ לראות י"ד יום אחרי הביוץ, שלכאו' בזה אין מנוס מלחייב לה לפרוש אחרי י"ד יום.

ואע"פ שזה נשמע כדבר חדש, מ"מ איך נוכל לחלוק על זה, הרי השכל מחייב לפרוש כיון שיודע שווסתה תגיע היום, וסברא הוא, קרא למה לי. והוא ק"ו בן בנו של ק"ו מווסת הגוף.

ולמו"ר היה פשוט שחייב לפרוש י"ד יום אחרי הביוץ, וס"ל שהוא מה"ת, נפק"מ בספקו; אלא שיש לדון אם יש מקום לומר כן לקולא, דאם יודעת מתי

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ולפי הבנת המקור חיים שהבאנו למעלה, אין הבנה לפרוש מה"ת בעונת הווסת, כי אין סיבה לחשוש, עכ"פ מה"ת, שווסתה תגיע היום יותר ממחר ואתמול.

והנה, מביאים דברי הרא"ה שם"ל דווסתות דרבנן, ואעפ"כ פרישה ביום הווסת הוא מה"ת, אבל לא כ' מטעם הנוד"ב וחת"ס מקרא של וזההרתם, אלא כ' דחוששין שמא הביאה תגרום הווסת לבא. ומכל הלין מפרשים ונו"כ שהבאנו דלא כחת"ס ונוד"ב, וגם החת"ס ודעימי' שלא כתבו כן, מבואר דלא חוששין לטעם זה.

עכ"פ, לכאורה היה מקום להקל בנידוד"ד מחמת ספק דרבנן לקולא. ואין לומר שנחמיר מספק כיון שהוא דשיל"מ, שאסור אפ' בספק איסור דרבנן וע"ע סי' ק"ב ומש"כ שם בס"ד, דהא ידועים דברי הנוד"ב להקל בדבר שיש יותר משימוש אחת דעל כל שימוש אין בה הטענה שעד שתאכלנו באיסור, תאכלנו בהיתר. וכאן נקל בזה, אע"פ שיש שחלקו עליו, ועמש"כ בסי' ק"ב לבאר דכן הוא עיקר התורה.

ועוד, הרי היא עלולה לפרוס נדה בימים האלו, וא"כ יהיה לפחות עוד י"ב יום עד שתיטהר, ובזה א"א לומר עד שתאכלנו באיסור וכו', ואולי סברא זה לא שייך כאן. וכדברים הללו מצינו בפמ"ג תקכ"ז מ"ז י"ב, עיי"ש.

עכ"פ, מסק' דמילתא, מצד דשיל"מ, היינו מקילין.

הדרכ"ת [סי' קפ"ט סק"ב, וע"ע מש"כ בסי' קפ"ד סק"ה] דן לגבי מי שמסופק בווסת,

כשמסתבר שיגיע ווסתה, זה בגדר זיי נישט קען נער'. [ועיי"ש מש"כ בענין סעי' י.].

ובאמת, הגר"ח מדייק מהרמב"ם לומר כדברי החת"ס, מדס"ל בהל' איסור"ב [ד' י"ב] דווסתות מדרבנן, ואעפ"כ מביא קרא ד'זההרתם', ואינו אומר שזה מדברי סופרים או אסמכתא כמו שכ' תוס'; אלמא אפ' ווסתות מדרבנן, מ"מ הפרישה סמוך לווסת מדאורייתא הוא.

ברם, אם מדברי חת"ס הללו באת להחמיר בנידוד"ד, יש מקום להקל כאן, כי החת"ס דיבר בווסת קבוע, וע"ז אנו אומרים שלא יהיה טיפש, משא"כ בווסת שאינו קבוע, בזה לא דיבר החת"ס, ואין כאן טענה שהוא 'פושע' ו'טיפש', כיון שהוא רק ווסת שאינו קבוע, ואין סיבה להאמין שתראה שוב באמת, אלא חוששין שמא עכשיו תתחיל ווסת קבוע, כדמבואר בסי' קפ"ט.

ואע"פ שהוא עונה בינונית, ועונה בינונית דינה כווסת קבוע, מ"מ אינו ממש כווסת קבוע, אלא הוא כ'לית ברירא' ורוב ודרך, אבל לא ממש כקבוע, א"כ שפיר נוכל לומר שחת"ס אינו נוגע כאן.

ובעיקר הענין האם קי"ל כחת"ס, הפרדס רימונים כ' דכל חכמי ישראל חלקו על חת"ס זו [אע"פ שהסכימו עמו הנוד"ב, חת"ס, ר"נ אדלער, והגר"ח בשם רמב"ם], ושהפרישה ביום הווסת הוא רק מדרבנן. הש"ך [סק"ה] והט"ז והחכמ"א [ק"ה ג'] כולם כתבו פרישה הוא דרבנן, וכ"ה פשטות השו"ע ורמ"א בסעי' י'. וכמש"כ, בווסת שאינו קבוע, כולל עונה בינונית, שפיר יש להקל בזה.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

בלילה או ביום שאח"כ, אחר הנץ החמה [דבענין ווסתות כו"ע מודה דאין שאלות של זמנים, דהכל תלוי בהשפעת השמש או הירח], פורש ממנה בחודש הבאה ביום. וכן אם היה ספק אם באה ביום או לילה שאח"כ, פורש ממנה בלילה.

דהיינו, תולין בהיותר מאוחר, כי יודעים דבאה ודאי היה דם, ובהקודם יש ספק, וכעין תולין במקולקל, וכעין חזקת טהרה שתולין בהיתר עד שוודאי יש דם לפנינו [וע"ע סי' קי"א].

ובנידו"ד, אה"נ בשעת מעשה ידעו מתי התחיל הווסת, מ"מ עכשיו, אחרי שעבר כחודש, אין אנו ידועים מתי הגיע הווסת, א"כ נתלה בהיותר מאוחר.

כלומר, כשהם מסופקים האם הווסת הוא הלילה או מחר בלילה, נתיר תשמיש הלילה, ולא למחר; ואם הוא ספק הלילה או אתמול בלילה, נחמיר, כי המקולקל הוא המאוחר, ונתלה בה, ואסורים.

איברא, החו"ד [סק"ד] מיקל בספק ווסת ואינו יודע באיזה יום כי שכחו [למרות שהיה מן המזהירים לרשום את הווסתות], משום שווסתות דרבנן, כולל הפרישה ביום הווסת, וא"כ ספק דרבנן לקולא.

וקשה, הא איך חולק על שו"ע סעי' ד' שהבאנו לתלות במאוחר יותר, ולא אמרי' ספק דרבנן לקולא להתיר את כולם.

והנראה לומר, דיש לחלק בזמן לידת הספק; כלומר, בהא דשו"ע יש ספק עכשיו מתי הווסת הגיע, וע"ז חזקה מורה לנו לומר שהגיע בעונה היותר מאוחר, ועפי"ז נקבע ווסתות לחודש הבאה.

ואינו יודע באיזה מג' ימים הוא יום הווסת, ודן הדרכ"ת להקל ע"פ דברי המג"א בס' שד"מ לענין מי שאינו יודע מתי הוא יום השבת וכו', דהק' המג"א וליבטל שבת ברוב, כלפי שאר ימות השבוע, ותי' דהוא קבוע, ופי' הפמ"ג, הואיל ויש מישהו בעולם שכן יודע [אכ"מ].

וממילא, טען הדרכ"ת, בנידו"ד, אין מי שבעולם שיודע איזה יום הוא יום הווסת, א"כ היכא שיש ספק בג' ימים, יום האיסור בטל ברוב כלפי ימי ההיתר, ומותר לבעול בכולם, מדיני ביטול ברוב.

וזה לא יועיל לנו כשיש ספק בין ב' עונות. ולא נשאר לנו אלא להגיד ספק דרבנן לקולא, וכדאמרן.

אמנם, לכאו' א"א להתיר מטעם זה, דהא ידועים דברי הר"ן במגילה בענין עיר ספק מוקף חומה דאין אומרים מספק לא תקרא מגילה לא ביום י"ג אדר ולא ביום י"ד, דא"כ בטלת מצוות קריאה לגמרי. אמנם, אי משום הא היינו יכולים להקל, דאולי סברא זו נאמרה רק היכא שעוקר תקנה וגזירת חז"ל לגמרי, דיש סברא לומר שאם הגזירה יעקר לגמרי ע"י ספק דרבנן לקולא, לא היו מקילין בכה"ג. משא"כ היכא שהוא שאלה פרטי, ו'חד-פעמי', שפיר יש להקל בב' צדדי הספק ע"י ספק דרבנן לקולא. וע"ע בזה, האם חילוק זה מחלק, והאם הוא מוכח. [וע"ע או"ח סי' תל"ט סעי' ב' להקל בב' הצדדים משום ספק דרבנן לקולא, כשיש גם חזקה].

אמנם, לדינא נראה להתיר מקצתו מטעם אחר, והוא ע"פ מה שמבואר לקמיה בסעי' ד', ספק אם הווסת התחיל

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

אמנם, כל קולא שאמרנו למעלה בענין ספק ווסת, היינו אך ורק כשנאבד הלוח, או ששכחו לרשום, דבזה י"ל רוב וספקות, וכמש"כ. אמנם היכא שרשמו בלוח, והלוח אינו אבוד, אלא השאירו אותו במדינת היום, וא"א להם להגיע לשם, לא נראה שיש על זה שם ספק, דהרי הידיעה עומד במקומו אלא שיש חסרון בה'גברא' להגיע לשם לראות מאי כתיב ביה, וא"כ לכא' זה דומה לספק שומים של סי' צ"ח סעי' ג', וחייב להחמיר בכל ספק ווסת, ואין לו ההיתר של ביטול ברוב, או ספק דרבנן לקולא. [וע"ע מש"כ בסי' ק"י כללי ספ"ם כלל י"ב, בשם הנצי"ב במשיב דבר].

והרי, באו"ח סי' שד"מ [שהזכרנו למעלה בשם הדרכ"ת] לגבי מי שנמצא במדבר ואינו יודע איזה יום הוא שבת, אמרי' רוב וכו'. והערוה"ש שם ס"ל דאין ע"ז שם ספק כיון שיש אחד בעולם שיודע איזה יום הוא שבת.

ולפי"ד, אין נפק"מ אם יש אדם היודע בפועל, כגון הא דשבת, ובין היכא שהידיעה עומדת ברור במקומה, אלא שהוא אינו בקירוב מקום כדי לראות מה בפנים; שניהם הוא חסרון ידיעה בהגברא, ואין על זה שם ספק מבחינה הלכתית, ולא אמרי' ספק דרבנן לקולא.

ועוד, אפ' להחולקים על הערוה"ש שם, היינו משום דהגברא כמות שהוא אין לו שום אפשרות כלל וכלל לשאול את מי שיודע מתי הוא שבת, וא"כ לדידיה הוי ספק גמור. אבל היכא שנשאר בביתם בא"י, ויש אפשרות לא נעימה בכלל לבקש ממישהו להיכנס אל ביתם ולראות מאי כתיב ביה, כיון שאפשרות זו קיימת, לא חל ע"ז שם ספק.

משא"כ בציוור של החו"ד, בשעת הווסת ידעו היטב מתי הגיע הווסת, והספק רק נולד אחרי חודש כשנאבד הלוח. וליתת הספק הזה, אה"נ הוא מבוסס על התחלת הווסת, מ"מ השאלה התחיל עכשיו, ואילו בשעת הווסת לא היה שום ספק, וממילא א"א לפשוט הספק ע"י חזקה מחודש הקודם, כי חזקת טהרה של חודש הקודם פושט שאלה 'בזמן אמת' כשאנו יודע מתי הגיע, אבל אם בשעת מעשה לא היה שום ספק, איך נוכל לפשוט דבר שאינו ספק ע"י חזקה, אחרי חודש כשנולד ספק חדש.

כך נראה לבאר, ולכא' זה סברא מוכרחת. החו"ד אמר דברו לענין ווסת קבוע, וא"כ ק"ו שיש להקל בווסת שאינו קבוע.

ולכן נראה להורות, דאם שכחו באיזה יום הוא יום הווסת, ואילו בשעת הווסת לא היה ספק, לא מיבעיא כשהוא ספק בכמה ימים שיש להקל מטעם ביטול ברוב, וכמש"כ, אלא אפ' אם הוא ספק בין שתי עונות, יש להקל מטעם ספק דרבנן לקולא.

ומיהו, בכל אופן, וכ"ש בווסת קבוע או ספק עונה בינונית, יש מקום ומעלה להחמיר, והמחמיר תע"ב. ומ"מ, כשיש לו ברירה לשמש מיטתו בלילה ע"פ החו"ד, או לשמש באמצע היום, כשיודעים שהווסת ודאי הגיע בלילה, אינו נראה שישמש ביום, כי אין רוח חכמים נוחה מהנהגה זה.

[א.ה. היכא שיש לה תסמינים שווסתה בדרך, מסברא היינו אומרים דבכל אופן אין לשמש.]

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

אלא עבר על איסור של זהירות מאיסור נדה. כ"כ תוה"ש סק"ג, מובא בפ"ת סק"ב.

מי שח"ו חשב שווסתות הוא חומרא בעלמא, ועכשיו למד שהוא מדינא, חייב תשובה גמורה, וחייב לשבת עם אשתו ולחשוב ולברר מתי הגיע ווסתה לאחרונה, ומתי יש לפרוש, והאם הוא לפני ל' או אחר ל', שאסורה עד שתבדוק. וזה מלבד תשובה גמורה לוודא שלא יחטא עוד.

כל המרבה לבדוק

המשנה בדף י"ד, וכ"פ השו"ע, בלי שום חולק בשום א' מהדורות הקודמים, כל המרבה לבדוק הר"ז משובחת. ואם אמרו כן בווסת קבוע, ק"ו באינו קבוע.

ור' משה (ד' י"ז כ"ח), בכוחו הגדול הגבור והנורא, פסק דבזה"ז אין להרבות בבדיקות, ואין מעלה בזה, ושו"ע אינו נוגע אצלנו, כי בזמננו אין אנו בקיאים במראות, ואוסרים כל דבר הנוטה לאדום [שלהשו"ע ולשאר הדורות לא היה אפ' נוטה לאדום], א"כ אפ' אם תמצא משהו, הלא לא נוכל לאסרה בודאי, אלא מספק ומחומרא בעלמא, א"כ אין להרבות בבדיקות. [א.ה. כסברא זה ראיתי בפ"ת סי' ל"א סק"א, דאפשר לברורי הוא היכא שיברר האיסור ולא שיברר ריעותא בעלמא].

והכי קיי"ל; וכ"פ שאר גדולי הפוסקים בדורנו; ויש שאמרו [דברי מלכיא] מחמת שהיא רגישה לפצעים, א"כ הקלוקל מרובה מהתועלת.

ואה"נ יהיה גדר של אפשרות שהוא רחוק מדי, ואינו בכלל העולם המעשי, דבזה נסכים שהוא ספק אמיתי, אבל הגדר בזה אינו ברור.

מעשה שהיה אשה הרגישה כאבים בבטנה, וידעה שווסתה בדרך, ולכן הלכה לשירותים בשעה 7.20 בערב להלביש פד, וראתה שאבן ווסתה התחילה, ויצא בשעה 7.25. שקיעת החמה היתה בשעה 7.22. מתי חוששת בחודש הבאה, בעונת היום או עונת הלילה.

והנה, ע"פ מה שהבאנו למעלה מסעי' ד' דתולין במאוחר, לכא' חוששת לעונת הלילה. אמנם, משראתה שווסתה הגיע עד שמצאה הפדים, פתחם, ולבשם, זה לוקח כמה דקות, א"כ מסתברא דאכן ראתה שווסתה התחילה לפני שקיעת.

וא"כ, שו"ע מחייב לחשוש בעונת הלילה, וסברא מחייבת לחשוש לעונת היום, וא"כ לכא' היה צריכה לחשוש לשניהם.

אלא שכאן לכא' נוכל להקל ע"פ מש"כ בסי' הקודם, דהרגשות שמוזכרים במפרשים אינם דווקא, ושיתכן עוד הרגשות שלא מוזכרות שם. וגם אמרנו שם שאם הרגישה כאב בבטנה, ומיד ראתה דם, יש לזה דין הרגשה, ואסורה מה"ת, ואין לה קולי כתמים. וא"כ נידו"ד היה לה כאבים, ומיד ראתה דם, א"כ ידוע לנו שיש הרגשה מבעו"י, וא"כ אי"צ לחשוש לעונת הלילה. כך נראה.

מי שח"ו עבר ובעל ביום הווסת, חייב תשובה גמורה, ולא אמרי' דהואיל ולא היה דם, לא נורא כ"כ; לא אמרי' הכי,

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

דלר' משה אין מעלה, משא"כ לטעם השני.

והנפק"מ הוא היכא שכבר בדקה את עצמה, האם יש מעלה להסתכל עליה,

סעי' ב' – פרישה ביום הווסת

בשעת וסתה, צריך לפרוש ממנה עונה אחת, ולא משאר קריבות אלא מתשמיש (המטה) בלבד. אם הוא ביום, פורש ממנה אותו היום כולו אפילו אם הווסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בג"פ או בפ"א. הגה: וכל זה לא מיידי אלא זוסת התלוי זימים אצל לא זוסת התלוי זקיני הגוף (ז"י זקס הראז"ד), וע"ל סימן קפ"ט. ואשה שמסנית וסתה להקדים ז' או ג' ימים או לאחר, כשמגיע זמן וסתה לריך לפרוש ממנה ז' או ג' ימים קודם או אחריו. (הגהות מיימוני פ"ח דהלכות איסורי זיאה). וע"ל סי' קפ"ט.

אלא היכא שהביאה עצמה הוא איסור תורה, אבל לא היכא שהביאה עצמה אינו אלא דרבנן, כמו ווסתות, קמ"ל הט"ז מהל' אבלות. ובאמת יש מקום לדחות ראיתו, דאולי באבלות החמירו כיון שהוא זמן ממושך, שבוע שלם, אבל לא ראינו שיש לחשוש כן בווסת שהוא עונה אחת.

ואולי נפק"מ בין הטעמים, מי שנזכר באמצע תשמיש שהיום הוא יום הווסת, האם יפרוש מהר, באבר חי, כי חוששין כל דקה שתפרום נדה, או"ד ימתינ לאבר מת, כדין מי שפרסה אשתו נדה באמצע תשמיש.

ולאור הנ"ל, להט"ז, עליו לפרוש מיד, כי למעשה אסרו ביאה מחשש שמא תפרום נדה, א"כ ימהר ככל שאפשר. משא"כ לתרוה"ד, אולי יש מקום לומר דימתינ, כי חז"ל עשו אותה כבעילת איסור לכל ענייניו. וכמובן, אין הצדדים מוכרחים.

פרישה מחיבוק ונישוק וכל שאר נגיעה של חיבה

שיטת התרוה"ד [ח"א סי' ר"נ], דכמו שצריך לפרוש בהווסת מתשמיש עצמה, כך צריך לפרוש מחיבוק ונישוק דהרי נהנה מהם, וגם אלו בכלל תשמיש הם.

הט"ז ג"כ מחמיר מן הדין, אבל מטעם אחר, שהרי מביא לידי חשק.

כלומר, התרוה"ד הבין שחז"ל עשו אותה כאשה ערוה האסורה לו ליום אחד, א"כ ל"ש תשמיש ל"ש כל נגיעה של חיבה [ולא עשוה כנדה, הא ראה שהרחקות מותרים], אבל הט"ז למד דאינה באיסור חפצא, אלא איסור ביאה, והרחקה של נגיעה של חיבה הוא הרחקה המסתבר, ולכן ג"ז אסור מדינא.

ומוכיח הט"ז בדבריו מהל' אבלות שאסור גם בחיבוק ונישוק. והנה, יש צורך בראית הט"ז, דבלא"ה היינו אומרים שלא שייך לגזור חיבוק ונישוק

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

משא"כ חיבוק ונישוק [אע"פ שהוא יהרג ואל יעברו].

החת"ם כ' טעם אחר בשם הרא"ה [שהבאנו בסעי' הקודם], כי בתשמיש חוששין שמא הביאה עצמה תגרום להווסת, משא"כ חיבוק ונישוק אינם גורמים לה לראות.

ובשם רבו הגר"נ אדלער כ' ביאור נוספת, כי בתשמיש, אם תפרוס נדה אינו יכול לפרוש מהר מדי, משא"כ חיבוק ונישוק.

וטעם האחרון, לרוב אינו נוגע בזמננו, כי לא יודעות מתי הם פורסות נדה. כלומר, אולי יש עוד מקום להחמיר בחיבוק ונישוק בזמננו.

אמרנו, רוב הפוסקים אמרו תע"ב במי שמחמיר בזה, וכן עמא דבר, והכי ראוי לנהוג, וכ"ש לבני תורה. והענין הוא כהרחקה, וכסייג, שלא לבא לידי תשמיש. אלא שיל"ע, האם כל חיבוק ונישוק שווה. כלומר, האם יש חיבוק ונישוק 'קל', שאינו מביא לידי חשק, ואינו בצורה שמעורר תשמיש, האם גם חיבה כזו בכלל היא 'תע"ב'. כגון, נשיקה מהירה לפני שיוצא מביתו, או במעלית, וכו'.

לכאן, לפי התרוה"ד אין מקום לחלק בזה, דהרי בערוה יש איסור גמור אפ' נגיעה קלה של חיבה, ולא היה מקום לדון אלא לפי דברי הט"ז, שאינו מביא לידי חשק.

אמנם, ראיית הט"ז היתה מהל' אבלות, ושם לא שמענו ולא ראינו מי שיחלק כך, ואין מי שיתיר נגיעה קלה של חיבה לאבל ולאבלה, וא"כ ה"ה כאן, אין

לדינא, הפ"ת סי' קפ"ה סק"י בשם החו"ד כ' דימתין עד לאבר מת, אך הפטות הוא בערוה"ש סקל"ב, דיפרוש מיד, כי חוששין שמא תפרוס נדה. וכשיש חשש ז"ל, לא יעשה כן, אלא יפרוש באבר מת, וע"ע פרדס רימונים. אך אם היא רגילה לדעת לפני שווסתה מגיע ע"י סימנים, וטרם קיבלה סימנים אלו, נראה דבכל אופן יפרוש באבר מת. וע' מש"כ בזה בסי' קפ"ה סעי' ד'.

השו"ע מיקל להדיא על חיבוק ונישוק, דלא כתרוה"ד ודלא כט"ז. והבנתו, כי גם התשמיש ביום הווסת אינו אלא הרחקה מדרבנן, לדידן דקיי"ל ווסתות דרבנן, וממילא לא נגזור גזירה לגזירה, ואינו דומה להל' אבלות שהביא הט"ז, וכמש"כ. וע"ע תוה"ש סק"ד שמק' עוד על הדמיון לאבלות.

הב"ח ס"ל דהמחמיר כתרה"ד תבא עליו ברכה, וע"ז בא חתנו הט"ז לאפוקי, ולאסור מדינא. הבא"ח [פרשת צו אות ב'] משמע כדברי הט"ז.

הפ"ת סק"ה בשם רדב"ז ג"כ מיקל בחיבוק ונישוק, וכ' דהלוואי שישמרו ישראל מה שמוטל עליהם, ולא להוסיף חומרות.

הש"ך, ב"ח, תורת השלמים, חכמ"א, גר"ז, ערוה"ש, אג"מ [ד' פ"ו], כולם אמרו דהמרחיק מחיבוק ונישוק תע"ב; אע"פ ששו"ע, וסתימת הרמ"א הוא להקל לגמרי.

ובעיקר הענין מדוע החמירו בתשמיש יותר מחיבוק ונישוק, התרוה"ד כ' דהמקילין ס"ל דתשמיש הוא בכרת

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

אור זרוע לצדיק

שיטת האו"ז, דכשם שיש חובת פרישה ביום הווסת עצמה, כך יש לפרוש גם עונה הקודמת לו. ואין זה הדיון בענין עונה בינונית אם הוא עונה אחת או ב' עונות, והאם הוא כולל גם יום ל"א, דזהו חומרת הכרו"פ והחו"ד, אלא כאן הוא לענין ווסת הפלגה או חודש, כגון היכא שהיה ביום, האם יש להחמיר בהלילה שקדמה לו.

והקשו עליו מהגמ' מפורשת ששואלת כך, האם יש לפרוש עונה הקודמת, ומשני דרך אותה עונה. עיי"ש מש"כ בזה.

הב"ח ביאר דחוששין דילמא לא דייקו מתי הגיעה ווסתה, ולכן יש להחמיר עונה הסמוך לו, לא דווקא את זה שקודמו, אלא גם זה שלאחריו; תלוי איפה הטעות יכול ליפול, כגון אם ראתה בתחילת העונה או בסופה.

הש"ך ביאר, שבזמננו היו רגילים לראות בשעות מסיימות, א"כ הרחקה של העונה ההיא היתה רק בעונה ההוא, משא"כ בזמננו [של האור זרוע], היא רואה כל שעות היום, א"כ עונה הקודם שלנו היא כאותו עונה שלהם. [ולכא' טעם זה שייך רק בווסת קבוע ולא בווסת שאינו קבוע].

מאוד מסתבר לומר, אע"פ שיתכן שהאו"ז ס"ל שווסתות דרבנן, מ"מ מסתבר דס"ל שהפרישה ביום הווסת הוא דאורייתא [כהחת"ס], ולכך שייך שיגזור גזירות עליה. משא"כ אנן דגם הפרישה ביום הווסת אינו אלא מדרבנן, לא נגזור גזירות אטו פרישה.

לחלק כן, ושיש תע"ב אפ' מנגיעה קלה של חיבה.

[ע"כ ממהדו"ב, ואילו במהדו"ק אמר בשם השב"ל שיש חיבוק ונישוק, ויש חיבוק ונישוק. ואינו ברור כל צרכו. אך, Pat On Back, קשה להאמין שאסור, דהואיל והנהגת האיסור הוא כגדר וסייג, עדיין יש סברא לחלק בין החיבות].

בענין לישון באותה מטה ביום הווסת, הבא"ח [פ' צו] כ' דלא יעשו כן, דילמא תפרוס באמצע שינתה, ונמצא הוא עמה.

ונראה, שאין הכוונה להצריך להפריד המטות, אלא שלא ישנו ביחד ממש.

מאידך, זבחי צדק כ' שמנהג לישון ביחד, וגם להקל בחיבוק ונישוק.

ויל"ע, היכי דמי המח' בא"ח וזבחי צדק, אי אינם לבושים בבגדים, וכי יקל הזבחי צדק, הא רק שומה ישן עם אשתו כך ביום ווסתה. אלא מאי, בבגדים, ואעפ"כ אסר הבא"ח. [א.ח. ואולי הבא"ח בלי בגדים והזבחי צדק בלי בגדים, ולא נחלקו].

והגר"ז, כשהביא החומרא של חיבוק ונישוק כ' וכ"ש אין לישון במטה אחת. ואולי ה"כ"ש' איירי בלי בגדים, דאל"ה מאי ה"כ"ש, אולי הוא ה"ה'.

הדרכ"ת כ' דביום הווסת יזהרו משחוק וקלות ראש. ולכא' כוונתו הוא לשחוק וקלות ראש של דברי פיוס ורצוי, ושזה כחיבוק ונישוק [כמו שביארנו בסי' קצ"ח], ותע"ב. אבל סתם שחוק וקלות ראש, אין איסור בדבר.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

הקיצו"ע [קנ"ה ב']. חת"ס [סי' ק"ע] מיקל רק במקום פרו ורבו. האג"מ [ג' מ"ה, ושמעתי שבנו מפקפק בתשובה זו] מחמיר כשאינו מקום צורך. הבדה"ש מסיק דבמקום הצורך ודאי יש מקום לסמוך להקל. הדברי יציב החמיר. והשבה"ל כ' דיצא הלכה לכלל ישראל להחמיר.

הדרכ"ת בשם תשורת שי כ' דאע"פ שהחת"ס שם החמיר אף בווסת שאינו קבוע, אנן נוכל להקל בזה, ולחשוש רק בווסת קבוע.

כלומר, כל הני מחמירים שהבאנו, אולי יקילו בווסת שאינו קבוע. ובאמת, יש הרבה טעם בדבר, דבשלמא בווסת קבוע, חוששין דילמא יבא מעט מוקדם, כי אולי איזה דבר יגרום לכך כגון רבוי דמים [ע' סי' קפ"ט]. משא"כ וסת שאינו קבוע, אין לנו סיבה לחשוב שבעצם יבא הוסת עכשיו, אלא חוששין דילמא יתחיל קביעות עכשיו. וע"ז לא שייך לחוש שמא יבא מוקדם. ורמזנו לזה למעלה בתחילת הנושא.

ומצינו רק החת"ס שמחמיר בזה להדיא, אור זרוע על ווסת שאינו קבוע, אך הוא ס"ל שפרישה ביום הוסת הוא דאורייתא. נמצא, לדידן שפרישה ביום הוסת הוא דרבנן, אולי אין מי שיחמיר בווסת שאינו קבוע, מלבד שבה"ל שהחמיר אף בזה.

בשיעורי שבה"ל כ' דהואיל ורוב נשים רואות ביום, א"כ אם לא נחמיר על האו"ז, לא יהא ניכר שפרישה, כי בלא"ה לא משמשין ביום, א"כ יש להחמיר כאו"ז כדי שלא תשכח תורת פרישה ישראל.

הבא"ח מחמיר מחמת חולשת הדורות. ויל"ע בהבנתו, הא אדרבה, איפכא מסתברא. ואולי כוונתו הוא כעין מהלכו של הש"ך, דהואיל והווסת אינו מדויק כ"כ כמו בזמן הגמ', מחמת חולשת הדורות, יש לחוש ליותר זמן.

השו"ע כ' דאין צריך לפרוש אלא דווקא בעונה ההיא, ולא בעונה הקודמת לה. וכ"כ ט"ז, תורת השלמים סק"ו, חו"ד, סד"ט, רעק"א, ערוה"ש, הגר"ז שמשמיטו, והחכמ"א [ק"ח ג'] שמסיק להקל. המהרש"ם [ג' רנ"ח] כ' הסכמת האחרונים לא לחשוש להמחמירים. והוסיף, דהאו"ז בעצמו הודה דשיטתו הוא נגד הש"ס, אלא שנהגו להחמיר, וכ' מהרש"ם דאנן שאין לנו מנהג כזה, אין לנו סיבה להחמיר.

בספר טהרת בת ישראל הביא חומרת האו"ז, אך החזו"א כתב לו במכתב שאין לכתבו, מאחר שהכרו"פ, תפל"מ, בית לחם יהודה, ותורת השלמים, כולם הקילו, ושכן הוא מסק' החכמ"א.

החו"ש ביאר דעת החזו"א, דהיינו לומר שאין לכתבו בספר, כי כך הדין להמון עם, אבל לבני תורה, יחמיר על עצמו. וזה דבר תימה, כי ידוע שהחזו"א רק נחית לבני תורה בכל ענייניו, ואעפ"כ תורה שלא לכתבו. ועוד, החזו"א במכתב מבואר להדיא שלא קיי"ל כדעה זו, ושאין צורך לכתבו כלל, וא"כ ע"כ ס"ל שאין להחמיר בכל אופן. וכן אמר הגר"ק בע"פ שאי"צ להחמיר.

ומי הם המחמירים. הש"ך והב"ח והבא"ח שהבאנו [והב"ח מובא בש"ך כ' דהיראים לדבר ה' נהגו להחמיר],

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

לא נוהגים בה עכשיו, אין סיכוי שיחמירו במשך חייהם. וע"ע בזה.

על עונה בינונית, אי"צ להוסיף או"ז על הכ"ד שעות או מ"ח שעות. וכ"ש כשעיקר הווסת היה ביום.

מנהג המלמדים הוא ללמד לחתנים וכלות שיטה זו, ואיני יודע מדוע. ואולי הוא בגדר עצה טובה. ואולי משום דבזמננו אין הנשים מרגישות כשווסתם מגיע, ועלול הווסת להגיע בפתאומיות, או משום שקשה לקבוע מתי הוא תחילת הווסת [ע' סי' קפ"ט] ולכן חוששין שמה עונת האו"ז הוא הווסת האמיתי.

סוף דבר, אי"צ להחמיר בזה, רק כשהוא לרווחא דמילתא יש תוספת מעלה בדבר, אם לא בליל שבת ושאר הנ"ל [וע"פ מש"כ למעלה דחוששים שמה תראה בפתאומיות, אולי גם באלו אינו כדאי לשמש]. ואולי יש מקום לומר שתקנה תחילה [שלא בפני בעלה, שלא יהא לבו נוקפן], לרווחא דמילתא.

ואם יש לה סימנים בגופה שווסתה בדרך להגיע, ודאי לא ישמש מיטתו, בלי כל הנ"ל, אלא מחמת שכל ישרה ופשוטה.

ולחסידים, יש יותר מקום להחמיר, מחמת חת"ס, דברי יציב, ושבה"ל; ושמעתי דאצלם הוא מנהג, ולא פלוג, ובכל גווני מחמירים על האו"ז, אפ' מחיבוק ונישוק, אפ' על עונה בינונית, כשראתה ביום או בלילה. נמצא, בכה"ג מחמירים 60 שעות רצופות. וכ"פ שבה"ל. ומיקל כשראתה ביום, שאין לעשות או"ז על עצם הכרו"פ.

ותמהני, הרי אם עשר אחוז היא רואה בלילה, כבר לא נשתכת, ועוד וכי המציאות כן הוא, ועוד, הרי תלוי בקיץ או חורף [כשהלילות יותר ארוכים], ועוד, הלא הוא ס"ל שחיבוק ונישוק ביום הווסת יש להחמיר, א"כ כבר ניכר פרישה מחמת הכי. ועוד, איך מחדש 'שלא תשכח' חדשה, בדבר שבין איש לאשתו. וברור שדברי השבה"ל שאמר בע"פ, יצאו מהקשרן, ולא התכוון למעשה, ושיידפס בספר.

נמצא, מעיקר הדין לא קי"ל כאו"ז, ואי"צ להחמיר בזה. וכ"ש כשהוא ווסת שאינו קבוע, שאי"צ להחמיר בזה, אפ' לבני תורה, בתנאי שלא מרגישה שווסתה בדרכו להגיע, דאז בכל אופן אסור, אפ' בלי כל הנ"ל. ואם היא רגילה להרגיש איזה תחושות לפני ווסתה, ודאי שאי"צ להחמיר בווסת האו"ז אם טרם הרגישה הרגשות אלו.

וכ"ש בחיבוק ונישוק שאין טעם להחמיר בהאו"ז, אחרי דנתבאר דג"ז שרי מדינא ביום הווסת עצמו.

וגם אין טעם וסיבה לעשות בדיקה על עונת האו"ז. הוראה זו הוא גם לחסידים.

אלא, שאם אין הבדל מתי לשמש מיטתו, יש מעלה להחמיר בזה.

בליל שבת יש להקל; כ"כ תפארת צבי לר' צדוק. ושמעתי שכן מופיע בכת"י להגרעק"א. בליל טבילה, היוצא לדרך, בא מן הדרך, יש להקל. וכ"ש במעוברת או שאר מסולקת דמים.

ב'שנה ראשונה, הגר"י גנם שליט"א בשם הגרשז"א הורה להקל. מאידך, אם

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ווסת של ר' משה

ר' משה [ג' מ"ח] מחדש ווסת חדש משלו. וס"ל, הואיל ובזמננו אשה רואה לפעמים ביום ולפעמים בלילה, ע"כ אין השפעת היום והלילה קובע כי אין לה משמעות, אלא כל היום כולו הוא הגורם לה לראות, א"כ שומרת כל היום, משקיעה עד שקיעה.

וגם ס"ל דיש להחמיר באו"ז, מלבד הנ"ל; כלומר, ל"ו שעות.

ור' משה אמר כן אך ורק לענין מתי חוששת לווסתה, אבל לענין קביעות ווסתה, ודאי מודה דרק ג"פ באותו עונה ה"ל קבוע, דבזה לא יחלוק על הגמ' וכל הראשונים.

ושמעתי שמפקקים אם ר' משה באמת כ' תשובה זו. וצ"ע. למעשה לא נהגו לחשוש לדבריו.

בענין ימי מבוכה, עמש"נ בזה בס"ד בס' קפ"ט, באריכות.

לא נעסוק בסעי' ג' הואיל ואין בה דבר הנוגע למעשה.

לגבי התרת נדרים למי שנהג כן, כי חשב שזה מדינא, זה נדר בטעות, ואין לה תוקף. ואם היה בתורת חומרא, יכול להקל במקום צורך. וע"ע מ"ב הל' ר"ה בשם נוד"ב. וכשאינו מקום צורך, אלא רוצה להקל במקרה, לכאן יכול להקל, כי לא היה מדינא אלא חומרא. ועוד, הלא מסר מודעה בערב ר"ה.

שיטת אביאסף

הב"י מביא דעת זה, שאינו תלוי בעונות, אלא ב"ב שעות, ולכן בקיץ, בלילה 'שואל' שעות מהיום לפניו ולאחריו, ובהיום לא אוסרים כולו, ובחורף להיפך.

ואינו ברור, אם ראה סמוך לערב בקיץ, בחורף מתי תשמור הווסת.

לדינא, לא חשו לדבריו כלל; פ"ת, ט"ז, גר"ז, ערוה"ש. ש"ך חושש, וכן החכמ"א.

ובחוברת אור ישראל [חלק נ"ו עמ' ל"ד] מביאים שהקנה בושם ודברי יציב החמירו בזה. ואחרי בירורים לא מצאנו שום א' שמחמיר בזה בפועל.

סעי' ד' – ספק קודם הנץ או לאחרה

אם רגילה לראות בהנץ החמה, ולא קים לן שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו, אינה אסורה אלא ביום.

ובנידו"ד, אין שאלה של מתי היא יכולה לעשות הפסק, כי שניהם היו באותו תאריך, אלא השאלה היא לענין קביעות לווסתות.

ספק התחלת הווסת

השו"ע היקל לתלות שהווסת הגיע בעונה המאוחרת, ולא בעונה הקודמת.

^א משמעות מילה זו אין כפירושו כבשאר מקומות, בדמוכה בסעי' הבאים. אלא הכוונה לראייה, כצ"ל.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

וכו', והמחמירים יסברו דאין חזקת טהרה כשבאת לדון על שאלה זו גופא, מתי היה הנץ. משא"כ מרוחק מנץ, לכאוף לכו"ע יודו דחזקת טהרה אומרת לא להסתפק אולי באה מוקדם יותר [משא"כ כשזה גופא השאלה], וכן ראיתי בשם חו"ש.

וכמדומני, דהכי ההוראה המקובלת, להקל בשופי כשקמה ב8 וכדו'. ונראה, דאף בציוור של שו"ע יש להקל.

וכמובן, כ"ז בתנאי שליכא 'הוכחה' שהתחיל מקודם, כגון דם יבש כבר, או הרבה דם שאינו הדרך לבא כ"כ בזמן כ"כ מועט.

כגון מעשה שחיה, הרגישה שווסתה
עלולה להגיע, ולכן הניחה פד, ואחרי
שעה בדקה והיתה מלאה לגמרי עם דם,
והיה עשר דק' אחרי שקיעה; כיון שאין
פד מתמלא אחרי עשר דק' של דימום,
אין כאן שאלה, וודאי ווסתה התחילה
מבעו"י, הן לענין קביעת ווסתות, והן
לענין ספירת ה' ימים [ובלא"ה, אפ'
התחילה רק בביהשמו"ש היינו מקילין
בזה, ואכ"מ].

כשחששה שוסתה מגיע, והניחה פד, ואחרי כמה שעות, כחצי שעה אחרי נץ או שקיעה, מצאה דם שם, האם יכולה להקל. ולכאוף לפי ערוה"ש יש מקום לחלק בין נץ לשקיעה, דבנץ, אה"נ מאי ה"ל למעבד, משא"כ בשקיעה, לכאוף היה עליה לבדוק סמוך לשקיעה. אבל להתחלקים, יש להקל.

בסמוך לשקיעה, אין להקל לענין ספירת ה' ימים, ולומר שבאה קודם השקיעה, כי גם המחמירים לא אמרו שבאה מוקדם, אלא חששו לחומרא, וא"א

הש"ך סק"ד מביא הב"ח להחמיר בשניהם, מספק. וכ' דכ"ש כפי המבואר לעיל, דהיינו שהחמיר באו"ז, שיחמיר כאן. כלומר, כאן יש חשש של האו"ז דאולי זה הווסת האמיתי.

דעת הראב"ד הוא להחמיר, 'דהאי מינייהו מפקית'.

שיטת הבעה"מ להקל בשניהם, מכח ספק דרבנן לקולא. והק' החו"ד, הלא איתחזק איסורא. ואולי הבעה"מ יתריץ, דכאן אינו איסור, אלא חשש שמא תראה בשעת תשמיש, וכשהוא ספק יום הווסת הוא ספ"ס, ואולי בזה יש להקל אפ' איתחזק איסורא. להלכה לא קי"ל בדעה זה.

השו"ע שהיקל, מקורו הוא הרא"ש. ויש כמה טעמים; חזקת טהרה, חזקה מעיקרא, תולין במקולקל.

הערוה"ש סקב"ו החמיר, משום דאינו ספק אלא חסרון ידיעה, מהא דלא דייקה לעיין מתי באה באמת. ומשמע מדבריו, כעין חומרא משום שפשעה.

השו"ע מיקל, וכ"ה בט"ז, סתימת הרמ"א, וחכמ"א; והכי קי"ל.

מעשה שהיה פעמים רבות, אשה קמה בשמונה בבוקר, וראתה שפירסה נדה, ואינה יודעת אם התחיל לפני הנץ או לאחרת. ומהשקפה ראשונה היינו אומרים דזהו שאלה דידן, ואנן מקילין.

אך באמת, לכאוף ציור זו עדיפא מהא דשו"ע, ויכולה להקל בכל גווני. כי השו"ע איירי בעומדת סמוך להנץ, והגיע בדקות האחרונות, ואינה יודעת מתי היה נץ בדיוק. וע"ז השו"ע היקל מחזקת טהרה

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

להקל לפי חשבון זה. וע"ע מש"נ בס"ד
בסי' קצ"ו סעי' י"א שמסק' היה להקל
מחמת ביהשמ"ש, עיי"ש.

ר' משה [ד' ט"ו א'] איירי באשה
שראתה בביהשמ"ש, ומביא שו"ע הנ"ל,
ומסיים דמן הראוי להחמיר כש"ך וב"ה,
ולאסור שניהם. ותמהני, בשלמא אי
רוצה להחמיר כש"ך וב"ה, מובן, אבל
כאן הלא עבר שקיעה, והוא כבר
ביהשמ"ש, א"כ מהכ"ת להחמיר, ומי
החמיר בכגון זה. וצ"ל ג'!

וכ"ת דר' משה ס"ל דאצל ווסתות
קובעין ע"פ החמה והלבנה, ולא הל'
שקיעה [כנושא הבאה], הלא הבאנו דרוב
רובם של הדעות, וכל גדולי הפוסקים
נקטו נין ושקיעה, ואם היה ר' משה חולק
עליהם, לא היה חולק ב'כלאחר יד', אלא
להדיא. וצ"ע ג'.

שקיעה ונין

בענינים אלו של ווסתות, הולכין כפי
נין ושקיעה לכו"ע, אפ' להנוהגים כר"ת
לענין שאר ענייני זמנים, כי כאן אינו
ענין של זמנים, אלא ענין של השפעת
השמש והירח. כך מבואר משו"ע שנקט
נין, ולא עלות כשאר הלכות זמנים
בדיעבד [תפילה וכדו']; כ"כ גר"ז, תפא"י
להכרו"פ, חכמ"א, פ"ת סק"י, לחם
ושמלה, שבות יעקב, פרדס רימונים,
דרכ"ת, ש"ך נקודה"כ, חת"ס ק"ד, דברי
יציב סי' ע', ועוד; והכי קי"ל [דלא כסד"ט
שמפקפק בזה, וע"ע ערוה"ש שאינו ברור
מהו שיטתו].

וכ"ז לענין ווסתות, דהענין הוא
השפעת השמש והירח, אבל לשאר עניני
נדה, יש בה דיני זמנים הרגילים. למשל,

עשתה הפסק טהרה כמה דקות אחרי
השקיעה, האם עלתה לה. וזה תלוי על
מח' גר"א ור"ת, האם יש ז' ימים נקיים
שלמים. ור' משה [ד' ס"ב] עושה כעין
ספ"ס, דהלא גם להגר"א לא היה לילה
אלא ביהשמ"ש. ותלוי איפה ומתי בדיוק
עשתה הבדיקה, האם באמת היה
ביהשמ"ש. ואינו סוגיין אלא בסי' קצ"ו,
עיי"ש מש"כ בזה.

וכן, ראתה ביהשמ"ש שבין יום ראשון
לשני, לענין ווסתות נקבע כאילו ראתה
בלילה, אבל לענין להמתין ה' ימים
לעשות הפסק, לכאן נוכל להקל, כי לציור
כזו חששו. וג"ז אינו סוגיין אלא של סי'
קצ"ו, עיי"ש.

וכן, הדליקה נירות בע"ש, ופרסה נדה,
קובעין הווסת ליום שישי, הואיל והיה
לפני שקיעה. וכן הדין באשה שהתפללה
מעריב לפני שקיעה.

והנה, בשאר הלכות זמנים, מי שנמצא
במטום, לא דנים עלות ניין, סוזק"ש,
ושקיעה בגובה שהוא נמצא, ברקיע,
אלא משערין כאילו היה למטה, על
היבשה. ומסתברא, וכ"כ בספר מנחת
פרי, דבנידו"ד אינו כן, אלא תלוי אם יש
השפעת השמש או הירח, א"כ לא
משערין למטה, אלא כמות שהוא
עכשיו.

וכן, לענין זמנים יש מח' אם משערין
במישור או במקום שנמצא בפועל,
בהרים. ומנהג ישראל הוא לשער כפי
שנמצא, ולא במישור. ולכאן, בווסתות
כו"ע מודי דמשער איפה שנמצא, דאל"ה
אין השפעת שמש או ירח.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

דלגבי קיצר יום הווסת, כ' להחמיר, ושצריכה להמתין עוד שעות עד שיסתיים במקום שיצאה ממנה.

אם עברה קו התאריך, יל"ע באיזה יום היא שומרת ווסתה. מסברא י"ל דווסת החודש תשמור כלפי יום החודש שנמצאת עכשיו, ואילו לגבי הפלגה, תשמור כפי כמה ימים היא עברה בעצמה, מעל"ע. וע' הליכות שלמה הל' טבילה דכ' להדיא כתחילת דברנו, אך לא כ' להדיא לגבי הפלגה. [א.ה. ועו"ב, לכאז' זה כעין הפלגה, ולא תלוי ביום החודש].

אלא שיל"ע, מה דין אשה שנמצא במקום צפוני מאוד או דרומי מאוד, שאין שם לילה או יום [בקיץ או בחורף], מה דינה עם ווסתות שלה. וכן, אשה שטסה ל'חלל', מה דינה.

אשה שהתחילה יום הווסת בחו"ל, וטסה לא"י, ועכשיו שקיעה, האם יכולה לקצר יום ווסתה באופן זה. וכן, אם טסה מא"י לחו"ל, האם ווסתה התארך.

ומסברא, כ"ז שעכשיו במקום שנמצאת סיים הווסת, יכולה להקל. וכן להיפך, אם עכשיו מתארך, חייבת להחמיר. וע' ספר טהרת הבית להגרע"י

סעי' ה' וו' – ראייה הנמשכת

סעי' ה': אם רגילה לראות ראייה מקודם הנ"ן החמה עד אחר הנ"ן החמה, אסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו.

סעי' ו': אם וסת נמשך ב' או ג' ימים, ששופעת או מזלפת, אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת, וכיון שעברה עונה ולא ראתה, מותרת.

כלומר, תוספת דמים לא חוששין, ושאני סעי' ה' דהכל היה מן דם הראשון.

א"נ תי' הש"ך, וכ"מ בט"ז, כיסוד הנ"ל [מחצה"ש ס"ל הכל תי' אחת], וסעי' ה' אמרי' שהיה המשך דם ראשון הואיל והיה רק מעט, משא"כ סעי' ו'.

לקמיה נבאר מדוע לא חוששין לזה בכל ווסת רגיל. ורק נזכיר שי' ר' אלישיב שנאריך בו בסי' קפ"ט בענין מעיין פתוח, דס"ל דכל שלא הפסיקה בטהרה הכל ראייה אחת היא. ולפי"ז, הרבה דם בז' נקיים, יהיה עוד ווסת; ואינו סוגיין כעת.

סתירה בין הסעיפים

הק' ש"ך ומ"ז, הרי שני סעיפים הללו סותרים אחדדי; סעי' ה' מבואר דחוששת לכל המשך הראיה, ואילו סעי' ו' מבואר דרק חוששת ליום הראשון.

הש"ך מביא ב' חילוקים. חילוק הראשון הוא שסעי' ה' איירי כשראתה רצופה, בלי הפסק וממילא אין אנו יודעים אם גם בחלק השני של האי ראייה היה גורם לדימום כשלעצמו, א"כ חוששת גם להאי. משא"כ סעי' ו' איירי כשהפסיקה רגע אחת, א"כ זהו רק תוספת דמים שאינו קובעת לווסתות.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ועוד, הלא זה שאנו מחמירים בשיעור דם שהיה בפד הראשון, הלא זה מפי השמועה, ואנו נוקטין כך מהעדר גדר יותר ברור, וא"כ, איך ננקוט שזה ווסת לקולא, ולהתיר היום השני ולא לחשוש לווסתות.

בשלמא בווסת רגיל, היה דימום ממש ביום הראשון, כשיעור שליכא להסתפק כלל שהוא מחזור אמיתי, וא"כ כל השאר ננקוט שהוא תוספת בעלמא. ואילו כאן, בתחילה לא היה דימום רציני, אלא כתם גדול שנחוש בה לחומרא כראייה, וא"כ נחוש גם לפד השני לומר שאולי זה עיקר הווסת.

אלא שלפי"ז, כל מחזור שהתחיל ימי נידותה ע"י כתם כגודל זו, נחמיר לשני ווסתות. וע"ע בזה, ומש"כ בסי' קפ"ט בענין כתמים לפני הווסת [דלפמש"כ שם בשם ר' משה, גם הכא נחשב מדם הראשון].

בעיקר הענין שמחזור רגיל חוששין רק ביום הראשון, יל"ע, הלא אין אנו בקיאים מהו דם האמיתי מהה' צבעים שאסרה תורה, ואנו מחמירין בכל שהוא נוטה לאדום, א"כ מדוע מקילין בוסתות, נחוש הדם האמיתי הגיע רק ביום האחרון, כמו שחששו לענין ז' נקיים [בסי' קפ"ג, ועמש"כ בהקדמה להל' נדה].

ועכצ"ל, דתקנת חז"ל להחמיר בווסתות היה אחרי שקבעו לאסור כל דם הנוטה לאדמימות. וכ"ז מובן יותר אם ווסתות דרבנן, אבל אם ווסתות דאורייתא, עדיין צ"ע.

מעשה שהיה באשה מינקת, הביאה להרב פד עם כמות דם כשיעור בערך של כרטיס אשראי, וטמאה הרב מחמת רבוי דם. למחרת, הביאה עוד פד עם שיעור הנ"ל ועוד חצי, ושאלתה, מתי קובעת ווסתה.

ואע"פ שאין כתמים קובעת לווסתות, סו"ס ק"צ, מ"מ הלא לא היה כתם, אלא ראייה, כפי הכרעת הרב.

ואע"פ שבסעי' ז' מבואר שמינקת אינה חוששת לווסתות הואיל והיא מסולקת דמים, ואכן כך נקט ר' אהרן, מובא בספרו של הגר"ש איידער זצ"ל [הע' ע"ח, מ"מ ר' משה [אה"ע ב' ה', יו"ד ג' נ"ב, ב' י"ז ב'] החמיר משום דנשתנו הטבעיים. ואין לומר דהמציאות יוכיח כר' משה, די"ל ר' אהרן ס"ל דמדיני ווסתות אין דמים אלו אלא מקרים בעלמא, ואכ"מ אלא בסי' קפ"ט, והארכנו ע"ז גם בסעי' הבאה.

והיה מקום לומר דאשה זה תלוי על ב' תירוצי הש"ך. כי, לא היה רצוף, וממילא תי' הראשון יאסור רק הראשון ולא השני. ואילו תי' השני, מעט דם נטפל לדם הראשון, וא"כ יהיה תלוי אם היה מעט או הרבה.

אך באמת נראה, דשני התירוצים רוצים לדעת מהו העיקר ומהו הטפל, דאם דם השני הוא העיקר, שפיר נחוש שמא היה בה גורם משל עצמו, משא"כ כשהוא תוספת וטפל. ונידו"ד, הלא דם הראשון היה מועט, א"כ ודאי דם השני הוא עיקר, ושניחוש גם ליום השני.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

סעי' ז' – מסולקת דמים

אם הגיע וסתה בימי עיבורה, משהוכר עוברת, או בימי מניקתה שהם כ"ד חדשים משנולד הולד, אפילו מת הולד, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה, ואפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה. (וע"ל סוף סימן קפ"ט).

כשבעלה היה מחוץ לעיר, והבעל לא חזר חודשים רבים, אחרי שכבר נולד בן לאשתו. והשאלה, האם בן הזה ממזר או לא.

ורעק"א מאריך בנידונים שונים שם, מי נאמן, ועל מה. ואח"כ מעלה צד, וכ"ת היתה מעוברת כשטבלה, הא מעוברת דידן הם מסולקת דמים. וכ' דאין לומר כן, ושנשתנו הטבעיים, דהא הש"ס מבואר שאין לה דין מסולקת בג' ראשונים, א"כ יתכן שהיתה מעוברת ממנו לפני שיצא לדרך, ושהבן הוא ממנו.

ומסיק רעק"א להתיר הבן לקהל, בצירוף סברא זה. [שור"ב מ"ב סי' תקנ"ג סק"ג, מעוברת מקרי לענין תענית כמו לענין ווסתות, והיינו כשהוכר עוברת. וע"ע מ"ב סי' של"א סק"י.]

הרי לפניך, לא אמרי' נשתנו הטבעיים, אלא אמרי' שאינה מסולקת דמים. וכ"כ אבנ"ז [ר"ל"ה ג'] מפורש. המושג הלכות [ה' קמ"ח] כ' ח"ו לשמוע למי שרוצה להקל בזה.

מאידך, דעת חזו"א מובא באוה"ר [ח"ד עמ' מ"ג] בזמננו כל מעוברת היא בגדר מסולקת דמים מהרגע שיודעת שהיא מעוברת, דנשתנו הטבעיים. ומביאים שם דקה"י הורה לפרסם הוראה זה. וכותב הספר אוה"ר לא רצה לכתוב היתר זו בספר, כי היה ירא מפני התגובות במה שכותב נגד סעי' בשו"ע,

מעוברת בזמננו

עמש"כ בסעי' הקודם לגבי מינקת בזמננו. וע"ע מש"נ בזה בסי' קפ"ט סעי' ל"ג ול"ד, באריכות.

מבואר משו"ע, דג' חדשים הראשונים, עד שהוכר עוברת, אינה מסולקת דמים, רק מג' ואילך.

וג' חודשים האלו, אינם כפי שמשערים הרופאים ממחזור האחרון שלה, אלא ג' חודשים מליל טבילתה [אם לא שיוודעת אחרת].

ויל"ע, נשי דידן, רובא דרובא אין להם דם בכל ימי עיבורה, כ"ש שאינה רואה כמחזור רגילה בזמן שעלולה לראות, האם היא נחשבת מסולקת כבר מהתחלה.

והנה, ברוב מקרים אין שאלה זו נוגע, כי רק יודעת שהיא מעוברת לאחר שעברו ימי ווסתה, ואינו נוגע אלא לענין ווסתות מחודשים שעברו שבלא"ה יש מקילים [הש"ך, דלא כבית מאיר], או לענין ווסת קבוע [חודש, ולא הפלגה], שאינו מצוי, או שיוודעים לפני הגיע ווסתה, שג"ז אינו מצוי. א"נ נוגע לענין עבר הווסת ולא בדקה.

ובעצם הנידון, האם יש לה דין מסולקת, יש להביא דברי רעק"א בתשו' קכ"ח, ושם איירי באשה שטבלה

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

והורה לו הגר"ח קנייבסקי זצ"ל לכתוב את זה, ושאין לפחד כלל.

וכן ר' משה [ג' נ"ב א', אה"ע ב' ה', ועוד] ס"ל דנשתנו הטבעיים. וכ' דאולי כדאי לעשות בדיקה, אפ' אם אינה שומרת שאר דיני ווסתות.

וכ"ת, איך החמירו המחמירים, הא נשתנה הטבעיים, י"ל, כמש"כ רעק"א, דאנו רואים מהש"ס דלא כזה, כגזירת חז"ל שבמקומה עומדת [כך למד מחזה אליהו סי' ק"ה]. ועוד, אם תרצה לשנות טבעיים, חייבת להיות שנוי מכל וכל, אבל אם גם בזמננו יש נשים שרואות מעט דם בתחילת עיבורה, א"כ א"א לומר נשתנו הטבעיים. ובעצם כך מבואר בחת"ס [וכ"ה בב"ח ובפרדס רימונים], דגם בזמניהם לא היה נפוץ כ"כ, אלא שחז"ל חששו לאותו מיעוט, א"כ גם אנן ניהוש, ולא משנה אם הוא מיעוט יותר קטן או לא. ולכאז' זה חת"ס קצת לשיטתו דפרישה ביום הוסת דאורייתא.

דעת שבה"ל [ג' קי"ד] להחמיר, וכ' שלא הוצרך לכתבו אלא כדי להוציא מליבן של המקילין [שהם החזו"א ור' משה!].

ר"ש איידר [בהע' פ"ה] מביא ר' משה דס"ל שלא נשתנו הטבעיים, ולהחמיר. אך בתשו' אל ר' איידער מר' משה [ד' י"ז א'], ס"ל דנשתנו הטבעיים, ושיש להקל, ואח"כ מופיע דברים הללו: בספרו צריך כתר"ה לכתוב בלשון הזה, מעוברת קודם הכרת העובר צריכה לבדוק כשהגיע זמן וסתה. (מזן זצ"ל הוסיף על פה, שהטעם שצריך לכתוב כך בספר קיצורי הלכות נדה באנגלית, הוא

שהספר נכתב גם עבור בעלי תשובה, שאינם רגילים בדרכי הגמרא והפסק. ועניין שינוי הטבעיים הגורם לשינוי ההלכה יהיה מוזר ובלתי מובן עבורם. עם זאת פסק מזן תמיד, בבירור, כמו שביאר לעיל, שאין מעוברת צריכה לחשוש לווסת, מן הרגע שנתברר עיבורה על ידי בדיקה רפואית. וע"ע באגרות יורה דעה חלק א' סימן צ"ז ענף ב', ואבן העזר חלק ב' סימן ה' ואח"כ אם לא ראתה תבדוק בכל יום פעם אחת, וקודם תשמיש.

עכ"פ הנוגע לעניננו, אם הוא או"ו, כגון שווסתה ביום, ודאי יש להקל. כשהוא וסת מהעבר ולא מחודש האחרון, יש להקל. כרו"פ, חו"ד, יש להקל. באינו קבוע, על הוסת עצמו, יש מקום להקל, ובפרט בליל שבת. בווסת קבוע חמיר טפי.

ולענין בדיקות, לכאז' בקבוע, או עונה בינונית, תבדוק פעם א', כי אינו ברור מדברי ר' משה, ושאר אחרונים החמירו מכל וכל.

[ויל"ע, אם עבר הוסת ולא בדקה, ואז נתברר שהיא מעוברת, האם מותרת עכשיו. ולכאז' כן.]

וע' מש"כ בס' קפ"ט להקל לגמרי, ויישבנו הטענה איך נוכל לומר נשתנו הטבעיים כשגם בזמן החז"ל רוב נשים לא ראו, וא"כ התקנה עומדת על מקומה.

[א.ה. שאלתי מו"ר הגר"ע וואזנער שליט"א מה דין מעוברת בזמננו, והשיב לי מעשים בכל יום שמעוברת בתחילת עיבורה יש לה כמה טיפות דם, ובפרט ביום הוסת. וא"כ יש חיוב פרישה, וחיוב

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לווסתה

בדיקה. עבר הווסת ולא בדקה, טהורה.
עכ"ד. וכדברי רבו וסכו].

סעי' ח' – אשה במחבא

היתה נחבית במחבא מפני פחד, והגיע שעת וסתה, אינה חוששת לו.
הגה: וי"א דוקא אם עזר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה כלל בדקה.
אבל לכתחלה לריכה בדקה. (וכך משמע בצ"י).

חרדה ופחד

מקור הדברים הוא בגמ', והמשך לסעי'
הקודם, דכי היכי שמעוברת ומינקת ה"ל
מסולקות, ה"ה אשה במחבא, כי הפחד
מסלק את הווסת.

הט"ז והגר"א לומדים הגמ' וש"ע
לדמות לגמרי, ואפ' בתשמיש שרי.
מאידך, ר' משה (ד' י"ד) למד כוונת ש"ע
שא"צ לבדוק, אבל תשמיש מיהא אסור
[מלבד הרמ"א]. מכאן רואים דיכול לחלק
השאלה, ואין חובת הפרישה וחובת
הבדיקה תלויין אהדדי.

והנה, כאן מבואר דפחד מונע הווסת,
והיא כמסולקת. מאידך, גמ' נדה ע"א,
מובא בפ"ת סי' קפ"ה אות ט"ו, פחד
גורם ווסתה להגיע, וכן מצינו באסתר
המלכה 'ותתחלחל המלכה', מלמד
דפרסה נדה.

והחילוק, דיש הבדל בין פחד ממשוכת,
ובין 'שוק' פתאומי, דפתאומי גורם

הווסת, ואילו פחד ממושך מונע הווסת.
ועורה"ש מק' מדוע השו"ע לא חש לחלק.

ואעפ"כ, כ' חת"ס קס"ג, מובא בפ"ת
שם סקט"ו, שאין חובת בדיקה אחרי
מורא פתאומי, כי אם יגרום ווסתה, תגיע
במלא העוז, ואם לא, לא, ולכן אין חובת
בדיקה.

לדינא, הרמ"א אינו מקיל אלא אחרי
שעבר הווסת ולא בדקה, אבל בהווסת
צריכה בדקה. וק', הא הגמ' מיקל, וא"כ
איך הרמ"א מחמיר. וע' במפרשים איך
שייטבו את זה.

והנפק"מ היחיד שיש מסוגיא זה, הוא
אחרי עונה בינונית, האם מותרת אם
עברה ולא בדקה. והלכה למעשה אין
מקילין, כי גדר פחד ומורא וחרדה אינו
ידוע לנו, כמש"כ המאירי בסוגיא.

[ע' ב"י שהביא טעם להחמיר
בתשמיש במחבא הוא משום שמא
בשעת תשמיש יפוג הפחד ועלולה
לראות].

סעי' ט' – חובת בדיקה ביום הווסת

שאר נשים, צריכות בדיקה כשיגיע הוסת. עבר הוסת ולא בדקה ולא
הרגישה, טהורה בלא בדיקה. וי"א שאסורה עד שתבדוק, אם יש לה

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

וסת קבוע, או שהוא יום ל' אף על פי שאינו קבוע. (והכי נהוג, וכן הוא לקמן סימן קפ"ט).

מטרת הבדיקה

בגמ' ט"ו. מבואר [ע"פ פירש"י] שיש חובת בדיקה ביום הווסת, וקאי בין למ"ד וסתות דאורייתא ובין למ"ד וסתות דרבנן.

וביאר רש"י, הואיל והיום הוא יום הווסת, ויש חזקה אורח בזמנו בא, א"כ ננקוט שראתה, ושהדם נפל על הקרקע, וא"כ עליה לבדוק.

והנה, לחשוש שראתה דם בלא הרגשה ולא ידעה מזה, אינו מסתברא, דהא הוי גזירה על דרבנן, וספק אם היה אופרה, תלוי במקום המציאה, וכדיני כתמים. אלא ע"כ, חוששין שראתה בהרגשה, א"כ קשה, למאי נחוש, הא אומרת שלא הרגשתי.

והביאור, ע"פ הדברי חיים [ב' ע"ח], דחוששין דילמא ארגשה ולא אדעתא. ואע"פ שבעלמא לא חוששין לכך, כיון שיום הווסת היא, החזקה אומרת לחשוש להכי. הפד"ט בס' קצ"ו כ' סברא דומה לזה כשמבאר מהו מטרת בדיקות בז' נקיים, הא כבר איתחזק במהרה, ולא הרגיש, ותי' כנ"ל, דילמא ארגשה ולא אדעתא. ואם אמר כן בז' נקיים, כ"ש שיסכים כאן ביום הווסת כשיש חזקה שתראה. ועיי"ש עוד דחידש דבז' נקיים טמאה מה"ת בכל דם אפ' בלי הרגשה. וק"ל, הא כתיב, בבשרה, והוא שתרגיש בבשרה, וצ"ע.]

וקשה טובא, אם חוששים דילמא ארגשה ולא אדעתא, מה מועיל הבדיקה

באמצע היום, הלא לא הוכחת שום דבר, אדרבה, מדלא הגיע עד שעת הבדיקה, ע"כ תבא אח"כ.

החוו"ד, מובא פ"ת סקי"ז, וכ"כ ערוה"ש ל"ח, מחמת קושיא זה כ' דהבדיקה כאן אינו כבדיקה רגילה, אלא הכוונה שתשים מוך דחוק למשך כל העונה כולה. ואם יש כמה ווסתות סמוכות, תשים מוך לכל הזמן. ומסיים, וצריך ללמד זה תוך ביתו.

ואעפ"כ, החוו"ד מתיר בדיעבד אחר הווסת אם לא בדקה בהווסת עצמה אלא אח"כ, אפ' לאחר זמן, כהט"ז, ודלא כש"ך. וצ"ל, דלמד דכך הוא חובת בדיקה, אבל לא שבאמת חוששין שבא ברגע שלא היה שם מוך. כלומר, אם יש חובת בדיקה, ע"כ החובה הוא לשמור כל רגע ורגע, וכך שומרים. ועל החוו"ד עדיין קשה, הא מודה דבדיקה אחת לא מועיל כלום, א"כ מדוע תבדוק אחרי הווסת, מה הועילה בכלל; ויש ליישב.

ולכאנ' היה אפשר לקיים דברי החוו"ד עם טמפון, כי ג"ז שומר ובודק כל מה שיוצא משם.

והנה, פשטות הסוגיא, וראשונים ואחרונים, וסתימת שו"ע רמ"א ש"ך וט"ז, כולם אינם משמע שהבדיקה הוא כדברי החוו"ד, וכ"כ קרן לדוד [קע"ח], וטען שהחוו"ד מביא לידי פצעים ומכות. והאמרי בינה [סי' ו'] כ' דהחוו"ד אינו מקובל אצל מורי הוראה. – מלבד פ"ת, לחם ושמלה, קיצשו"ע, ערוה"ש, וזבחי

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

צדק – וע' חזו"א סי' פ' דמק' עוד קושיות עליו.

[ואין להקשות הא שו"ע כ' סתם בדיקה, ולא פירט איך לעשות בדיקות, רק בסי' קצ"ו לגבי ז' נקיים, אלמא, כאן אינו בדיקה כמו התם, די"ל, חדא, הא כ' אסורה עד שתבדוק, ואם כהנ"ל מה פירוש מילים אלו. ועוד, אדרבה, אולי כאן קיל טפי, ואי"צ בדיקה עם כל תנאים של סי' קצ"ו.]

והנה, מנהג העולם ודאי אינו כהחזו"ד, וממילא עלינו לבאר, איך מיישבים האי קושיא.

[בשם ר' אלישיב אומרים, חלילה לנהוג כחזו"ד, אך חלילה לומר שאסור לנהוג כחזו"ד.]

ויש שאמרו, דהעיקר כחזו"ד, אך לא נהגו בהמוך כי שכיחי פצעים, א"כ די בבדיקה. וקשה, מה יועיל ומה ירוויח עם בדיקה זה, הלא אינו עושה כלום.

ויש מי שאומר [מראה כהן] מכח קושיא זה, הבדיקה מוכיח שלא היה דם עד לעכשיו, דאילו היה דם היה נשאר איזה 'שיירים'. וממילא, חובת הבדיקה זה הוא בסוף הווסת, לוודא שלא הגיע עד לעכשיו.

ולפי"ד, בדיקה בבוקר לא יחני. ורק בדיקה ברגע האחרון, ובגלל שא"א לצמצם, לכאן חייבת מו"ק לדקות האחרונות של היום. ומלבד שלא נהגו כן, הלא מבואר דבעצם בדיקה בבוקר מהני. ע"כ, מהלך זה אינו נכון.

החזו"א מציע מהלך אחרת, דכשם בבדיקות בז' נקיים אינם מוכיחים

טהרתה, דהא כבר הוכיחה כן ע"י הפסק טהרה, אלא הבדיקה הוא לחזק ולסייע החזקה, ולהוכיח שאין ריעותא בה; ה"ה כאן, בעצם יש חזקת אורח בזמנו בא, מאידך יש חזקת טהרה, ועל חזקת טהרה נתירה מיד אחרי הווסת, אלא שרצו 'חיוזק' וסיוע להחזקה, במה שתעשה בדיקה.

והנה, עצם הדמיון לז' נקיים אינו דמיון גמור, כי התם יש חזקת טהרה אמיתית, משא"כ כאן יש לעומתו חזקת אורח בזמנו בא, א"כ אין הבדיקה רק לרווחא דמילתא, אלא מכריע החזקות.

ועוד, איך הבדיקה עוזר חזקת הטהרה, הא מדלא ראתה עד עכשיו אינו מגלה על מה שיהיה. ועוד, מדוע אחרי הווסת היא אסורה עד שתבדוק, וכי נאסרה עד שתעשה 'רווחא דמילתא', ובפרט שיש אומרים דיש הגבלה מתי יכולה לבדוק אחרי הווסת.

וע' אמרי בינה סי' ו' שמוסיף טעם לדברי החזו"א, דהחזקה אורח בזמנו בא, אינו חזקה שיהיה טיפת דם אלא חזקה שיהיה ראיה גמורה. וחזקה הזו נפרך ממה שלא ראתה כל הווסת. ואעפ"כ, חז"ל רצו הוכחה כל דהו שלא היה טיפת דם, ולזה מועיל הבדיקה.

ועדיין לא מיושב כ"צ, דמהכ"ת ניהוש לטיפת דם, ואיך הוכיח הבדיקה שלא באה לאחמ"כ. אך באמת, דברי האמרי בינה מסתברים ונראים בכל מקרה, ולכאן י"ל כן אף כשאין הכרח בדבריו.

והאמת נראה כדברי הנצי"ב במרומי שדה [דף ט' וט"ו], דכי היכי שמצינו [חת"ס בשם רא"ה] שתשמיש יכול לגרום הווסת

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

אחרי הבדיקה. א"נ משום דפרישה ובדיקה הם ב' תקנות נפרדות.

[א.ה. ואולי יש לשלב דברי החזו"א עם הנצי"ב, שבאמת מותרת מדלא ארגשה, אלא חז"ל אמרו לחזק החזקת טהרה, ולחזקו מחדש, וע"ז מהני הבדיקה, דאילו היה דם זה היה מוציא].

עפ"ז מסתברא דסגי בבדיקה אחת, ולא שתיים, אך אינו מוכח, כי כבר כתבנו, אולי א' אינו מאה אחוז.

ועפ"י הנ"ל, לא משנה מתי תעשה בדיקה, תחילת היום או סופו, הכל מוכיח שאין דם היום. וכ"ה ריהטא דלישנא דשו"ע.

וע"פ כל הנ"ל, רק בדיקה גמורה יוכיח שאין דם היום, ולא קינוח או בדיקה 'שטחי'. וגם, בעצם אי"צ עד בדיקה, אלא סגי באצבע לחוד.

שי' ר' משה [ג' מ"ח] דראוי לחוש להבנת החזו"ד, ולקימה ע"י כמה בדיקות ביום הווסת, ושתלבש לבנים. וכ"כ ר"ש איידער [הע' ק"ח] בשם ר' משה, ללבוש לבנים.

וע' סי' ק"צ בפ"ת סקכ"ב, דיש ללבוש צבעונים, מלבד ב'ימי נידותה וימי ליבונה. וימי ליבונה אלו ז' נקיים. אבל יל"ע, מהו ימי נידותה. ולפי ר' משה, ושהיום שווסתה צריך להגיע נקראת ימי נידותה, מובן טפי.

לדינא, לכא' אי"צ ללבוש דווקא לבנים, ולאסור כל כתם יותר משיעור גרים, אלא הענין הוא שיהיו עיניה פקוחות לכל המתרחש ביום הווסת, וא"כ

להתחיל, ה"ה הבדיקה יכולה לגרום הווסת להתחיל. א"כ, אם הווסת היה אמור להגיע בתוך עונה זה, הבדיקה היתה מביאו עכשיו. וממילא, במה שבדקה, ולא היה ראייה, זה מוכיח שלא תראה היום.

וכמושג זה, שבדיקה גורם הדם לצאת, מבואר גם בשאר מקומות; כגון מהא דמהני מעיקר הדין הפסק טהרה מיד אחרי שרחצה, או מיד אחר הפסק שעשה ולא הצליח, כמש"כ בס' קצ"ו.

נמצא, בדיקה שעושה היום, אם יצאה טהור, אכן מוכיח על כל היום שווסתה לא מגיע.

ומהלך זו מתאים גם לרש"י שהבאנו, דרש"י אומר שאם היה דם, נפל ונאבד, אך הבדיקה היא להוכיח שאין דם מכאן ולהבא.

[ויל"ע, נניח שבדיקה יגרום הווסת להתחיל, אעפ"כ, מדוע חייבו חז"ל בדיקה זו, דאם יגיע, יגיע, ואם לא, לא. והייתי אומר, דאולי יתחיל במשך היום, ולא תשים לב עד למחרת, א"כ חז"ל רצו שתדע עכשיו היום, דילמא ארגשה ולא אדעתא. אך הנצי"ב שם כ' דחוששין שמא ישמש בלי בדיקה אחרי הווסת, והתשמיש יגרום הדם, ולכן חייבו גזירה לבדוק, ושאמורה עד שתבדוק, כדי שלא יבא לידי כך.]

נמצא, עבר/טעה ושימש מיטתו ביום הווסת, הועיל בבדיקה, כי אילו היה ווסתה מגיע, תשמיש היה גורם לה. וכ"ז כמושג, ולא מדינא, כי 'מציאות' זו אינו מאה אחוז, מהא דלא התירו תשמיש

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

משום עצם החיוב היום, ובין משום דאינו ברור אם זה בכלל מהני, כדלקמיה.

והנ"מ בווסת גמור, כגון קבוע, או עונה בינונית. אבל ווסת שאינו קבוע [חודש והפלגה], או חו"ד וכו"פ, יש מקום להקל ולא לחייבה לבדוק, ותסמוך על המקילים לכתחילה לא לעשות בדיקה. [ויל"ע האם תבדוק אח"כ, או"ד הואיל ונדחה, נדחה].

חובת בדיקה בווסת שאינו קבוע

הרשב"א מובא בב"י כ' דווסת שאינה קבוע אם עבר הווסת ולא בדקה, מותרת. והב"י למד מכאן דע"כ אין חובת הבדיקה בווסת שאינו קבוע חיוב גמור, ואף לכתחילה אי"צ לבדוק. וכ"כ פרדס רימונים.

מאידך, הב"ח, גר"ז [כ"ח], ערוה"ש [ל"ד ול"ח], אג"מ [ג' נ], ועוד, דאפ' בווסת שאינו קבוע יש חובת בדיקה; והכי מקובל.

והנה, נביא לקמיה השאלה כמה בדיקות יש לעשות ביום הווסת, אבל כאן בווסת שאינו קבוע, לכתחילה יכול להקל ולעשות רק אחת.

ולאור האמור, לכאן תבדוק מוקדם בבוקר, גזירה שמא ישכת. וכן הורה ר' פאלק זצוק"ל.

יל"ע, אשה שיש לה פצע באו"מ, ואינה יכולה לעשות בדיקה בעצמה ביום ווסת שאינו קבוע, האם צריכה ללכת לבדוקת מקצועית כדי לעשות בדיקה.

ולכאן, מלבד שאינו נעים, ומלבד שעולה כסף, הלא עצם הענין בבדיקה

יכול לקיימה בכל צבע בהיר, או ע"י פד לבן שאינו מק"ט. ולכאן הכי ראוי לנהוג.

ע' בסמוך שנבאר כמה בדיקות יש לעשות ביום הווסת.

לענין לצאת ברשה"ר עם מוך דחוק
[של החו"ד או של הפסק טהרה רגילה], ע' שש"כ [י"ח פ'] שמק' מדוע לא הרגישו בזה האחרונים. וע"ע מש"כ בזה בהל' הוצאה.

ויל"ע, אשה שיוצאת בלא"ה, האם תצא בלי מוך, או עם מוך ולסמוך על סברות הקלושות להתיר. ומסברא היה נראה דחשש איסור הוצאה בשבת חמיר טפי מחומרת מוך דחוק. אמנם, ע' דברי יציב [א' קמ"ט י"א] שכ' דמוך עדיפא מהוצאה.

לדינא, תלוי באיזה עיר, וכמה טוב או גרוע הערוב שמה, ובביהשמ"ש. הארכנו בזה קצת בריש סי' קצ"ו, בענין מוך דחוק.

אשה שהיתה לה כתמים קטנים ביום הווסת, וטהורה מחמת קטנותם, או משום שנמצאו על בגדים צבועים, ואינה רוצה לעשות בדיקה ביום הווסת, כי יראה לטמא, ומוכנה להימנע מתשמיש [ואין לה פצעים, וע' לקמיה מש"נ בנושא בדיקה ביום הווסת כשיש לה פצעים]; האם יכולה להמתין מלבדוק עד שיעבור הטיפות.

התשובה היא בהחלט לא. יש לה חובת בדיקה היום, ואם תטמא, תטמא. אבל לדחות חיוב דרבנן מחמת שאינה רוצה לקיימה, אין היתר לזה, וחלילה לסמוך על 'עבר הווסת ולא בדקה', בין

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

סתימת שו"ע משמע דסגי באחת. והכי הוא מעיקר הדין, אלא שנהגו העולם לעשות שתיים, וא"כ כך יש לנהוג, עכ"פ בווסת קבוע או עונה בינונית, בתנאי שאין לה צער וכאב בשעת עשיית בדיקות; דאם כואב לה, ודאי אין לעשות יותר מאחת.

החוש'ש הורה לעשות שתיים. אך האמרי בינה הנ"ל מבואר דסגי באחת.

ואם הוא ווסת בעונת לילה, תעשה א' אחרי שקיעה, וא' לפני שהולכת לישון. ולעשות א' בערב, וא' בבוקר כשקמה שהוא כבר יום, אין בזה הבנה; לאפוקי אלו שחייבו כך.

ומדינות שהלילות קצרים בקיץ, לכאן אין טעם להצריך שתי בדיקות א' שעה אחר השני, כי מה הרוויחה בזה. ולכן מורים שם לעשות רק א' בערב.

בווסת או"ז, אין לעשות שום בדיקות, וכמש"כ במקומו. בווסת הכרו"פ [כל היום של עונה בינונית, כ"ד שעות, ולא רק עונה אחת], הוא חומרא, ומדינא אי"צ, אך לכאן ראוי ונכון לבדוק לכה"פ פעם אחת. נמצא, סה"כ ג' בדיקות במשך חכ"ד שעות.

ווסת החו"ד, יום ל"א, סגי בא' אך המנהג לעשות שתיים. וקיל טפי מיום ל'. [יום ל"א, בעונת הכרו"פ, ולא העונה שראתה בה; לכאן זה חומרא ע"ג חומרא, וודאי אין לעשות יותר מא', ואולי אי"צ בכלל].

וסת שאינו קבוע, ושאנו עונה בינונית, למעלה הבאנו הדעות דס"ל שאי"צ בדיקות בכלל. וא"כ, אע"פ שאנו

ע"י בודקת אינו מילתא דברירא האם מהני כבדיקה אמיתית. וממילא, לחייבה לטרוח עבור בדיקה ש"א שאינה צריכה, ואולי לא מהני, לכאן אי"צ. ואם דרכה של אשה זו להרגיש כשווסתה מגיעה, ודאי יש הרבה מקום להקל. וה"ה לאשה שוווסתה מתחיל בב"א רבוי דם. ויש לפקפק רק באשה שוווסתה יכולה להתחיל טיפות טיפות, בלי שתרגיש מזה, דבזה לא מלאני ליבי להקל כ"כ.

אך, אם יודעת שוווסתה אינו מגיעה בזמן הקרוב, יש להקל עבורה שלא לעשות בדיקה, וכמש"כ לקמיה בס"ד בנושא 'בדיקה ביום הווסת כשיש לה פצעים'.

כמות הבדיקות

הנידון של כמה בדיקות לעשות ביום הווסת ישתנה באיזה ווסת מדובר; ואם איירי בווסת קבוע, או עונה בינונית, הדין יהיה יותר חמור.

החזו"א [פ' כ' וכ"ב] סותר את עצמו; במקום אחד כ' בדיקה אחת, ובמקום אחרת כ' ב' בדיקות.

וע' ציץ אליעזר [ו' כ"ג ד"ה ואגב] שמביא בשם חידושים וביאורים בשם דודו החזו"א דיעשה שתיים. אך כ' צי"א דבמס' ב"ב וסנהדרין שנדפסו אחר חלק יו"ד, כ' חזו"א דסגי באחת. ולא אמר לנו איפה במסכתות אלו. ועוד, איני יודע אי מהא איכא למשמע מינה.

ר' משה שהבאנו למעלה ס"ל דתבדוק 'כמה' בדיקות. וזה משמע יותר משנים [ויתכן דזה משום דחשש לעצם דברי החזו"ד].

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

דלמעלה למדו כמהלכו של החו"ד ודעימי'.

והכי קי"ל, תבדוק מקודם, ואם לא בדקה לא נאסרה, ותבדוק אח"כ.

והנה, בווסת שאינו קבוע, מותר לעשות כן לכתחילה. ויל"ע, בווסת קבוע, או עונה בינונית, האם מותר לעשות כן לכתחילה, לבדוק ואח"כ לרחוץ. ויש שמורים שאין לעשות כן לכתחילה, ואולי משום שלהרבה דעות בדיקה שעושה אח"כ אינו כלום, וא"כ לא קיימה ב' בדיקות ביום הווסת.

א"נ, חששו כחשש של חו"ד, דילמא ראה ביני ביני, ולא שמה לב.

ולדינא, לכאן מותר לכתחילה, אך יש מעלה לא לעשות כן, לרווחא דמילתא. ולכאן, ע"י טמפון מותר לכתחילה בכל מקרה.

ונראה, דכל הנ"ל היינו באמבטיה, או שחייה, או רחיצה גמורה, אבל מקלחת שאינו חופפת תוך או"מ, מותר לכתחילה לכו"ע בכל אופן.

הנה, עבר הווסת ולא בדקה, אסורה עד שתבדוק [וכדלקמיה]. ואם רחצה תחילה, לפמ"ש"כ, עדיין עליה לבדוק, להחזיק מחדש החזקת טהרה.

עבר הווסת ולא בדקה

גמ' נדה ט"ז, עבר ווסת שאינה קבועה ולא בדקה, אי"צ לבדוק. אבל, ווסת קבוע או עונה בינונית, האם חייבת לבדוק, ונחלקו בה רב ושמואל, רב אמר בדקה אח"כ ומצאה וטהורה, וטהורה. ושמואל אמר, אפ' בדקה אח"כ ומצאה וטהורה,

מצריכין בדיקות, לא נחייב יותר מאחת, וכ"כ הגרשו"א. רוב מחברי זמננו כ' שתבדוק לקראת סוף הווסת. אך יותר נראה כמ"ש"כ למעלה דעדיף מוקדם, שמא תשכח.

רחיצה ביום ווסת

יל"ע, האם מותר לאשה לרחוץ, להתקלח, לשחות, ביום הווסת. ואם לא, מה הדין אם עברה על זה.

הפרישה סק"ה, מובא בדרכ"ת וקיצשו"ע [קצ"ה ט'], ס"ל שאסור לרחוץ, ואם רחצה ואח"כ בדקה, אין הבדיקה מועילה, ואסורה, כי חוששין שהיה דם, והמים שטפו, וצריכה להמתין ה' ימים, להפסיק בטהרה, וז' נקיים, וטבילה. [איירי בווסת קבוע ולא באינו קבוע. ולכאן יסכימו היכא שרחצה עם טמפון, כי זה כבדיקה תמידית]. ובאר משה [א' נ"ג א'] כ' דכן הוא מורה להלכה תמיד.

והנה, לקמן לגבי טבילה ביום הווסת, מותר לטבול ומותר לעשות כל החפיפות, ולא אסרי' משום רחיצה ביום הווסת.

וע"כ, גם מחמירים הנ"ל יסכימו שאינה אסורה בדיעבד כשבדקה מקודם, וכ"כ הקיצשו"ע בעצמו.

ואם לא בדקה, ורחצה, האם מהני בדיקה אח"כ להתירה – הבאנו המחמירים למעלה. מאידך, השב"ל [ב' ע"א, ה' ק"ה] מתיר בדיעבד. ולפי הנצי"ב וחזו"א ואמרי בינה שהבאנו למעלה, מובן, כי לא ארגשה, ולא חוששין לטיפה, רק לראיה גמורה. וע"כ המחמירים

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ארגשה מתירה. ועפ"י ב' צדדים אלו יתבארו כמה מהשאלות כאן, לשיטתם. כגון, ר' משה דבעיקרון ס"ל כחזו"ד, תולה שהגיע, ולכן לא מהני בדיקה אחר הווסת.

וגם תראה דברים שלא מתאימים א' עם השני, כגון החזו"ד עצמו, מיקל בבדיקה אחרי הווסת. ונאריך לקמיה בס"ד מהו ההבנה בזה, ומה תועלת יש בהאי בדיקה.

הטור פוסק, אסורה עד שתבדוק, וכרב, ומשתבדוק ותמצא טהורה, מותרת. וכך הביא השו"ע כאן כי"א. רמ"א כ' דהכי נוהגין. וכ"כ הט"ז והגר"ז [סקכ"ט]. הפ"ת בשם אחרונים דאין לחוש לחומרת הש"ך [שלא מהני בדיקה אח"כ]. החזו"ד מיקל, וכן החכמ"א [ק"ה טז]. והכי נוהגין.

ויל"ע, עד כמה מועיל לבדוק אח"כ; האם יש גבול בדבר. הש"ך כשהביא הדעה שמהני, כ' 'זמן מה'. ט"ז כ' 'זמן הרבה', וכ"כ הגר"ז. האבנ"ז [ר"ל ב'] בשם הרא"ה כ' דמהני לבדוק תוך הזמן שרגילה לראות, כגון הרגילה שווסתה נמשך ג' ימים, מהני ג' ימים.

לפני שנוכל להכריע שאלה זו, עלינו לברר מהי מטרת בדיקה זו. ולכאן, ואם בעצם היא מותרת מדלא ארגשה, והבדיקה לרווחא דמילתא כדברי החזו"א, או לגרום הווסת כדי שלא יבא לידי תשמיש עם נדה כדברי הנצי"ב, א"כ לכאן בכל גווני מותרת משבדקה ומצאה טהורה, ואין גבול לזה. וכ"ש לפי

טמא, כי תלינן שהגיע ביום הווסת. ופריך לימא בהא קמיפליגי, ווסתות דאורייתא או ווסתות דרבנן, וכו'.

הר"ן מביא דעת הרי"ף והרמב"ם, שמסק' הגמ' דעבר הווסת ולא בדקה, אי"צ אפ' לבדוק. וכך הביא השו"ע כאן כדעה ראשונה, בסתם. וצ"ע מסי' קפ"ט סעי' ד' דשו"ע סתם כי"א דכאן.

ההבנה בדעה זה הוא, מדלא ארגשה מוכיח שלא היה ווסת, א"כ אי"צ לבדוק עכשיו, והבדיקה ביום הווסת היה לטעמא אחרינא, כמו שנתבאר למעלה, ע"פ החזו"א ונצי"ב.

והנה, לדידן שווסתות דרבנן, ה"ל לכל היותר לפסוק כרב, דאי כשמואל, הא היינו רק על הצד שווסתות דאורייתא. אמנם, שיטת היראים דאפ' לדידן שווסתות דרבנן יכולים לפסוק כשמואל, והגמ' קאמר, אפ' אי ס"ל וסתות דרבנן, מ"מ יתכן שבזה נחמיר כאילו הוא דאורייתא, ואסורה אפ' בדקה ומצאה טהורה.

דעה זו אינו נזכר כלל בשו"ע. אך הב"ח פסק כן. הש"ך סקכ"ג מביא כן מכמה פוסקים. ר' משה [י"ז א'] מחמיר כזה, ואסורה, וצריכה ה' ימים, ז' נקיים, וטבילה! ועיין בהערה^א.

והנה, נתבאר ויתבאר במשך הסוגיא, דיש ב' מהלכים ביום הווסת. האם תלינן שהגיע, וצריכה הכרח להוכיח שלא הגיע, ואל"ה טמאה; או"ד חוששין שהגיע, אבל כל שלא הרגישה, מדלא

^א ובכל מקרה נתיר בדיעבד, וכדלקמיה. ועוד, לכאן גם ר' משה יסכים שלא תברך, דלכא"פ סב"ל.

^א ואולי, אם לבשה בגדים בהירים ביום הווסת, זה יהני מעט לדעה זו. וזה עוד סיבה ללבוש בגדים בהירים ביום הווסת.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

אמנם, הפ"ת מביא החת"ס שם"ל דיש לה כל דיני הרחקות, כנדה גמורה, דס"ל יש חזקת אורח בזמנו בא, וכל שאין בדיקה להתירה, נוקים אחזקת אורח בזמנו בה, ולא על חזקת טהרה, ולא על 'מדלא ארגשה', הואיל ועדיין לא היה בדיקה. וכן מסתברא לדעת היראים ודעימי'. הבהד"ש החמיר כהחת"ס.

מסיים החת"ס, 'דלא כסד"ט שהיקל בזה'.

ויל"ע, הסד"ט שמיקל, עד כמה מיקל, האם מיקל להתיר הרחקות, או אפ' שאר קרבות כחיבוק ונישוק.

ור' אלישיב הורה, דמותרת אפ' בחיבוק ונישוק ואין אפ' 'תע"ב' להימנע מזה, ורק נשאת אסורה בתשמיש. כלומר, בעצם אינה נדה, דכבר עבר הווסת ולא הרגישה, ולא היה ראייה גמורה. אלא שעדיין יש חובת בדיקה, א"כ יש איסור תשמיש. אבל קרבות, וכ"ש הרחקות, אין איסור.

ואם כדברי החזו"א ודעימי' מובן היטב, דאין איסור חיבוק ונישוק, כי אין כאן חשש נדה, רק אסרו תשמיש עד שתבדוק לחזק החזקה, וכו', וכדי שיתקיים הבדיקה, וכמש"כ, ואין כאן חשש שיבוא לידי ביאת איסור, כי אם יבאו לידי ביאה, יבדקו, ויהיו מותרים.

נמצא לדינא, עבר הווסת ולא בדקה, אין לה שום הרחקות מלבד עצם התשמיש עצמה. ומהא דלא מצינו מי שינהוג בהרחקות אחר הווסת לפני הבדיקה, ע"כ לא חוששין להחת"ס, דאילו להחת"ס אין מקום לחלק, ע"כ קיי"ל כסד"ט, וגם כר' אלישיב להתיר אפ' שאר

דברי האמרי בינה, שהחשש הוא רק לראיה גמורה. וכן באמת משמע בשו"ש בשם הגרשו"א, דחובת הבדיקה שהיה מיום הווסת לא פקע. ואם כדברי החזו"א, או הנצי"ב, מובן היטב.

לשיטת החזו"ד, באמת יל"ע עד כמה זמן מהני הבדיקה. אמנם למעשה, כבר הוכחנו דהעיקר דלא בחזו"ד, וא"כ אין גבול להתיר של הבדיקה.

יל"ע, מה הדין בהווסת של הכרו"פ וחזו"ד, כשעבר הווסת ולא בדקה, האם תבדוק אח"כ. וע"ע בזה.

הנה, ר' משה ס"ל עבר הווסת ולא בדקה טמאה, אך מודה דאם היא מעוברת, מותרת, כי ר' משה ס"ל מעוברת יש לה דין מסולקת כבר מתחילת הריון, למפרע. [ולפי"ד הגר"ע וואזנער שליט"א, עדיין מותרת, דבמעוברת נקל בעבר הווסת ולא בדקה.]

יל"ע, מה דין שאר הרחקות וקרבות עד שתבדוק. כלומר, כשעדיין לא בדקה, האם יש להם כל דיני הרחקות, דהרי, השו"ע כ' 'אסורה עד שתבדוק'; ויל"ע מה כלול בזה.

ומסברא היינו אומרים דאם ביום הווסת קיי"ל שיש תע"ב להימנע מחיבוק ונישוק, כ"ש שאחרי הווסת שלא יהיה חמור מזה. ואפ' לדברי החת"ס שפרישה ביום הווסת הוא דאורייתא, היינו ביום הווסת, אבל אחר הווסת מודה דווסתות דרבנן 'מדלא ארגשה', וא"כ ה"ל להקל יותר מיום הווסת.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

כשעבר הווסת ולא בדקה, כ' סד"ט שימחר לבדוק ככל האפשר. ועפ"י הנ"ל מובן, מכל הטעמים שנתבארו.

הוספה: בגדר הבדיקה אחרי הווסת

בעיקר הדיון עבר הווסת ולא בדקה, דעה ראשונה בשו"ע מתיר, דעה שניה מחמיר עד שתבדוק. במה נחלקו, ומה מועיל הבדיקה אחר הווסת.

ויש מקום לפרש דעה קמייתא, שהטעם שמותרת אחרי הווסת הוא משום שלא הרגישה, מדלא ארגשה.

א"נ י"ל, שדעה ראשונה ס"ל שהבדיקה הוא תקנה מדרבנן, שתקנו לכתחילה ולא בדיעבד, ואינו לעיכובא.

בספר חקר הלכה מבואר כמהלך זה, ומוכיח דאין ההיתר משום מדלא ארגשה, מהא דגמ' אומרת ששומה חברותיה בודקות עבודה, וטחורה, אע"פ שאינה יכולה לומר לא הרגשתי. ע"כ, הא דמותרת אחר הווסת ע"י הבדיקה אינו משום דלא ארגשה, אלא משום שהבדיקה מעולם לא תיקנו אלא לכתחילה. וכן יש להוכיח מהא דמיקלינן בנאבד העד ביום הווסת [לקמיה].

ולדעה שנייה, שאסורה עד שתבדוק, יל"ע, מאי מועיל הבדיקה עכשיו. הט"ז מבואר שהוא לראות אם יש שאריות של דם. וכ"מ בפרישה, מהא דאסר לרחוץ עצמה, ואם רחצה, אין בדיקה מועיל להתירה. וע' קרן לדוד, שמק' א"כ יחני רק תוך כמות הימים דרגילה לראות בהם, ולא מעבר לכך, ומהט"ז אינו משמע שיש גבול כזה.

קרבות. ויש להוסיף המ"ד שס"ל עבר הווסת ולא בדקה, מותרת אף בלי בדיקה.

עבר הווסת ולא בדקה, ונזכרה באמצע תשמיש, יל"ע האם יפרוש באבר חי, מהר, או שימתין עד שימות האבר.

ולכאן, גם זה תולה על מש"כ למעלה. כי אם נקטינן שהגיע הווסת, א"כ עכשיו היא נדה, ואסור לפרוש באבר חי אלא באבר מת. אך אם הוא חשש שמא יבא עכשיו הוסת, א"כ לכאן יפרוש מהר, ובאבר חי [ואינו מוכח, כדלקמיה].

ומסתברא, דלהיראים וחת"ם ודעימי, יפרוש באבר מת. ולר' אלישיב, יל"ע, כי אולי יש איסור תשמיש עד שתבדוק א"כ ימהר ככל שאפשר.

ולמסק', מו"ר לא היה ברור לדעת ר' אלישיב ושאר המקילין, ולכן אמר שיפרוש באבר מת, כפי שיטת חת"ם וכו', דאולי גם לר' אלישיב כן הוא.

[א.ה. לכאן ר' אלישיב יודה לזה. כי גם לר' אלישיב, אין חשש שיגיע ווסתה עכשיו, אלא יש איסור תשמיש עד שיבדוק. א"כ, הפורש באבר חי הוא עובר שוב על האי איסור של תשמיש, משא"כ הפורש באבר מת, אינו עושה מעשה תשמיש. נמצא, לכו"ע יפרוש באבר מת. וזה מלבד עניינים טכניים, וחששות זרע לבטלה.]

[א.ה. עמש"כ בשאלה זה בס' קפ"ה סעי' ד', ושם מסק' היה לגמור ביאתו כדרכו. ויל"ע, האם נתפוס לשון ראשון או אחרון. ולדידי יותר מסתבר מש"כ בס' קפ"ה.]

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ומעוברת אין ריעותא, וממילא אין לה טעם לבדוק.

וכן, אשה הנמצא ביום אחרי עונת ווסת וטרם בדקה, ועכשיו רוצה לשחות, אין להימנע, כי תבדוק לפני שתשמש. אמנם, הפרישה, ט"ז, ועוד, החמירו בזה, א"כ לא תרחוץ עד שתבדוק. ובשעה"ד, ובצורך רפואי, יש להקל לכתחילה. בדיעבד, מותרת, ותבדוק אח"כ, לפני תשמיש.

וביום הווסת עצמה, יש יותר מקום להקל, כי גם הפרישה והט"ז מקילין יותר, דאין עדיין החזקת אורח בזמנו בא, כי רק ברגע האחרון של היום נגיד כך.

ובמעשה שהיה, שהיה ספק יום הווסת, ספק יום שלאחרי, עדיין תמנע, כי אולי כדעת הפרישה, ואולי היום הוא אחרי הווסת, ורק במקום צורך גדול, או בדיעבד.

נאבד העד ביום הווסת

כ' הפ"ת סקי"ח בשם חו"ד סקב"ד, בדקה עצמה ביום הווסת, [ולא ראתה] ונאבד, אסורה, ולא מהני עוד בדיקה.

וזה חו"ד לשיטתו שמחייב בדיקה בכל יום הווסת, ועם היראים, והחת"ס ועוד, שביום הווסת החזקה העיקרי הוא חזקת אורח בזמנו בא, וכדי לעקור חזקה זו בעינן מדלא ארגשה, וגם בדיקה טהורה, וכאן אין מדלא ארגשה, כי אולי ארגשה וסברה הרגשת העד הוא.

וכן הערוה"ש שלמד כחו"ד לענין חובת בדיקה ביום הווסת, מודה כאן סקל"ט לדברי החו"ד.

הב"ח והחזו"א [סי' פ'] חלקו על הפרישה, ובדיקה מהני גם שבועיים לאחר הווסת. ויל"ע, מה התועלת, הא לא מוכיחה כלום.

והנראה לומר עפ"י דברי הגר"ע אויערבאך שליט"א [כספר לכושי עוז עמ' ס"ד], וכ"מ בהקנה בושם [ס"ג], שלעולם היא טהורה לאחר הווסת, מדלא ראתה ראיה גמורה. וכמשי"כ למעלה, שחזקת אורח זמנו בא אינו חזקה אלימתא כ"כ, אלא ריעותא, וחששא, ומדלא היה לה ראיה גמורה, טהורה מדינא.

אלא, מהיות שחזקה זו יש לה ריעותא, חז"ל תקנו שיהיה להאשה חזקת טהרה חדשה מהיום, כדי שתמשיך להיות חייה ע"פ חזקה חדשה שאין בה שום ריעותא, וזה עדיף מלסמוך על חזקה ישנה שיש בה ריעותא. ואע"פ שחזקה השניה אינו מסלק הריעותא שיש בהחזקה שעברה, מ"מ הוא חזקה חדשה שאין בה ריעותא משלו, ועדיף להתחיל מחדש. [כעין החזו"א לגבי בדיקה ביום הווסת].

ואם לזאת, לדעה זו אין טעם שלא להתקלח או לרחוץ אחרי הווסת טרם שבדקה, כי בלא"ה יש לה חזקת טהרה, אלא שלפני שמשמש מיטתה תבדוק, כדי שיהיה חזקה חדשה.

ובזה נחלקו הדעות בשו"ע, דעה ראשונה ס"ל שהבדיקה ביום הווסת הוא כלכתחילה בלבד. ודעה שניה ס"ל דגם אחר הווסת לכתחילה יחזק החזקה.

נמצא, אשה מעוברת שלא בדקה ביום ווסתה, האם תבדוק עכשיו. והתשובה שפשוט שאינה צריכה, שאין חזקתה מדלא ראתה, נתרע, אלא היא מעוברת,

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ולכא' גם לדעת המקילים, לאחר שנאבד העד, עדיין חייבת לעשות בדיקה חדשה, כדי לקיים דין הבדיקה.

ממשיך הפ"ת בשם חו"ד, עבר הווסת ולא בדקה, האם זה עוקר ווסתה, כגון שהיה לה מחודשים שעברו, או שזה שלישית לעקור ווסת קבוע. החו"ד החמיר. וכן הערוה"ש. וגם זה לשיטתם, דתלינן שאורח בזמנו באה, וצריכין לעקור חזקה, ולא עקר.

הדברי חיים שהבאנו למעלה מיקל בזה, ואם עשאה בדיקה אפ' יום אחר, מהני לעקור ווסתה למפרע. וג"ז לשיטתו, דמדלא ארגשה הוא המתיר, והבדיקה אינו המפקיע.

בדיקה ביום הווסת כשיש לה פצעים

יל"ע, אשה ביום ווסתה שיש לה חובת בדיקה, אך יודעת שיש לה פצעים באותו מקום, איך עליה להתנהג, הא אם תבדוק ודאי יהיה עליה דם ממכתה, והאם יש הבדל בין ווסת קבוע ועונה בינונית, ובין ווסת שאינה קבוע.

והנה, אם ווסתה תגיע בכל מקרה ביום או יומיים הקרובים, אינו כדאי למרוח לעשות העצות שנביא בס"ד לקמיה, ואינו כדאי לסמוך על הקולות שנביא שם בס"ד, דבלא"ה תטמא בזמן הקרוב ואינו שווה לסמוך על קולות אלו. כי מיבעיא לן כשיודעת שיש לה עוד כמה ימים עד שווסתה מגיע, האם יש עצה עבודה. ועיין בהערה².

[א.ה. לכא' זה ערוה"ש לשיטתו דס"ל דיש חזקה גמורה מכל התורה כולה שתראה ביום ווסתה, ורק אחר הווסת מדלא ארגשה מפקיע הווסת. וכאן, אין מדלא ארגשה שלם ותמים, א"כ, חזקה הראשונה במקומה עומדת].

הזבחי צדק מחמיר במ"ר ביום הווסת [ולכן תעשה מוך באו"מ כשעושאת את צרכיה, או תבדוק מקודם].

הק' הפ"ת על חו"ד, א"כ גם כשהטילה מ"ר ביום הווסת נמי ה"ל להחמיר, דילמא ארגשה, והרגשת מ"ר היה. ותי' ערוה"ש, בעצם אכן נחוש לזה, אלא שאין דרך מ"ר לבא עם דם נדה, וממילא אין חוששין לזה, משא"כ בבדיקה, חוששין, ואסורה.

האמרי בינה והחו"א שהבאנו למעלה חולקים בתוקף על דין זה, ושהסכמת אחרונים אינו כן. וג"ז לשיטתם.

להנצי"ב, מדוע לא חוששין שמא היתה דם על העד עצמה. י"ל, גם הנצי"ב מודה לאמרי בינה, ושהחשש כאן אינו למיפת דם, אלא לראייה גמורה.

כ' הפרדס רימונים סקי"ג, כשנאבד העד מחמת פשיעה, ולא מחמת אונס, אסורה, כי קנסו חז"ל, דאל"ה מה הועילו חכמים בתקנתם. ותמהני, איך יכול לגזור קנסות שלא מצינו בחז"ל, ותמהני מדוע מחברי זמננו הביאו דבריו כפסק הלכה. והעיקר בדברי השב"ל, דמותרת אח"כ בכל אופן.

¹ שיש לה ווסת שאינה חוששת לעונה בינונית, ואי"צ לעשות שום בדיקה. וכן, אם עשתה בדיקת ביוץ חיובי

² א.ה. ואם יש לה חזקה לא לראות פחות מל"ב ימים, יש להקל ע"פ ר' משה שנביא בס"ד בס' קפ"ט, דזה נחשב כאשה

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

בינונית, אבל בווסת שאינו קבוע לא שייך סברת 'לעולם לא תטמא' כיון שאין כאן באמת חשש מבוסס שתראה היום, ובזה נקל עבורה אם יכולים לתלות במכה, כגון לברר ע"י אחות.

אך נראה, דהואיל וחובת בדיקה בווסת שאינו קבוע אינו ברור כ"כ וכמש"כ למעלה, יש להורות לה שלא לעשות בדיקה בווסת שאינו קבוע, דבלא"ה אם תראה דם נשלח אותה לאחות כדי להתירה. וכ"ש לפי הצדדים שנביא לקמיה בס"ד להתיר אפ' בווסת קבוע.

אבל בווסת קבוע ועונה בינונית, א"א להורות לה לבטל חיוב בדיקה, וא"כ עלינו לברר מה עליה לעשות.

והנה, הש"ך שם בס"י קפ"ז כ' דאם בשעה שבדקת היא מרגישה דם המכה, יש לתלות על המכה, ולא שייך טענת וכי לעולם לא תראה, די"ל שתראה בלי שתרגיש בדם המכה.

ועפ"ז, אם אשה זו בודקת, ובשעה שבדקת היא מרגישה כאב וצער מחמת הפצע, ע"פ דברי הש"ך אנו יכולים לתלות בהמכה, הואיל וכאב לה. אבל כשלא כאב לה, טרם מצאנו היתר עבורה.

ואולי יש להתיר ע"פ סברא חדשה, וכ"ה בחו"ד [ק"צ י"ח] ופ"ת בשם נוד"ב, הא דאין תולין במכה, היינו סוג דם שתראה בזמן ראייתה, אבל כמות קטנה של דם מכה שאינו דרך ראייה, בזה לא

והנה, בס"י קפ"ז סעי' ה' השו"ע עוסק בענין תליות במכות ופצעים, וכ' שם הרמ"א דבשעת ווסתה קבוע או עונה בינונית אינה יכולה לתלות על המכה, אפ' יודעת שמוציא דם, דאל"כ לעולם לא תטמא.

כלומר, הואיל ואנו יודעין שווסתה עלולה להגיע היום, אם נתלה בהמכה, נבא להתיר גם דם נדה שלה, דהרי יתלו אותו על דם מכה שלא כדין, וע"כ ביום הווסת לא תולין על מכות כלל, והכי קיי"ל.

נמצא, אשה הנ"ל, אם תעשה את המוטל עליה, ודאי תטמא, אע"פ שבאמת הוא דם מכה, והאחות אומרת לנו שיש מכה המוציא דם, ע"פ רמ"א הנ"ל.

ואם תמתין מלבדוק עד אחרי הווסת, ואסורה עד שתבדוק, מ"מ אחרי יום הווסת נתלה במכתה [כ"כ סד"ט], וא"כ כך היינו רוצים להורות לה, להמתין מלבדוק עד אחרי הווסת. אך אין בכוחנו לעשות כן להגיד לאשה לא לקיים חובה המוטל עליה.

ובאמת, יש עצה ע"י שתלך לאחות לבצע עבורה את הבדיקה, והאחות תיזהר לגעת רק בפתיחת המקור ולא במקום מכתה, ובזה תוכל לקבל בדיקה נקייה. אך אי"ז עצה קל ונוח, ואינו שווה לכל נפש.

והנה, הרמ"א הנ"ל שהחמיר בתלייה ביום הווסת, איירי בווסת קבוע או עונה

ימים עד שווסתה תגיע. האם היא יכולה להקל ולא לבדוק בעונה בינונית.

לפני כמה ימים ויודעת שיש לה כמה ימים עד י"ד יום, ג"כ יש לצדד שאין לה עונה בינונית. כי מיבעיא לן באשה שמכיר את גופה, ומהרגשת גופה יודעת שיש לה כמה

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

שייך לומר אטו לעולם לא תראה, דכשתראה היא תראה כמות גדולה של דם.

ואע"פ שסברא זו מתיישבת על הלב, מ"מ הלחם ושמלה [קפ"ז י"ד] כ' דאין לחלק בהכי, ויש להחמיר בכל אופן. נמצא, טרם מצאנו עצה מספקת.

אמנם, לכאורה יש להקל עבודה ע"פ דברי הרמב"ן בנדה ט"ז, שמבואר מדבריו כל התקנה של בדיקה ביום הווסת, אינו אמורה אלא באופן שיכולה להוכיח לכאן ולכאן, אבל היכא שבכל מקרה לא תוכל להוכיח טהרתה וטומאתה, כגון בנידו"ד, דאפי' אם תראה דם אינו הכרח שווסתה הגיע, דיתכן שהוא ממכתה שעלולה להוציא דם, בזה לא תיקנו חובת בדיקה כלל. וכדבריו מבואר גם ברשב"א בתורת הבית [ו' כ"ג].

ויש אלו שרצו לדחות דברי הראשונים הללו, ושאיירי רק בענין עבר הווסת ולא בדקו, או בווסת שאינו קבוע; אך האמת יורה דרכו, ומוכח שם דאיירי ביום הווסת עצמה, של ווסת קבוע.

ועל פי דברים אלו, אנו יכולים להגיד לאשה זו שאינה צריכה לעשות בדיקה ביום הווסת, ואין אנו פוטרים אותה מחיוב בדיקה שיש לה, אלא אין לה חיוב בדיקה בכלל, וכפי שלימד אותנו הרמב"ן והרשב"א. וגם אחרי הווסת, אין לה דין עבר הווסת ולא בדקה אסורה עד שתבדוק, כי זה נאמר רק לאשה שהיה לה חובת בדיקה ביום הווסת, אבל לא באשה שלא תיקנו עבודה בדיקה מלכתחילה.

אך מה נעשה שדברי הרמב"ן והרשב"א אינם מובאים בשאר ראשונים ואחרונים, ולמאות שנים אף א' הביא דבריהם. ורק הגרש"ק בספרו מי נדה מביא דברים אלו, אך הוא חולק עליהם.

החוו"ד [קפ"ז י"ז] מביא דברי הראשונים האלו, ומיקל בזה, ועיי"ש דמשמע שמיקל אפי' אין לה וודאי מכה אלא ספק מכה. [וההבנה בזה מסתבר, דגם בספק א"א להוכיח שווסתה הגיע.]

הרמ"א שהבאנו בתחילת הנושא אינו סותר לדברי הראשונים, כי אינו עוסק בענין חיוב הבדיקה, אלא איירי באם עשתה בדיקה, אין תולין במכה להקל.

נמצא, הש"ך יקל כשיש כאב. שאר אחרונים הקילו כשהוא כמות דם שאינו ראייה, שזה יכולים לתלות במכה. ויש עצה ללכת לבדוק. ולכאורה, אינו כדאי לעשות בדיקה, ואם יש דם לסמוך על קולות האלו או ללכת לאחות שהוא מירחא מרובה, ואינו נעים בכלל, אלא נראה שיכולה להקל ע"פ דברי הרמב"ן והרשב"א, ושאיין לה חיוב בדיקה כלל.

ושמעתי שהגר"ע אויערבאך בספרו לבושי עוז מביא כן בשם חמור ר' אלישיב לסמוך על רמב"ן ורשב"א. [א.ה. ואולי בכל זאת, אם היא יכולה, עדיף לבדוק ע"י אחות.] והכי פסקינן.

הגרמ"ש קליין שליט"א לא הורה כדברי ר' אלישיב, אלא הורה להמתין עד אחר עונה בינונית, ואז לבדוק כדין עבר הווסת ולא בדקה, ואם יש עליה דם, יש לתלותו על דם מכה, ע"י שנשלח לאחות. והעיקר נראה כמש"כ למעלה.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

בדקים ביום הווסת, ואין פטור מלמצוא דם זה, ורק בדם מכה שאינו בא מהרחם אמרו שע"ז לא חייבו לבדוק. פשוט וברור. וגם סברת הגרמ"ש קליין שליט"א לא שייך בכתמים אלו.

והא מיהא נתיר לאשה שיש לה כתמים מדם הרחם, שיש לה לנקוט שעונה בינונית שלה הוא העונה של יום החודש [ש"ך], ולפעמים זה יום ל"א, וא"כ תוכל להמתין עוד יום, ולהוריד ה'סיכון' של מציאת דם על העד.

סעי' י' – היוצא לדרך

הרוצה לצאת לדרך צריך לפקוד אשתו אפילו סמוך לוסתה. הגה: ואפילו בתשמיש שרי. (טור זקס י"א וז"י זקס רס"י ורל"ז ורס"ז א' ור' ירוחם). ומ"מ המחמיר שלא לפקדה רק בדברי ר' לוי, תע"ז (ז"י זקס סמ"ג). וכבר נתבאר דכל מיני קורבה ואהבה שרי, מלבד תשמיש. ואם הולך לדבר מלוא א"ל לפקוד אשתו. (המ"מ פ"ד דל"ז ובהגהות ש"ד). וי"א אם אדם רוצה לילך לדרך, ואשתו נדה ותטבול תוך עונה אחת, לריך להמתין. (נ"י פרק הבא על יבמתו).

וכ"ה פשטות הגמ', להתיר תשמיש, דאל"ה מדוע הוצרכו לקרא. מאידך, תוס' שם בשם ר"ת למד דהחויב לפקדה היינו בשאר קרבות.

השו"ע נקט הגמ' כפשטיה, וכן פי' הרמ"א דבריו, דבכל ווסת, חייב לפקדה בתשמיש. וכ"פ למעשה הגר"ע בספרו טהרת הבית, ושואסור להחמיר על הל' נדה, על חשבון חיוב עונה. ומודה שאין לשמש כשיש לה מיחושים שרגילים לבא לפני ווסתה.

והוסיף סברא לומר, דהא דכ' הרמ"א אין תולין, היינו בתלייה שאינו מוכרחת, אבל היכא שהוא ברור לנו כמעט במאה אחוז, כגון שיש טיפת דם מכה בצידו של העד, והאחות אומרת שבדיוק שמה בתוך האשה יש מכה, זה אינו 'תלייה' אלא ידיעה, ונתלה אפ' ביום הווסת.

ורק נבחר, כל האריכות בנושא זה אינו אלא כשיש לה דם מחמת פצע, אבל בדם מהרחם, מחמת סוגים שונים של מניעת הריון, מינקת וכדו', אין בזה קולא של הרמב"ן והרשב"א, כי לדם הזה אנו

לפקוד את אשתו לפני שיוצא לדרך

הגמ' יבמות ס"ב: אריב"ל חייב אדם לפקוד את אשתו לפני שיוצא לדרך, ומביא הגמ' ב' פסוקים, 'וידעת כי שלום אחליך', ועוד, 'ואל אישך תשוקתך', א"ר יוסף, לא נצטרכה עוד קרא אלא סמוך לווסתה. ופירש"י אע"פ שאמרו רבנן שיש לפרוש סמוך לווסתה, מ"מ היוצא לדרך מתאווה לו יותר באותה שעה, ולכן התירו תשמיש גמור, אפ' בווסת קבוע.

הבני יששכר, הא עכשיו הוא זמן כעס ומידת הדין, א"כ מדוע חבנו זה את זה. ותי', חייב אדם לפקוד את אשתו לפני שיוצא לדרך!! נורא נוראות!!

^א דבר נורא שמעתי בשם הבני יששכר [מובא בספרו של ר' פויפער] הגמ' אומרת שבזמן החורבן נכנסו ישראל אל קודש הקדשים וראו הכרובים מחבקים זה את זה. ושאל

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

מוחלת, יקיים עונתו כתיקונו, בלי פשרות
לפטור עם שאר קרבות.

הרמ"א מביא שו"ע שתשמיש שרי
מדינא, אלא שב' דהחמיר לפקדה ע"י
דברי רצוי תע"ב. וכ"פ הש"ך סקכ"ו
והגר"א. כלומר, השו"ע מבואר דחייב
בשתמיש, רמ"א מבואר מדינא שרי,
ועדיף לצאת ע"י שאר קרבות. וכ"מ
בחמוד"נ מובא בפ"ת ריש סי' קצ"ה,
דאנן קיי"ל מדינא להתיר בתשמיש
המיטה.

מאידך, החת"ס סי' ק"ע מובא בפ"ת
סקכ"ב אוסר מדינא, לשיטתו שפרישה
ביום הווסת הוא דאורייתא לכו"ע. ר'
משה [ג' נ"ה א'] מסיק דיש לאסור כאלו
שאסרו מדינא. וטעמו משום ד'ספיקא
דדינא' אי פרישה ביום הווסת דאורייתא
או דרבנן. כלומר, ס"ל שחת"ס ונוד"ב,
נגד שו"ע ורמ"א ושאר אחרונים הוא
ספיקא דדינא. וזה חידוש גדול, וגם
לשיטתו שחשש טובא לדעת החו"ד.

והנה, הא דחת"ס ונוד"ב היינו רק
בווסת קבוע, או עונה בינונית, אבל
בווסת שאינו קבוע, אין מי שס"ל
דהפרישה של יום זה הוא מדאורייתא.
וא"כ, תמהני על החו"ש [י"ט א'] שהחמיר
בזה, ועל הבדה"ש שנשאר בצ"ע.

וא"כ נראה, בווסת שאינו קבוע, גם
הרמ"א יודה שאין להשתדל לפייסה
בדברי רצוי, אלא יקיים עונתו כתיקונו,
וכ"ש בווסת אור זרוע.

ובאמת, על עונת או"ז כ' לחם ושמלה
שאסור להחמיר, וחייב עונה כתיקונו.
ואם אמר כן באו"ז של ווסת קבוע, באינו
קבוע לא כ"ש!

ולכאן, אם היה אומר שאם מרגישה
מיחושים ושהווסת עלול להגיע בדקות
הקרובות, מובן, דכך מחייב השכל. אבל
סתומת דבריו משמע שאין לשמש
מיטתו כשיש מיחושים אף אם יתכן
שתגיע בעוד כמה שעות. ואילו משו"ע
אינו משמע כן. ומשו"ע משמע אף ווסת
לשעות מותרת ביוצא לדרך!

והשאלה מתבקשת, היתכן, איך חייבו
לקיים עונתו כשיש לה ווסת קבוע להיום,
הלא יש חזקה שתגיע האורח היום. ואם
ווסתות דרבנן, היה מובן קצת יותר
[כדמבואר מרש"י למעלה], אבל לפי הצד
דווסתות דאורייתא, מאי איכא למימר.
ובאמת, הראב"ד רשב"א ור"ן מוכיחים
מהאי גמ' דווסתות דרבנן.

ואולי י"ל ע"פ דברי הריטב"א
בשבועות דף י"ח: דקאי אף למ"ד ווסתות
דאורייתא, ומפרש גמ' דידן כפירש"י, וכ'
דלומדים מהאי קרא "שהכתוב מבטיחו
שלא יבא בכך לידי חטא שתראה בשעת
תשמיש".

ואם אכן ראתה, אינו מדין ווסתות
וחזקות, ולא גרע משאר רואה מחמת
תשמיש, ואונס גמור.

א"נ י"ל ע"פ נצי"ב בשאלתות פ"ט,
עשה של עונה דוחה ל"ת של פרישה
סמוך לווסתה. ואע"פ שמצות עונה נלמד
מ'לא תגרע, ואילו פרישה סמוך לווסת
נלמד מוזהרתם שהוא עשה, מ"מ זה
מצוה חיובי, וזה מצוה שלילי, ולא בנוסח
תליא.

הבאנו למעלה דברי הגר"ע. מאידך,
דרכי טהרה לגר"מ אליהו זצ"ל כ'
דישתדל שתמחול לו, אך אם אינה

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לווסתה

האג"מ מתיר ג"כ חיבוק ונישוק, אבל לא מטעם הנ"ל, כי הוא חושש דווסת דאורייתא, וכאילו היא ודאי נדה, א"כ יש להק' מדוע קרבות קיל טפי. וביאר ר' משה משום דיש ספ"ס, אולי פרישה ביום הווסת אינו אלא מדרבנן, ואפ' תימא דאורייתא, הלא י"א חיבוק ונישוק בערוה אינו דאורייתא.

ואחרי שכ' דבריו הנ"ל, נוכל להוסיף שאר סברות שאמרנו במק"א לגבי עצם פרישה ביום הווסת, דאולי הביאה יגרום להווסת, או ששאר קרבות ניתן לפרוש מיד, משא"כ ביאה.

הטעם מדוע כאן הקילו טפי יותר מבשאר עונות, ע' לקמיה שנבאר את זה בס"ד.

יל"ע, אשה היוצאת לדרך, האם בעלה חייב לפקדה ביום הווסת. הדרכ"ת [מ"ו, עיי"ש] כ' דאין להקל כלל בווסתות בכח"ג. ומשמע כעין סברת איהי דאפסיד אנפשה. החו"ש הוסיף דאינה משתוקקת, כי היא טרודה בנסיעה שלה. [לכא' נפק"מ בין הדעות, האם חייב לפקדה כשאין יום הווסת]. ועוד, האשה משתוקקת כשבעלה עוזב אותה, ולא להיפך כשהיא עוזבת אותו. גם החת"ס [יו"ד קס"ב] כ' דאין בזה חיוב עונה.

יל"ע, מי שרוצה לשמש מיטתו בעונת הווסת, האם מהני לתכנן נסיעה למחרת כדי שיכול להקל בסעי' שלנו, ולא יקפיד על כל החומרות השנויות כאן, אלא רוצה לסמוך אעיקר הדין. ולכא', הרי יש אלו שאמרו דהחמיר תע"ב היינו שמחמיר שלא לנסוע ולבטל נסיעתו, על אחת כמה וכמה שאין לו לקבוע נסיעה

מאידך, החת"ס בפ"ת סוס"ק כ"ב יוצא לדרך, ליל טבילה, יש להקל קצת' בווסת או"ז ואביאספ!

למסק', היכא שמרגישה כאבים של ווסת, יפייסה ברצוי. כשאינה מרגישה כלום, בווסת עצמו, בקבוע, מדינא שרי, והחמיר תע"ב [רמ"א], באינו קבוע, אין להחמיר. באו"ז, אין להחמיר בקבוע, וכ"ש באינו קבוע.

עונה בינונית שוה לקבוע. והאו"ז שבו קיל טפי משאר או"ז. יום ל"א, קיל יותר מעונה בינונית. וחמיר מעט כשהוא ביחד עם ווסת החודש [מחמת שי' הש"ך]. ווסת כרו"פ, קיל טפי מעונה בינונית.

יל"ע, כשמשמש, האם תבדוק קודם, כהוראת מחברי זמננו, אף שבשו"ע ונו"כ אינו מוזכר דבר זה.

והנה, מצינו בריש הסימן שבדיקה לפני תשמיש אינו דבר רצוי. ולכן, באו"ז, יום ל"א, כרו"פ, וכו', לא תבדוק. ביום ל' עצמו, אם יתכן שווסתה הגיע בלי לדעת ממנה, תבדוק [שלא בפני בעלה], אבל אשה היודעת כשמתחיל ווסתה, אין לה לבדוק. [א.ה. הבדיקה, לכא' היינו קינוח לחוד].

כ' הפ"ת ותורת שלמים בשם מהרש"ל, המחמיר לדחות נסיעתו, תע"ב.

הגר"ז סקל"ג כ' דייפסנה וידבר אל ליבה עד שתתרחצ ותמחול לו, וזה מועיל אפ' בעונה מה"ת, אך חיבוק ונישוק מותר בכל גווני.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

וא"כ מהו הגדר לעניננו. ור' אלישיב הורה 'כשמשותקת', 'הכל כפי המצב'. וכעין זה כ' שבה"ל [ב' ע"א ב'] ושתלוי כמה זמן הוא נוסע, כמה רגיל הוא נוסע, וכמה היא משתוקקת.

המהרש"א מהדו"ב יבמות ס"ב: יוצא לדרך הוא יום או יומיים. ויל"ע, איזה מהם. עכ"פ חזינן גדר ברור, עכ"פ כמינימום. החו"ש מוסיף דמלבד הזמן שהוא לא נמצא אצלה, גם בעיני מרחק, ואינו יוצא לדרך מי שהולך לביהמ"ד או למשרד קרוב לכמה ימים.

ונראה, שגם ר' אלישיב ושבה"ל יסכימו לזה.

למשל, מי שנוסע מבית חופש אל העיר ביום ראשון בערב, וחוזר יום חמישי בערב, לכאן זה יוצא לדרך, כי יש כאן מרחק, וגם כמה ימים. ואולי כשמורגלת בזה אין כאן יוצא לדרך, כדברי שבה"ל ור' אלישיב, דתלוי אם הוא משתוקק בפועל או לא.

מביאים דברי היעב"ץ על גמ' יבמות הנ"ל, דגדרו של יוצא לדרך הוא כשיש חשש שיעבר א' מעונות שמחויב בו, יש חיוב לפקדה, ות"ח יש חיוב לפקוד כשיוצא לדרך רק אם יתכן שלא יהיה עמה כליל שבת.

השבה"ל מק' על היעב"ץ מסוגיין שאינו משמע כזה, וכן מסי' ר"מ, ומרש"י בסוגיין שלא משמע הכי.

כללי הלכות מצוות עונה

מדי דברי בענין חובת עונה של יוצא לדרך, נבאר כאן כמה דינים הנוגעים למצוות עונה בכללות, דהוא מילתא

חדשה. ואין זה רק כנבל ברשות התורה, אלא אינו מרשות התורה, דרואים מריהטא דסוגיא דלא היו מתירין בכח"ג.

מה נחשב יוצא לדרך

יל"ע, מהו גדרו של יוצא לדרך לענין שלנו, להתיר תשמיש ביום הווסת, או לכה"פ לחייבו לקיימה בדברי רצוי. הפ"ת סקכ"ד בשם תשובה מאהבה כ' י"ב מיל. האז נדברו [ו' ע"א] כ' דזה שיעור נסיעה של כג' וחצי שעות.

ובאמת, התשובה מאהבה לא קאי על סוגיין אלא על סוגיא אחרת שלא ישמש מיטתו ביום שיוצא לדרך, משום שקשה לו [או"ח סי' ר"מ]. והק' הש"ך, איך הלכה זו מתאים עם הלכה שלנו. [וע' תוה"ש י"ח דכ' דמפני זה הרמב"ם משמיעה ההלכה שצריך לפקוד אשתו כשיוצא לדרך.]

והמ"ב שם תי', אה"נ קשה לו, אבל עדיין חיוב איכא. א"נ יש לחלק בין נסיעה ברגל לנסיעה בקרון ועגלה. וכ' שבה"ל דאינו 'חוק', אלא כל שיש עייפות של נסיעה קשה לו, משא"כ כשאנו עייף אינו קשה לו. נמצא נסיעה ארוכה קשה לו אף אם טס. ערוה"ש בס' ר"מ יישב דביום שהולך קשה לו, אבל לילה לפני לא, וע"ז קאי סעי' שלנו. א"נ י"ל ע"פ עטרת זקנים, קשה לו, לכן ימנע כשנוסעת עמה [או שאר היתר מסוגיין]. אבל בלא"ה ישמש.

וע"ז קאי תשובה מאהבה, דענין קשה לו הוא בנסיעה של י"ב מיל, אבל לא לענין מה נחשב יוצא לדרך. וכ"כ דעת תורה.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

גדליה. ליל תענית אסתר לא נמצא ברשימה, ולא מצינו שהחמירו בזה. מוצאי ת"ב, דהיינו ליל י' באב, ג"כ בעל נפש מחמיר [ויל"ע אם נקל בזה בת"ב נדחה].

ואפ' בעל נפש מיקל באלו של ליל התענית, כשהוא ליל טבילה.

ומבעלי נפש, לדברי קבלה. מ"ב בסי' ר"מ סק"ז מביא רשימה: ליל ראשון של פסח, משמע ליל ב' שרי, אפ' בחו"ל [או"ד בא לאפוקי שביעי של פסח. וע"ע בזה]. ליל א' שבועות. בא"ח משמע בליל שני. ב' לילי ר"ה [מלבד צום גדליה, וכמש"כ למעלה]. הושענא רבא [בסי' תרס"ד]. שמיני עצרת [בחו"ל, ש"ת, מותר]. שביעי של פסח שרי [ברכ"י סק"ב, ומשמע דאף חיוב איכא].

טבילה דוחה כל הני של דברי קבלה, וכן חשש שיכשל בעבירה. והחכם עיניו בראשו, ומסדר התוכניות שלו ע"פ דינים הללו.

כ' הביה"ל בשם ישועות יעקב, מי שלא קיים 'פרו ורבו', לא יחמיר על דברי הקבלה האלו. כלומר, מצות פרו ורבו דוחה קבלה זו. וכ"ז רק כשיש צד שיקיים 'פרו ורבו' מתשמיש זו, אבל היכא שידוע שהיא אחרי ביוץ, או מעוברת וכדו', אין להקל; כך נראה.

ובאמת, פרו ורבו דוחה גם אלו של 'בעל נפש' דלעיל.

ע' שולחן המהור שמביא להימנע מתשמיש מר"ח אב עד אחרי ת"ב. מנהג אנ"ש אינו כן.

שרבים רוצים לדעת, אבל מעטים רוצים ללמוד.

כתיב בתורה 'שארה כמותה ועונתה לא יגרע', ומכאן [רמב"ם ל"ת רס"ב] מצוה דאורייתא של עונה. פרטי הלכות אלו נמצאים בשו"ע או"ח סי' ר"מ, אה"ע סי' כ"ה וע"ז.

ויתבאר לך שם, שיש מצות עונה הרגילה; פועל, ות"ח, וכו', איש כפי אומנתו. יש גם מצוה מיוחדת של ליל טבילה. ויש עונת יוצא לדרך. ובשם הראב"ד בבעלי הנפש שער הקדושה, כשמתקשטת עצמה. וע' ר' משה [ג' כ"ח] דמתקשטת עצמה היא עיקר העונה האמורה בתורה.

עוד מבואר שם, דמי שבוועל להגדיר עצמו, כי רואה שיצרו גובר עליו, ג"ז מקבל שכר, אך יותר טוב לדחות היצר, כי אבר קטן יש באדם, מרעיבו שבע, משביעו רעב. ומי שאינו צריך בדבר, אלא מעורר עצמו כדי למלא תאוותו, זה עצת היצר, ומן ההיתר יסיתנו לאיסור, וע"ז אמרו חז"ל המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי.

ולכן, על האדם לשקול היטב ובדקדוק במאזני צדק, כמה צריך כדי להגדיר היצר, ומהו מילוי תאוה בלבד.

ומבואר גם, דיש כמה לילות האסורים בתשמיש, כמו יוה"כ, תשעה באב, וגם אבל ואבלה.

המ"ב בסי' תק"נ סק"ו, ליל התענית, כלומר לילה הקודם לעצם הצום, בעל נפש לא ישמש מיטתו, כגון ליל י"ז בתמוז, ליל עשרה בטבת, ליל צום

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

לסגור המקווה בלילה זה, הוא רק מפני שחששו ופחדו לצאת מבתייהם.

עונת ת"ח, כ' החכמ"א דבזמננו הדור פרוץ ולכן הוא פעמיים בשבוע. ומובא בבית"ל סי' ר"מ. וכ"פ קה"י, ואג"מ ג' כ"ח. וע' אוה"ר א' י"ג דבשנה ראשונה יתכן אף יותר מזה.

יותר מג"פ בשבוע, הוא רבוי תאוה. [ב' לילות זה אחר זה, ימנע, מלבד טבילה ביום ה' בערב.]

וכמוכך, כל הנ"ל הוא רק ע"פ מורה דרך אחראי, ועם שכל הגון, ושלא להכביד עליה, ושלא יעלה בידו דבמקום לקיים מצות עונתה כהידורה ולשכון אהבה בין איש לאשתו, הוא מקיים ענוי במקום עונה.

תשמיש ביום; היבא שהוא יוצא לדרך, ורוצה לשמש ביום, לפי כמה מתירוצים הנ"ל אין לשמש, אך לשאר תירוצים עדיין יש חיוב. וא"כ עלינו לבאר עצם הענין, מה דין תשמיש ביום.

כ' הרמב"ם, אסור לשמש מיטתו ביום. וכ"כ שו"ע, וכ' עזות היא לו. והוסיף מ"ב שאינו דרך צניעות. יתבאר לקמיה קולות בענין זה, אבל חת"ס נדה י"ז מדייק מסתימת הרמב"ם דלית ליה הני קולות.

מבואר, שיש ב' קולות, בית אפל, ומאפיל בטליתו. ומבואר שם ת"ח מאפיל בטליתו ושרי. וכ' מ"ב רק במקום צורך גדול, כגון שיצרו מתגבר עליו. ממשיך השעה"צ, דמי שאינו ת"ח, אינו מותר אלא כשיצרו מתגבר ויבא לידי חטא. כלומר, עם הארץ מותר רק כשיש חשש חטא, משא"כ בת"ח.

ע' גמ' נדה ל"א. תנו רבנן שלשה חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לוולד, אמצעיים קשה לאשה ויפה לוולד, אחרונים יפה לאשה ויפה לוולד. וע' אוה"ר [א' צ"ח] בשם חזו"א, דמ"מ תשמיש פעם בשבוע אינו מזיק בכלל.

עונת ליל שבת, ע' סי' ר"פ, שיראה לה תוספת חיבה ואהבה מבעו"י, וכ"ש שיתרחק מקטטה. ע' בא"ח דיותר טוב ליל שבת אחרי חצות.

ע' אג"מ הנ"ל, וכן בא' ק"ב, דמשמע שליל שבת אינו דווקא, ויכול לקבוע לאיזה לילה שרוצה. פשטות הסוגיא אינו כן, וכן סי' ר"פ אינו משמע הכי.

יו"ט ור"ה, ע' מ"ב סק"ז דג"ז נחשב כשבת. ובשעה"צ ביאר כוונתו לאלו שמקפידים לא לשמש ביום חול, שאי"ז מקרי יום חול. אבל לא לענין שיש חיובא כליל שבת.

תשמיש בפוכה, המ"ב ריש סי' תרל"ט כ' שמותר.

תשעה באב שחל בשבת, אשכנזים מחמירים, מדין אבלות בצנעה. ומותר בליל טבילה. וי"ז בתמוז שחל בשבת, אין להימנע, רק במוצ"ש, ליל לפני הצום, יש החומרא של בעלי נפש הנ"ל.

דבר בעתו מה טוב, תשמיש בליל ניטע"ל, נחלקו תלמידי בעש"ט אם אמר שכל משומד נתעבר מתשמיש בלילה זה. ובזמנה"ז נתרבו המשומדים, ונולדים במשך כל השנה. החת"ס [ל"א] ס"ל מנהג שטות הוא, ויש למחות ביד הנוהגים כן. והא שהיה מנהג בדורות הקדמונים

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

לא יקיים עד שיחזור, ולכן היא משתוקקת ביותר.

א"נ י"ל, לעולם אין כאן השתוקקות מרובה, אלא בשאר השתוקקות יכול לקיים בחיבוק ונישוק, ולמחר ימשיך ויקיים עונתו בשלמותו, משא"כ כאן, אם לא מקיים עכשיו לא יקיים לעולם.

ועוד מהלך, מובא בחכמ"א שם בשם לבוש סק"י, שלא תזנה עליו אשתו כשאינו כאן, מרוב השתוקקות. כלומר, שאר השתוקקות, אם אינו מקיימה, הוא יכול לשמור את אשתו שלא תזנה, משא"כ כשיוצא לדרך. ועוד, כדי שהבעל לא יחטא כשיוצא לדרך. דהיינו, כאן יש עוד חשבון, שהבעל לא יכשל כשנוסע, כי לפתח חטאת רובין, וממילא חז"ל לא העמידו דבריהם ביוצא לדרך, כי ידעו שיכול לבא לידי מכשול.

נמצא לפי סברא אחרונה זוהי, המחמיר לקיים בחיבוק ונישוק ותע"ב יכול לבא לידי קולא. א"כ על המורה לשקול היטב מה להורות להשואל, האם יקל או יחמיר, כדי שלא יבא לידי שאר איסורים.

הבינת אדם שם כ' דכשהיא יוצאת לדרך, אין היתר כי היא זו שעוזבת, משא"כ כשהוא עוזב, נמצא הוא גורם ההשתוקקות, ואינו מקיימה מחמת הווסת. כלומר, הואיל והוא גרם ההשתוקקות, הוא יותר אחראי לקיימה, אפ' ביום הווסת. וע"ע בזה. ואולי זה מהלך רביעית ליישב קושייתן.

ע"ע חו"י שכ' דשומע צד לומר דעונת יוצא לדרך הוא כ"כ חמור, עד כדי

וגדר ת"ח לענין זה אינו ברור. [אינו תלוי בעונת ת"ח, דזה תלוי כמה עוסק בתורה, וכמה טרוד הוא, משא"כ בזה].

ומבואר עוד שם סעי' י', בית אפל יש עוד קולא. וא"כ ת"ח או ע"ה הנ"ל, יוודאו שהוא גם בית אפל, ואז קיל טפי. ר' משה ב' ק"ב כ' דמותר בבית אפל רק בצורך גדול [משמע אי"צ חשש חטא, ואי"צ יצרו מתגבר]. ומשמע, שאם לא הצליחו לקיים עונתם בליל שבת, יקיימו ביום השבת בבית אפל.

הבא"ח ס"ל דלילה הוא עד עלות, ולאחמ"כ הוא כתשמיש ביום. ומודה דאחרי עלות בליל שבת/שבת בבוקר עדיפי ממוצ"ש. לדינא, עד נץ נקרא לילה.

נמצא, היוצא לדרך, בבית אפל, ומאפיל בטליתו, שרי, ומחוייב.

מדוע הקילו דווקא ביוצא לדרך

השתא שהגענו לכאן, יש להקשות, הבאנו כל מיני חיובי עונה, ואף א' מהם לא דוחה שום איסור ושום יום הווסת. וא"כ, מדוע יוצא לדרך יש לה קולא כזו שדוחה יום הווסת, הלא מתקשטת עצמה, שאמרנו דזהו עיקר העונה אינו דוחה שום ווסת, ומה נשתנה יוצא לדרך מכל העונות. כה"ק לבוש, וחכמ"א בשער בית הנשים פרק י"ב.

ונראה לומר בזה כמה מהלכים. הראשון, דיש חומר מסויים ביוצא לדרך, שבעלה עוזב אותה. כלומר, שאר עונות או שאר השתוקקות, בעלה עדיין כאן, ואם לא ישמש עכשיו, יכול לשמש למחר, משא"כ יוצא לדרך, אם לא יקיים עכשיו,

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

והחילוק, דהתם, אם חז"ל לא יחשבו כמצוה, היה קשה על בנ"א לעשות עסקים, למנוע מנסיעה בחלק השני של השבוע, א"כ 'בכללי' זה מצוה, שיהיה לעם ישראל פרנסה, אבל לא אדם פרטי, במקרה אחת.

ומה כן נחשב מצוה. פדיון שבויים. ירחי כלה. לאסוף צדקה. קירוב. חיזוק. כיבוד אב ואם. שמחה משפחתית, מסתמא מצוה. לכאור' גם משגיח בשרות.

מסיים הרמ"א הרוצה לנסוע ואשתו תטבול בעונה הסמוך, למשל, הוא נוסע ביום, ואשתו טובלת בלילה ההיא, צריך להמתין.

הש"ך סקכ"ט דהנוסע לדבר מצוה, אי"צ להמתין כי יש מהלך אחרת לחלוטין בכל הגמ'.

לפי"ז מסתברא דבמקום צורך גדול ג"כ נקל ללמוד הגמ' כמו שלמד הש"ך, ושאי"צ לדחות הנסיעה. וטיסות שלנו, אע"פ שמטרת הנסיעה אינו דווקא צורך גדול, מ"מ לדחות הנסיעה, ולבטל וכו', הוא מירחא גדולה, ולכן לכאור' יש להקל. וכ"ש שאם ידחה הנסיעה יתבטל מטרת הנסיעה, כגון שיפספס השמחה.

נמצא, כל איש נשוי נורמלי, אינו נוסע ביום טבילת אשתו אם לא לצורך גדול. וממילא, אם בכל זאת הוא נוסע ביום טבילתה, מסתמא הוא צורך גדול, ונקל.

הפ"ת כ' דאם טבילה הזו ביום נסיעתו הוא ביום הווסת, נמצא בלא"ה אינו מקיים עונה כתיקונה, א"כ אי"צ לבטל או לדחות נסיעתו עבור זה. [כלומר, אין

שמוטר בחדר שיש בה ספרים. חזינן עד היכן הדברים מגיעים!

יוצא לדבר מצוה

מבואר, היוצא לדרך מחמת מצוה, אין לו חובת עונה, ולכן אינו דוחה יום הווסת. הגמ' שם קאמר 'במצוה טרידי'. ויש ב' מהלכים לבאר את זה. הפשטות, וכן אמר רח"ק, מדין כל העוסק במצוה פטור מן המצוה, ואינו יכול לרכז דעתו ולחשוב עליה כראוי, וזה בעין בני תשע מידות.

א"נ, וכן למד מהר"ם מבריסק ג' ל', הוא טרוד, ולכן חז"ל פטרוהו מחיוב עונה שלו.

ואע"פ שעונה הוא מה"ת, מ"מ יש כח ביד חז"ל, ואמרו שאינו מסתבר דהתורה יטיל עליו חיוב זה בעת כזאת.

ואולי נפק"מ בין הטעמים הוא היכא שהוא מצוה אך אינו טרוד. למהלך הראשון, פטור בכל מקרה, כי אין חיוב עונה, למהלך השני, אין טעם להקל. סתימת הרמ"א ונו"כ להקל בכל אופן.

השאלה הגדולה, מה נחשב מצוה לענין זה. באו"ח סי' רמ"ח לגבי אין מפליגין, שיטת ר"ת דהיוצא לפרנסה נחשב כצרכי מצוה, ויכול לצאת ביום חמישי. והשאלה, האם גם כאן, פרנסה ועסקים נחשב למצוה. ועוד, שם יש צד דלראות חברים הוא מצוה. וא"כ יל"ע, האם גם כאן.

הב"ח כ' שאין הסוגיות דומות, וכ"פ בדח"ש וחו"ש, ושהיוצא לפרנסה ולעסקים, ולראות חברים יש לו חובת עונת יוצא לדרך, ודוחה יום הווסת.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

לטרוח עצמו לעשות דבר שהוא שאלה
חמורה בלא"ה.]

עונות שונות, וכלה

כ' של"ה וערוה"ש [כ"ה ז'] הבא מן
הדרך חייב בעונה. ואין חיוב זו דוחה יום
הווסת. אך דוחה מוצאי תשעה באב, כ"כ
בינת אדם. וכ"ש שדוחה או"ז. ולכאן, יום
ל"א, כשאינו יום החודש, נוכל להקל. וכן
בכרו"פ. יום ל"א וגם יום החודש, יש
מקום להקל.

ליל טבילה, ביום הווסת [מצוי אחרי
דם בתולים, או שנטמאה מחמת כתמים].
כנסת יחזקאל ס"ל שדוחה ווסת, וכ"ש
כלה. אמנם, הסד"ט י"ד, נוד"ב קי"ז,
חכמ"א, פ"ת, חת"ס, ערוה"ש, כולם חלקו
עליו, ושחלילה להקל ביום הווסת, אפ'
לכלה, כ"ש סתם ליל טבילה.

הערוה"ש כ' דאסור לה לטבול, כי
חוששין דילמא יחטאו, לבעול ביום
הווסת [כי הלא היתה אסורה י"ב ימים,
משא"כ שאר יום הווסת]. מאידך, הפ"ת
סקב"ב מיקל לטבול, אפ' בליל שבת, כדי
שיכול לקיים שאר קרבות, דג"ז מצוה
הוא.

לדינא, קי"ל כהפ"ת, ותטבול עבור
שאר קרבות. וכ"ז רק עם שכל, ולב יודע
מרת נפשו.

וכ"ז היה בווסת קבוע, או בעונה
בינונית. ולגבי ווסת שאינו קבוע, מסברא
היינו מקילין אפ' בתשמיש, וכ"פ הגרע"י.
אמנם, התפא"י לר' יונתן מחמיר בזה,
וכל האחרונים מביאים את דבריו
בסתמא ולכן אין בכוחי להקל בזה.

אמנם, פשוט שיש להקל לטבול עבור
שאר קרבות. ובווסת האו"ז פשוט שיש
להקל אפ' בשתמיש בליל טבילה. וכ"כ
הקיצוץ"ע [קנ"ה ב'], ומחרש"ם [ו' צ"ז].

וכן, בכרו"פ, יום ל"א, נקל בתשמיש
כיון שהוא ליל טבילה.

כשהוא ליל טבילה, וגם יוצא לדרך,
אבל הוא יום הווסת, אעפ"כ החת"ס
מחמיר [בווסת קבוע], ומיקל רק באו"ז!

[ע"ע בפ"ת סק"ד להתיר לעשות הפסק
טהרה אחר ד' ימים במקום ה', כדי שליל
טבילה לא יהיה בעונת הווסת. ואיירי
בווסת קבוע, עיי"ש, ובמש"כ בזה בס'
קצ"ו.]

ע' סד"ט סק"ח מש"כ דבמקום עיגון לא
גזרו חז"ל ווסתות, כגון אשה שרואה
מט"ז יום לט"ז יום. בזמננו אינו נוגע כ"כ,
ותלך לרופא.

חופה ביום הווסת, כשהיא לוקחת
כדורים, דינה כמסולקת דמים, ואין לה
ווסתות, כדין מעוברת לאחר שהוכר
עוברת. והשאלה, כשלא לקחה תרופות,
או ששכחה, וכדו'.

הדע"ת מביא ספר המקנה דס"ל ביאה
ראשונה דוחה יום הווסת. משמע כל
ביאה ראשונה, אפ' אינו בליל החתונה.

מאידך, הנוד"ב כ' דאין קולא לכלה.
וכ"כ בא"ח [ב' צו ו'], ר' משה, ולחם
ושמלה. וכ"כ ר' שלמה קלוגער, והוסיף
שאדרבה, יש לחשוש טפי כי החימוד
מביא לידי דם.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

אומר שנעקר ווסתות שאינם קבועות, כמו מעוברת.

ולמעשה, נהגו העולם כסברא אחרונה, ולאחר כדורים אינה חוששת לווסת שאינה קבוע. ולכן מלמדי כלות לא מלמדים לשמור חשבון על ווסתות מלפני החתונה.

ואם הכלה לא לוקחת תרופות, אז חייבת לפרוש בווסתות שלה מלפני החתונה.

והנה, אפ' כלה הלוקחת כדורים, אמרנו שווסת קבוע חוזרת לאחר הכדורים, וא"כ יל"ע מדוע לא מורים לשמור ווסתות שלה, מיום שהתחילה לראות, לדעת אם יש לה ווסת קבוע, לחוש לה לאחר הכדורים.

ועוד, אפ' ווסת קבוע שנעקר, הלא אחרי שראתה פעם א' באותו קביעות, צריכה לעקור בג"פ, א"כ ודאי נחוש שהיה לה באיזה זמן בחייה עד לזמן הנישואין איזה ווסת קבוע.

וצ"ל, ווסתות דרבנן, ווסת קבוע אינו מצוי, ועוד, הא דחוזר הווסת ע"י פעם אחת הוא מח' ראשונים, וא"כ לא חששו כולא האי, ועדיין צ"ע.

בקיצור, כלה שלא לקוחת כדורים, יש לה כל דיני ווסתות. הלוקחת כדורים, אינה חוששת לכלום, ואחר הכדורים אינה חוששת לכלום אלא א"כ יודעת שהיה לה ווסת קבוע, והוא מילתא דלא שכיחא.

ונקל באו"ז, ושאר ווסתות שאינם ברור מדינא. ווסת שאינו קבוע, הייתי חושב להתיר, אך כל הפוסקים החמירו.

ובעיקר הענין של ווסתות לבלות, כלות דידן אינם שומרות חשבון על ווסתות העבר שלהן, וגם המלמדות אינן מורות לשמור ווסתות לפני החתונה, כי בלא"ה היא מסולקת מחמת הכדורים.

ואע"פ שהמנח"י כ' שאינה בגדר מסולקת לגמרי, המעיין בהתשובה ובמש"נ בס"ד בסי' קפ"ט יראה שדיבר לגבי זריקה, שיכולים לשנות המינון וכו', וזה אכן אינו מאה אחוז, ואינה מסולקת לגמרי; משא"כ כדורים המצויים אצלנו, הלוקחם כראוי היא מסולקת מווסתה כמעט במאה אחוז, ודינה כמעוברת לאחר שהוכר עוברת.

והנה, מעוברת שהיא בחזקת מסולקת, לאחר הלידה כשחוזרת ווסתה, אינה חוששת לווסתות שהיו לה לפני ההריון, מלבד ווסת קבוע.

ואשה הלוקחת כדורים, כשמסיימת לקחת התרופות, וחוזרת ווסתה, האם חוששת לווסתות הישנות שלה. ולכאז', וסת קבוע כן חוששת, דלא עדיפי ממעוברת. ווסת שאינה קבוע, מה דינה. נפק"מ, כלה, כשמסיימת לקחת תרופות, האם עליה לחוש לווסתות לא קבועת שלה.

ושמענו בשם המשנה הלכות שאינה כמועברת, וחוששת. מאידך, הקנה בושם

^א ועמש"כ בסי' קפ"ט, דלאו כל סוגי כדורים שווין, דיש מיני-פיל שהוא מורכב מהורמון אחת בלבד, ויש כדורים המורכבים מהורמונים שונים.

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

אך באמת, המעיין שם היטב בדבריו יראה שאינו כן, דמשמע מדבריו שם דאיסור יחוד הוא אפ' לאנשים עם יר"ש, כי חוששין שיצרו יתגבר עליו, אפ' על איסור דאורייתא של גלוי עריות, א"כ כ"ש באיסור קל חוששין שיגרום לו היצר להיכשל. כלומר, כל שהאיסור קל יותר, יש יותר חשש שהיצר יצליח.

נמצא, הצד לאסור יחוד הוא הצד שפרישה ביום הווסת הוא דרבנן, ולא הצד שהוא דאורייתא!

נמצא, אע"פ שר' אלישיב ור' משה שטרנבוך הקילו, לדידי נשמעים היטב דברי ר' משה, וא"כ יראתי להקל. ובהא מיהא נקל לסמוך על כל הקולות בסי' קצ"ג לגבי חופת נדה שלא סומכין עליהם מעיקר הדין, שכאן נוכל להקל.

כלה שאינה מסולקת דמים, והוא יום הווסת [קבוע או עונה בינונית], יל"ע מה דין שאר קרבות. ולכאן, לפי ערוה"ש הנ"ל לגבי טבילה בליל הווסת שאסר לטבול, ודאי יאסר כאן בחיבוק ונישוק. אמנם, הבאנו למעלה חולקים על הערוה"ש והכי קיי"ל. וא"כ, כלה ג"כ נתיר בחיבוק ונישוק, וכ"כ אג"מ [ד' פ"ז].

ולענין יחוד, ר' משה שם אסר. מאידך, ר' אלישיב [ג' קפ"ז] מיקל, וכן בתשובות והנהגות [א' תצ"א]. והנה, פשטות הבנת חומרת ר' משה הוא משום דחשש לפרישה ביום הווסת דאורייתא, ולדידיה הוא ספיקא לדינא, ולכן החמיר אף לענין יחוד, משא"כ לדידן מקילין שפרישה ביום הווסת אינו אלא מדרבנן, ולכן לא נחמיר ביחוד.

סעי' י"א – עד שישאלנה

אשה שיש לה וסת לימים לבד, והגיע שעת וסתה, אסור לבא עליה עד שישאלנה. ואם אין לה וסת, יום ל' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה. ואם שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול, יבא עליה ואין צריך לשאול.

בשם תוס', שאינה ישנה ממש, אלא שאינה ערה מספיק להגיד לו טהורה אני או טמאה אני.

נמצא, בני תשע מידות אינו אלא כשהיא ישנה עמוק, דאל"ה תוכל להגיד לו. ואע"פ שאינו אסור, מ"מ אין זה הנהגה ראויה, בין מצד רוחני בין מצד גשמי בין מצד רגשי, ומאוד לא מומלץ.

הערוה"ש סקמ"ט מק' על כל הסעי', מדוע אחר י"ב יום אי"צ לשאול אותה,

לשאול את אשתו

מבואר, וסת קבוע לימים, כשיגיע ימים אלו אסור עד שישאלנה, ווסת שאינו קבוע, מיום ל' צריך לשאול אותה.

ואחר שעברו מספיק זמן שתטמא ותטבול, בא עליה אפ' היא ישנה, ואי"צ לשאול. והטעם לזה, אולי לא הגיע ווסתה, ואפ' אם הגיע, אולי טבלה. והק' הש"ך, הא הבא על אשתו בזמן שהיא ישנה הוא מבני תשע מידות, ותי' ש"ך

סימן קפ"ד – שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

וסת שאינו קבוע, מבואר משו"ע דחוששת רק לעונה בינונית. וע' ערוה"ש מש"כ בזה דחושש לשאר ווסתות שאינן קבועות, ועיין אידך זה מתאים עם שו"ע. גם החו"ד בס' הבאה מיקל בווסת שאינו קבוע.

בסיפא של שו"ע, עבר י"ב יום מותרת. וע' ערוה"ש אם יש לסמוך ע"ז בזמח"ז, כיון שנוהגות שלא לטבול כשבעלה אינו בעיר. ובזמננו שהמנהג לטבול ולהניח סכין תחת הכר, אולי כן נוהג. וק"ק על בדה"ש שסותם להחמיר בכל אופן בזמננו. ואינו נוגע כ"כ. [ע"ע מש"כ בס' קצ"ז].

סעי' י"ב אינו נוגע לסוגיין, אלא לסימן קפ"ט, עיי"ש.

אה"נ יש כאן ספ"ס, מ"מ אפשר לברר, ואדרבה, יש כאן חזקת איסור שלא נעקרה [לשיטתו מדלא ארגשה צריך להפקיע החזקה גמורה]. וכ"ת היא ישנה וא"כ א"א לברר, הא אין זה נקרא טורה, ועוד משמע אפ' ערה אי"צ לשאול.

וצ"ל עפי"ד הבדה"ש [ס"ק קט"ז], שאינו נעים, ובושה הוא לאשה אם שואלים אותה אם טבלה או לא, א"כ דינו כספ"ס שאינו אפשר לברורי.

ברישא של הסעי', אסור עד שישאלנה, כ' הפ"ת בשם חו"ד, דצריך להוציא מפיה 'טהורה אני', וכ"כ הערוה"ש [סקמ"ז]. כלומר, אינו מספיק אם היא שוכבת אצלו, אלא בעינן שתוציא מפיה. והטעם, דשכיבה אצלו אינו ראייה שלא הגיע ווסתה, דאולי שכחה, משא"כ להגיד טהורה אני, לא תגיד כך עד שברור לה. [א.ה. יתכן, דעפי"ז אמרו גם בס' הבא שצריכה להוציא מפיה כשהוזרת מטבילה, כי על מעשים שייד שכחה, משא"כ בדיבור].

וזה דלא כמש"כ בס' מי נדה שמסתפק בזה.

וכ' הערוה"ש [נ' ונ"א] דעד שישאלנה, אסורה בחיבוק ונישוק [ועפי"ז צריך לדחוק הלשון של שו"ע שכ' 'תשמיש']. ומסתברא דגם בהרחקות אסורה. כלומר, ציור שלנו גרוע מהיכא שעבר הווסת ולא בדקה, כי התם היא אומרת לא הרגשתי, משא"כ כאן, עד שלא אמרה, יש לתלות שהגיע, וא"כ יש לאסור כל הרחקות, אבל משתגיד, מותרת בהכל חוץ מתשמיש.

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני וחזרה

ואמרה טהורה אני

סעי' א' – עד שתאמר טבלתי

האשה שהיא בחזקת טמאה, אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו טבלתי. הגה, ומאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת. אפילו רואה בגדים מלוכלכים בדם, נאמנת לומר, בשוק טבחים עברתי, או נתעסקתי בצפור וכדומה לזה. (ב"י בשם הרא"ש ורצינו ירוחם).

לא שייך לשכחה, וא"כ זה הוכחה טובה
[כעין מש"כ בסוף סימן הקודם].

ומלבד שזה לא מיישב שיטת הערוה"ש כל צרכו, הא גם להחזו"ד יש הוכחה ממה ששוכבת אצלו ולא עשה כן בשבועיים האחרונים, וא"כ מדוע צריכים שהיא תגיד כן. וכן, אם היא לא מתרחקת ממנו, ג"ז הוכחה גמורה, כי בשבועיים האחרונים היתה בורחת ממנו.

ואם היתה איזה גזירה מחז"ל שצריכה לומר טהורה אני, היינו יכולים ליישב החזו"ד עם סברא הנ"ל, כי גזרו ואסרו, ולא התירו אלא כשאומרת טהורה אני, דזה מהני בכל אופן, כולל הא דסוף סימן הקודם, בעבר יום הווסת, דלא היה הכרע ממה שהיא שוכבת אצלו, דבזה מצוי שתשכח, ולכן מובן מדוע צריכה לומר טהורה אני. ואם היה גזירה כזו, היינו מבינים גם כאן מדוע צריכה לומר כן, כי כך הם תקנות חז"ל. אך, לא מצינו גזירה או תקנה כל שהיא בשום מקום. ועוד, לא שמענו ולא ראינו שחתן שואל את כלה שלו תחת החופה או בחדר יחוד האם טבלה [ע' רמ"א בסי' קצ"ב סעי' ב', וש"ך סק"ד]. ע"כ אין כאן תקנה, ויש כאן בית

נאמנת האשה לומר טבלתי

יתבאר לקמיה מח' חזו"ד בפ"ת, וערוה"ש, אם אשה החוזרת ממוקוה חייבת לומר בפה מלא טבלתי, או שמספיק אם היא שוכבת אצלו. אלו ואלו מודים, דהבעל אסור לו להתקרב אל אשתו מעצמו.

וק', וכי על מה חוששין, הרי אם אינה טהורה, היא תתרחק ממנו, ככל בנות ישראל קדושים שיעשו כן אם בעליהן יקרבו אליהן בעודן נידות. וכי היכי שאנו לא חוששין שמא האכילו אוכל שאינו כשר, מדוע חוששין שתציע עצמה אליו לעשות איסור. ועוד, הלא הלכה ומבלה, ולמאי נחוש.

וכ' הערוה"ש דהואיל ויש חזקת איסור צריכין מעשה להוציאו מזה, כגון שהיא שוכבת אצלו. וגם הוא מודה דעד שהיא עושה מעשה, אסור לו להתקרב אליה. והשאלה, מדוע.

והיה מקום דצריך הוכחה ממנה שהיא טהורה להוציאה מחזקת טהרה, ואין הוכחה מהא דשוכבת אצלו דיתכן שהיא שכחה, משא"כ כשאומרת טהורה אני,

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

מחוש, ואילו כלה בחופתה אין חשש, ועלינו לברר מהו החשש.

הנה, הפרדס רימונים מתייחס לשאלה זו, ומסביר דנשים דעתן קלות, ויצרם אלבשם, ויש לחוש שמא יצרם תקפם, אם לא שהוא עזות מרובה מדי.

כלומר, ס"ל להערוה"ש דהואיל ויש לה יצר, אם הבעל היה שוכב אצלה, והיא 'משתפת פעולה', ולבסוף יתברר שהיא טמאה, הוא ישאל אותה מדוע הכשלת אותי, והיא יכולה להשיב שאני רק המשכתי מה שאתה עשית, ואני לא אמרתי שאני טהורה, ולכן חשבתי שאתה רוצה לחטוא, וגם אני כן. משא"כ אם היא עשתה מעשה תחילה, אין לה מענה, א"כ בזה ראייה שטבלה.

והחוו"ד ס"ל, אפ' שוכבת אצלה, יש לחוש שמא יצרה אלבשה, וכשבכלה ישאלה מדוע הכשלת אותי היא יכולה להשיב אני לא אמרתי שטהורה אני, והיה עליך לשאול. משא"כ באומרת טהורה אני, אין לה שום 'תירוץ' למעשיה, א"כ בזה יש ראייה שהיא באמת טהורה, ולא יצרה תקפה.

כלומר, החשש כאן הוא שמא באמת היא טמאה, וחוששים כאן יותר משאר איסורים שבעולם כי כאן יש יצר מיוחד, ולכן בעינן הכרח שהיא באמת טהורה, ואינו היצר ששולט בה. והמח' הוא עד כמה חזק היצר, ועד כמה היא תעיו. [הערוה"ש קצת יותר מובן עפ"י, החוו"ד עדיין צ"ע קצת. ואולי גם ס"ל דבעינן הוכחה שמועיל בכל גווני, כמש"כ למעלה. וע"ע בזה.]

והא דכלה, יש ליישב לומר שלא היתה הוריה מתירים לה להתחתן בלי להגיד; כלומר יש הוכחה גמורה ממה שלא אומרת טמאה אני. [וע"ע בש"ך שהבאנו למעלה אם זהו כוונתו, או למהלך אחרת. והנפק"מ יהיה זיווג שני, או היכא שאין הורים בענין.]

נזכיר כאן שיטת הלחם ושמלה, דהא דצריכה לומר טהורה אני, היינו בסתם אשה טמאה אחר י"ב יום, משא"כ כשיודעת שהיא הלכה לטבול, בזה אי"צ לשאול אותה.

לדינא, יש לסמוך על הערוה"ש במקום שהלחם ושמלה היקל לגמרי, במילתא דרבנן, אבל מן הראוי לנהוג כהחוו"ד, כמנהג ישראל. ועוד, בקל יכול לעשות סימן, וכדלקמיה בס"ד.

הלכה למעשה, בגמ' מבואר שצריכה לומר טהורה אני. ושו"ע פסק שנאמנת לומר טבלתי. וזה רבותא טפי, כי יתכן שטבלה אך היה חציצה, או שא' משערותיה היו בחוץ, ואעפ"כ לא חוששין להכי, אלא כל שאומרת טבלתי, טהורה.

הבצל החכמה [ה' ל"ז] כ' דה"ה אם שואל אותה אם טבלה, ואומרת כן, די. וכן, אם הרכין ראשה, מותר.

עוד כ' שם מילתא דמסתברא, דאם שאל אותה אם טבלה, ובמקום לענות היא מתקרבת אליו, גם זה נחשב כעניית כן [ואין כאן יצרה אלבשה, דזה א"א לה להכחיש].

אם היא שוכבת אצלו, או שאר קורבה, העורה"ש הנ"ל מיקל, וכ"ה בא"ח להדיא,

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

במקום אמירה. ומסתברא דה"ה 'סיסמה' מסויים יהני.

וכן, קורבה יכול להיות סימן. ולא מיבעיא אם קובעים ומסכימים ביניהם קורבה מסויימת שמהני כסימן, אלא ה"ה אם קובעים שכל קורבה שהיא יהיה סימן מהני, דשוב לא שייך היצר אלבשה, כיון שהסכימו נא.ה. אם לא שיכולה להגיד ששכחתי שזה סימן. וכן, כל 'הרחקה', כגון אם יושיט לו, זה יכול להיות סימן. אבל בלי סימן והסכמה מקודם, גם ערוה"ש יחמיר, כי אי"ז גלוי, כי אולי שכחה.

כ' הדרב"ת, הלכה זו שצריכה לומר טהורה אני, זה לא רק בנטמאה מחמת ווסת, אלא ה"ה בנטמאה מחמת כתם.

עוד כ' שם דעך שתאמר טהורה אני, היא בחזקת טמאה לכל ענין, אפי' הרחקות. וכ"ת, הא לפי הפרדס רימונים הנ"ל היינו צריכים להקל, כי אין יצר לעבור על איסור הרחקות, י"ל דאין ראייה ממה שמסרה לו דאולי שכחה [כלומר בזה שפיר נחוש].

כ' הרמ"א, אחר שעברו י"ב יום, נאמנת לומר טבלתי. והק' כל הנו"כ, מאי קמ"ל, וכי יש הו"א שנאמת אחר י"א יום. ותי' הש"ך, דכשבעלה אינו יודע אם עבר י"א יום או י"ב יום, נאמנת אשתו לומר שאכן עברו י"ב יום. ואם בעלה יודע בוודאות שלא עברו י"ב יום, אינה נאמנת, אבל בספק, נאמנת.

הט"ז תי', דקמ"ל אשה שרגילה לראות ו' ימים, וא"כ היתה צריכה י"ג יום, נאמנת לומר שהפעם הזה הפסקתי בטהרה אחר ה' ימים, וטהורה אני אחר י"ב ימים.

ובלחם ושמלה. החו"ד בפ"ת, וכ"ה דרכ"ת, ס"ל דאינו מספיק, אלא בעינן אמירה, או הסכמה.

הערוה"ש שהקיל כאן, החמיר בסוף סימן הקודם שצריכה להוציא מפיה. והחילוק, דהתם שכיח ושייך שכחה, כי הורגלו להיות טהורים, משא"כ כאן היה אחרי י"ב ימי הנהגה של איסור. ועוד, התם איירי ביום הווסת, וזה מצוי [לצערנו] לשכוח, משא"כ ליל טבילה.

לאור האמור, לכו"ע [מלבד הלחם ושמלה] אסור לו להתחיל עם דברים של חיבה, אך הקלנו להורות כהערוה"ש, כיון שהלחם ושמלה מיקל לגמרי, אך ראוי לנהוג לכתחילה כפשטות לשון שו"ע.

י"ל"ע, האם 'רמז' מהני במקום אמירה טבלתי. מצינו כמה דרגות שונות בענין זה. השפע טהרה מיקל אם שואל 'איך היה המים'. וזה פחות ברור מ'טבלתי', וכ"ש מ'טהורה אני', ואעפ"כ היקל.

'עד שהשגתי' מונית, 'היו פקקים בהדרך', גרוע מהנ"ל, כי לא אמרה שבאמת הלכה ונכנסה אל המים. 'איך היה הבלנית', מוכח שהיתה במקווה, אבל לא שטבלה ממש, וממילא אין לנו מקור להתיר.

'סיימתי', 'אני בסדר', לכאן אם יש לפרש אמירתה לב' אנפי, שוב שייך היצר להתגבר, ולכן אינו נחשב כאמירה.

לענין האם 'סימן' מהני במקום האמירה, כ' בדה"ש דמהני. כגון, לקבוע שמסירת המפתחות, או הכרטיס אשראי, וכו' יהיה סימן שהיא טהורה, מהני

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

חשודה באיסור נדה

הפ"ת [מק"ב] בשם חו"ד עוסק לגבי אשה החשודה באיסור נדה, האם יש לה נאמנות בזה. וכ', דממה שלא הקפידה לפני הנישואין, אינה נעשה חשודה כשהיא נשואה [נרחיב על זה לקמיה בס"ד]. ואם הכשילה בעלה פעם אחת, שוב אינה נאמנת.

וכן צועק הערוה"ש, שאין לה נאמנות כלל עד שתשוב בתשובה.

ממשיך הפ"ת שם בשם חו"ד, שלא בשעת ווסתה, נאמנת [כשלא היתה חשודה לפני טבילתה, דאל"ה תיאסר מחמת ווסת האחרון], אבל בשעת ווסתה אסורה. ומחלק בין טבילה בקיץ או בחורף, אם היא חשודה שלא לטבול, ובין אם המקווה עולה כסף או לא.

בקיזור, אשה שהכשילה פעם אחת, אינה נאמנת בדבר שיש בה טורח, משא"כ בדבר שהוא קל.

ולכאז', כ"ז לא שייך אלא באשה שבעצם נאמנת בדברים אלו, אלא שעצלות, ואי-נעימות, מונע ממנה מלקיימם כראוי. משא"כ, לצערנו הרב, בזמננו ששומעים סיפורים על נשים שהחליטו שאין להם ענין בדברים אלו מחמת השפעת הסביבה וכדו', שוב אינו ענין של טירחא, אלא אינם מעוניינים מכל וכל, ולפעמים גם 'אידאולוגיה', ולכן חשודים אפ' בדברים שאין בהם טירחא כלל, כגון לעשות הפסק ובדיקה כראוי.

ר' משה יש לו תשובה בענין בן שטר מדרך אבותיו, והוא חשוד על אכילת טרפות, וכ' ר' משה דאע"פ שבס' קי"ט

הדרכ"ת למד שיש כאן מח', ושהט"ז לא היה מיקל בציורו של הש"ך. כלומר, אם אינו יודע שוודאי עבר י"ב יום, אין אשתו נאמנת, והחידוש הוא כשוודאי יש ימים, היא נאמנת להגיד על עצמה.

ובאמת, לכאז' אין הכרח לומר שחלקו, ויתכן מאוד שיסכימו, וכל א' נתן פשט אחר משלו, ובאמת כל א' יקל אף בציוור של השני. והכי משמע לי מנקודה"כ. ועוד, הא כתיב וספרה לה, א"כ מדוע אינה נאמנת כשהוא אינו חולק עליה בברי.

מדי דברי בענין מה שהאשה צריכה לומר כשחוזרת מטבילה, נזכיר מה שמלמדים לחתנים וכלות, שאין לעשות שום צחוק 'לא טבלתי' 'טמאה אני' 'המקווה היה סגור', וכו', כי אע"פ שבסעי' ב' יתבאר הלכות אמתלא, כ' בדה"ש דהנ"מ להחזיר לה החזקת טהרה שהיה לה מקודם, משא"כ כאן, הרי היא מגיע עם חזקת טמאה, וכנ"ל, א"כ אמתלא אין בכוחו לעקור חזקת טומאה שהיה מקודם.

כלומר, אחרי שאמרה אמתלא שלה, כל מה שהיא תגיד עכשיו 'טהורה אני', אי"ז מפקיע מחזקת טמאה, אלא כ"ז נכנס לתוך האמתלא. ולכן אין להגיד דברים כאלו.

ובעיקר דברי הבדה"ש, י"ל דכאן עדיף טפי מכל אמתלא, דהוא מילתא דעבידי לגלויי, כגון אם הוא שואל הבלנית, א"כ לאו מדין אמתלא אתינן, אלא מדין נאמנות רגילה. וע"ע בזה. אבל עכ"פ רואים שאין לעשות צחוקים בעניינים אלו.

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

שלה, אין לה פת בסלה, כי לא יתנו לה לטבול.

עוד מבואר בחת"ס וחוו"ד, דפנויה, יתכן שהיה פיתוי מסויים, ובלי להתבונן חטאו, משא"כ כשהם נשואים אין המציאות כמו לפני החתונה. עוד מבואר שם, פנויה אינה יודעת חומר איסור נדה, משא"כ אשה נשואה.

והנה, סברות הללו אינם מצויים בכל אופן. כגון, מעשה שהיה, חתן וכלה שזינתו יחד, יותר מפעם אחת, בתכנון ולא בספונטני, וכבר יודעים כל ההלכות, וגם חטאו שבועיים לפני החתונה.

ולכאן, כשנבדוק כל סברא וסברא, נראה שאינם שייכים כאן. דהרי, יש פת בסלה בעוד שבועיים, כמו אשה נשואה שפירסה נדה; היא יודעת ההלכות; יתנו לה לטבול במקום שאינם מכירים אותה; לא היה פיתוי מיוחדת; נמצא, סברות החת"ס ושאר אחרונים לא שייכים בנידו"ד, וא"כ דינה כאשה נשואה החשודה בהל' נדה. ולכן, אם אחר הנישואים בעלה יתחזק ביהדות, אין אשתו נאמנת.

אלא, שהיה מקום להקל בטעמים אחרים שהחת"ס ודעימי' לא אמרו, כמו שלא רצתה לטבול כי הוא מילתא משונה לפנויה לטבול, ולא רצתה לעשות דבר משונה, א"כ אינו פת בסלה מטעם זה. אמנם, מחת"ס מבואר שטעם זה לחוד לא היה מספיק.

[א.ה. אולי י"ל דמה שהיא יכולה לטבול בפועל עדיין אינה נקרא פת בסלה, כיון שאינה יודעת באמת חומר איסור נדה, וגם היא יודעת שרבנים לא

מי שחשוד על איזה ענין אין לו נאמנות באותה דבר, מ"מ יש מושג הנקרא 'נאמן עלי', כלומר שהאב יכול להגיד, אע"פ שמהלכות נאמנות אין להבין נאמנות, מ"מ אני יודע בבירור שבן שלי לא יכשיל אותי באותו ענין שחשוד בו, מחמת הקשר שיש לנו; וכ' ר' משה דג"ז מועיל, אע"פ שמהלכות נאמנות הבין לא היה נאמן.

בשי' שבה"ל מרמז למהלך זה, וכ' דעפ"ז זוג בעלי תשובה, שהוא מתקדם יותר ביהדות, והיא יותר לאט, אע"פ שבעצם היא חשודה על הלכות נדה, מ"מ יתכן שיהיה מצב שיש 'נאמן עלי', ואז יהיה לה נאמנות כלפיו.

אגב, אנשים סומכים על הוראה זו גם בעניינים אחרים, כגון בעל תשובה לומר שהוא יכול להגיד שהוריו החילוניים נאמנים עליו. ואין לומר כן, כי בשלמא בן שסר מן הדרך, הוא יודע ההלכות שבו גדל, א"כ שייך לומר נאמן עלי. משא"כ הורים חילוניים, ודאי אינם יודעים פרטי הל' בשר וחלב ואיסור והיתר וכו', א"כ נאמנות לא מהני לעם הארץ.

הבאנו למעלה דברי הפ"ת בשם חוו"ד שאשה שעברה על הלכות נדה בפנויה, אינה חשודה לענין חיי נשואיה. וכן מבואר בתשו' חת"ס סי' כ"ז, וכ"ה בספר ברית אברהם.

והנה, כשנעמיק, נראה דאין הדברים אמורים בכל אופן. כי החת"ס, וכן החוו"ד בפנים, הקילו מטעמים שונים, כגון שאינה חשודה אלא כשאין לה פת בסלה, אבל כשיש לה פת בסלה אינה חשודה, ולפני הנישואין, אפ' כשזינתה עם חתן

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

ועוד, אה"נ חטאה לפני הנישואין, אבל זה היה בתורת תאוה ולא בתורת שלא אכפת לה, א"כ אם בעלה מתחזק יתכן שיחיה נאמנות של נאמן עלי. ע"כ.]

וע"ע מש"כ בס' קצ"ח סעי' מ' בנאמנות של בלנית שאינה שומרת תו"מ.

נותנים לפנויות לטבול, א"כ אינה יודעת לשקול חומר של זו לעומת חומר של זו. ועוד, אשה שאינה שומרת יחדות כתיקונה, לא יחשבן לעשות איסור קל לפני איסור חמור, אלא אומרת אם בין כך אני עוברת על איסור, אעבור בצורה הכי נוחה. ועוד, גם בזמן החת"ס היתה יכולה לטבול בנהר, אלא ע"כ לאו כל אפשרות נקראת פת בסלה.

סעי' ב' וג' – אמתלא

סעי' ב': ואם הוחזקה נדה בשכנותיה, שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, השיבה כודאי טמאה.

סעי' ג': אמרה לבעלה טמאה אני, ואחר כך אמרה טהורה אני, אינה נאמנת. (אם הוא לאחר כלי לזכר) (צ"י צקס רבינו ירוחם). ואם נתנה אמתלא לדבריה, כגון שאומרת שלא אמרה לו כן תחלה אלא מפני שלא היה בה כח לסבול תשמיש, או טענה אחרת כיוצא בזה, נאמנת. הגה: ומכל מקום מי שרוצה להחמיר על עצמו, שלא להאמין לה, מדת חסידות הוא. (צ"י), אבל מדינא נאמנת, אפילו בשתיקה אח"כ רק שהיא צאה ושוכנת אצל בעלה והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחלה טמאה אני, עשתה מחמת קטטה שהיה לו עמה, (מהרי"ו סימן כ"ב), וכדומה לזה. אבל אם ראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, ואח"כ אמרה טהורה אני, אף על פי שנתנה אמתלא לדבריה, אינה נאמנת. אמרה פלוני חכם טהר לי חכם, והחכם אומר שהיא משקרת, החכם נאמן, וטמאה היא. (צ"י צקס הרמב"ם ורבינו ירוחם).

ואע"פ שאנן אין לנו בגדי נידות, מ"מ יתכן שדין זה שייך אצל אלו הנוהגות שיחיה להם בגד מיוחד לימי נידות.

מקור הדין שלבישת בגדי נדה חמיר טפי ושאמתלא לא מהני, הוא מדברי הרשב"א והרמב"ן. והטור מק', וכי לבישת בגדי נדה חמירא מאומרת להדיא טמאה אני.

פרטי דיני אמתלא

מבואר מהני סעיפים דאמתלא מהני לבטל אמירה שלה, אבל אין בכח להתיר לבישת בגדי נדה. כך מבואר מסתימת סעי' ב' שאין היתר של אמתלא, וכן הוא מפורש לקראת סוף סעי' ג'. ומקור הדברים הוא גמ' כתובות ע"ב: הוחזקה נדה בשכנותיה, מלקין אותו.

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

אך האמת יורה דרכו, ונראה שאין מי שיחמיר על זה למעשה. דמלבד המהר"ל מפראג שהיקל, יש גם התפא"י לר"י אייבשיץ שכ' דכל האיסור הוא רק בשעת ווסתה, אבל שלא בשעת ווסתה, נאמנת. ואע"פ שסתימת שו"ע ונו"כ אינו כן, צירוף מיהא איכא.

ועיקר הטענה, דבאמת גם הש"ך לא היה מחמיר כאן, כי הרשב"א לא החמיר מהכלל 'לא אתי דיבור ומבטל מעשה', אלא לא היה לה לעשות מעשה כולי האי. כלומר, אם האמתלא שלה אמת, מדוע הלכה כ"כ רחוק לעשות מעשה כולי האי, הא היה סגי בדיבור.

ומוסיף החו"י סי' קל"ח, דבגדי נדה מלוכלכים ומוסרחים הם, ולא היתה מתנוולת עצמה אם לא היתה נדה ממש.

ותו, הש"ך כ' דאפ' במעשה, אם יש אמתלא טובא, שא"א בענין אחר, מהני אמתלא אף למעשה.

נמצא, כאן אינו מעשה כולי האי, ויש אמתלא טובא, וא"א בענין אחר, ללכת לישון בבגדיה ולא בבגדי לילה, ולכן נאמנת.

כלומר, הרשב"א, חו"י, ש"ך, כולם עולים על קנה אחת, שאם עשה מעשה, אין אמתלא מועילה, כי לא מאמינים לה, כי אפ' האמת כדבריה, מדוע עשתה מעשה כ"כ, ולא היתה לה לעשות מעשה כולא האי. וזה שייך כשאומרת לא היה לי כח לסבול תשמיש, דהיה מספיק שתאמר טמאה אני ואי"צ לעשות מעשה, ואם עשתה מעשה כולי האי ללבוש בגדים שמתנוולת עצמה, ע"כ אינו רק משום דאין לה כח לסבול

וע' שדי חמד [א' מ"ט] דכ' דאע"פ שהטור הק' על הרמב"ן, אינו חולק עליו לדינא, ומוודה להרמב"ן.

וממילא, עלינו המלאכה לבאר, מדוע באמת לבישת בגדים חמירא טפי.

הט"ז סק"ב בשם מהר"ל מפראג כ' דכשעשה מעשה ברבים, על מה סמכה עצמה נגד כולי עלמא, משא"כ באומרת לבעלה לחוד, סמכה עצמה שאח"כ תאמר לו האמתלא. כלומר, החילוק הוא ביחיד או ברבים.

מאידך, הש"ך סק"ה בשם רשב"א [וכן באמת הביא ט"ז בריש דבריו], דלעשות מעשה כולא האי, לא מועיל אמתלא.

ויש מי שהבין [ספר שאלת אשר] שהבנת הש"ך בשם רשב"א, ושאר נו"כ שהביא שם, דלא אתי דיבור ומבטל מעשה.

ועפ"ז דן באשה אחת שבעלה חוזר הביתה וראה אותה ישנה על המטה לבושה בחלוק ומטפחת המיוחד לימי נדה, ולכן הפריד המיטות והלך לישון. וכשקמה, אמרה לו דלאו מפני נידות לבשה כן, אלא שלא היה לה שאר חלוקים, כי כולם היו בכביסה, והמטפחת היה חלק מה'סט'.

וספר ההוא תלה שאלה זו על מח' ש"ך ט"ז הנ"ל, דלהט"ז, אע"פ שהיה מעשה, מ"מ לא היה ברבים. להש"ך, עשתה מעשה, א"כ אין כח של אמתלא לעקור מעשה זו. וכ' שם דר' ניסים קרליץ החמיר בשאלה זו, כי העיקר כהש"ך, דכן נקטו רוב ראשונים ונו"כ [פ"ת, חכמ"א, ועוד].

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

בעיקר הענין של אמתלות, מבואר מהסוגיא בגמ' כתובות שבעצם האשה נאמנת לאסור את עצמה, מדין שוויה אנפשה חתיכה דאיסורא [שאח"ד], אלא שיש לה כח לעקור אמירתה הראשונה, ע"י אתי דיבור ומבטל דיבור, אם נאמין לאמירתה השניה, וזהו אמתלא.

אמתלא היינו רק שחזרת מדיבורה הראשון, ומסבירה מדוע אמרה כן, אבל סתם לומר טמאה אני, ואח"כ לחזור ולומר טהורה אני, אפ' אם בעלה מכיר בה שאומרת אמת, מ"מ אינו אמתלא, כי לא ביאר או תירץ את דיבורה הראשון.

אמנם, תכ"ד יכולה לעקור אמירתה אפ' בחזרה בעלמא. ובשאר מקומות של תכ"ד, מהני כ"ז שעסוקים באותו ענין, ואילו כאן לא. ולא נתבאר מדוע כאן חמיר טפי.

ידוע האריכות בכל האחרונים בגדרו של שאח"ד, האם הוא מדין נאמנות, או מדין נדר.

ולמרות שבהיכלי הישיבות הקדושות זורקים מילים אלו כאילו מובנים מאליהם, נסביר כאן הצדדים. צד הראשון הוא 'נאמנות'; שננקוט מכאן ואילך שהיא מדברת אמת, שנאמין שכך היה. [ולכאן], אין הנאמנות הוא על המציאות, עד כדי שנקבע ווסתות ע"פ, ושננקה בגדיה מהלכלוך 'כאילו' יש שם דם, אלא מכאן ואילך ננהוג כאילו ראתה דם. דלא כשבת"ל שנביא לקמיה בס"ד.]

וצד השני 'נדר', אינו נדר או שבועה או איסור או קונם ממש, אלא משל בעלמא, שחלה על עצמה איסור חדש,

תשמיש, אלא אמרין שבאמת העיקר כמו שאמרה מתחילה, שטמאה היא.

משא"כ בנידו"ד, ובהא דהש"ך, אם היתה אומרת טמאה אני, לא היתה משיגה מטרתה. דהיינו, היא יכולה להגיד טמאה אני כל היום כולו, ועדיין לא יהיה לה חלוק נקייה ללבוש, וא"כ לא היתה משגת רצונה ע"י אמירה, וא"כ אין שום תוקף למעשה שלה, וא"כ שפיר נאמין להאמתלא.

התשו' הרמ"א, מובא בש"ך וט"ז עוסק באשה שהיה חזקה ללדת בחודש שמיני, וחששה לעין הרע, ולכן אמרה טמאה אני. ה"ט"ז כ' דאם הודיע לבעלה מקודם, אי"ז סוגיא של אמתלא, כי הקדים תרופה למכה, וודאי לית בה בית מיחוש כלל. וכן משמע בערוה"ש.

מאידך, הש"ך ביאר הרמ"א להקל אפ' באמרה ברבים ולא אמר לבעלה שאינה אמת, הואיל ויש לה אמתלא טובא, וא"א בענין אחר, וזה מהני אפ' בהוחזקא בשכנותיה.

הש"ך מדמה ליו"ד סי' א', טבח שעשה סימן של טריפה בחתיכה אחת, שאח"כ מותר לאכלו אם אומר שעשה כן כדי שהקונים לא יבקשו לקנות ממנו. כלומר, סברא זו של אמתלא טובא מהני אפ' עשה מעשה. ולה'שאלת אשר' ראייה זו הוא ראייה לסתור.

חתן וכלה, בשבע ברכות, שעדיין מותרים, ומניחין היכר כדי שאחרים לא ידברו, הרי הסכימו ביניהם מקודם, וא"כ הש"ך והט"ז והתשו' רמ"א מודי שמותרת לכתחילה. [ולכאן] אפ' לא הסכימו, מ"מ יש אמתלא טובה.]

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

בליל טבילה אמרה לא טבלתי, וחזרה ואמרה שחוק בעלמא, הש"ך היה מחייב לחזור, וכן נקטו חכמ"א ועוד, והערוה"ש יקל. ולדינא, אע"פ שלמעשה סומכים על הערוה"ש, כשהיה ניכר [דבזמננו גם דברים חמורים כאלו הם שחוק] מ"מ הדבר חמור מאוד, ואם המקווה עדיין פתוח, עליה לחזור ולטבול. ולא תברך, מחמת ערוה"ש.

אמתלא, שמהלכות אמתלא אינו אמתלא טובה, יל"ע, האם הבעל יכול להגיד נאמנת עלי, או"ד נאסרה. ולכאן, תלוי על אותה חקירה, דאם היא כמו נדר, אסורה, משא"כ אם מצד נאמנות, יכול להגיד נאמן עלי. למעשה, יראתי להקל, דהרי אם מישחו אסר על עצמו חתיכת בשר ע"י שאמר שהוא נבילה, ודאי שאינו שרי לאוכלו אפ' אם הוא אומר שברי לי שאינו נבילה, דהא שאח"ד, וה"ה כאן, האשה יש לה נאמנות בדיוק כמו חתיכת בשר.

והיה מקום להביא ראיה מערוה"ש שהיקל בשחוק, דגם כאן יכול להגיד אני יודע שאי"ז ברצינות. אמנם, המעיין בערוה"ש יראה שאין זה טעמו להקל, ולא היקל בשחוק אלא משום דהבעל היה מכיר ויודע מתחילה שלא היתה אמירתה ברצינות, אבל אם לרגע חשב שהיה ברצינות, בזה מסכים להש"ך שאין שחוק נחשב אמתלא. כך מבואר מערוה"ש סעי' י'.

נמצא, מש"כ למעלה שהערוה"ש מיקל בשחוק אינו אלא כשמעולם לא היה אמירה של איסור, אבל אם לרגע היה אמירה של איסור, לא מהני שחוק לעקרו.

ולא ננקוט כאילו ראתה דם, אלא היא אסורה כאיסור נדה.

הנפק"מ יתבארו בהמשך, ובהרבה מקרים אין הנפק"מ מוכרחות. ע"ע קצוה"ח ל"ד ד', נוד"ב, ועוד.

בהסוגיא, יותר נוטה שהוא נאמנות, אבל הלכה למעשה מבואר שנקטו כצד של נדר. ע"ע חת"ס אה"ע ק"נ, ב' ק"א, ועוד, שנקט כצד של נדר. וע"ע פ"ת יו"ד סי' א' י"ח.

שאח"ד אינו רק לומר שהיה ראיה גמורה, אלא אפ' על כתם נמי דינא הכי, כ"כ השב"ח"ל [ד' ק' ג'].

הש"ך סק"ב כ' דשחוק אינו אמתלא. פי', אמירתה החמורה הראשונה נעקר ע"י אמתלא רק אם מפרשת מדוע אמרה כן, ואין שחוק תירוץ טוב, ולא מאמינים לה שאמרה דבר כ"כ חמור למען שחוק בעלמא. [כעין מש"כ למעלה, אמתלא לא מהני ללובשת בגדים כשהיה מעשה כולי האי, כי התירוץ לא מיישב מעשה הראשונה החמורה.]

הערוה"ש סק"י מיקל בשחוק, אם ניכר שהיה שחוק. כלומר, היכא שאנו מאמינים לה באמת שהיה רק שחוק, [והיה ניכר כך מתחילה, וכדלקמיה] נאמין לה, אבל בלא"ה, אין סתם שחוק בעלמא מוציא מאמירה כה חמורה. [נברר את זה לקמיה.]

כשאמרה טמאה אני, ואנו לא מאמינים באמתלא שלה, צריכה ה' ימים ואח"כ ז' נקיים. אמנם, אם אמרה בליל טבילה לא טבלתי, רק צריכה לטבול שוב.

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

לווסתות. ושבה"ל מובן רק על הצד של נאמנות ולא על הצד של נדר.

י"ל"ע, האם צריכה הפסק ובדיקות. לכאור' לב' הצדדים צריכה. ור' אלישיב אמר שאינה נאמנת בדבר, אם היא יודעת שהכל שטויות, כיון שהיא יודעת שלא היה ווסת באמת, מלבד הטבילה עצמה, שאפשר לברר [ויל"ע, א"כ מה עושים]. מאידך, החו"ש היקל.

א.ה. לכאור' צ"ע, איך היקל החו"ש, הא בעיניה הכל שטויות. ואולי י"ל, כי אם אומרים לה שכך צריכה לעשות מן הדין, תקשיב לנו, וכך תעשה. מלמהד"ד, הרגישה פתיחת המקור, בדקה ולא מצאה כלום, אנו אומרים שצריכה הפסק וז' נקיים, ואילו בעיניה, אינה מבינה למה, הא לא היה דם. וה"ה כאן, נגיד לה שאסורה לבעלה עד שתעשה כך וכך, היא תעשה, ויודעת שהיא לא מבינה הלכות נדה.]

אשה שחשבה שהיא טמאה, כגון שראתה דם באסלה, ולכן הפרידה המיטות, ונתברר שטהורה מדיני כתמים, או שנתברר שהיה לה מכה; זה אמתלא טובה, ונאמנת, וטהורה.

הנה, פ"ת סק"ג איירי אשה שלבשה בגדי נידות, ואמרה שסברה היה שנדה היא, אלא שנתברר שהיה דם מכה, נאמנת, ולא שייך טענת הש"ך של מעשה כולי האי, דהא באמת סברה שהיא טמאה, וכך עושים כשטמאים באמת. ואח"כ הפ"ת כ' דכרו"פ החמיר בזה [בשעת ווסתה, עיי"ש], וכן תוה"ש בשם מהרי"ק.

[עפ"יז, הפוסקים הסומכים להקל בשחוק בכל מקרה, יל"ע על מה שמכו; וצ"ע.]

אמתלא, שמהל' אמתלא הוא אמתלא טובה, אך הבעל אינו מאמין אותה, פשוט וברור שאסור להקל.

בסתם מקרה של טמאה אני בלי אמתלא, האם מברכת כשהוזרת וטובלת. ואם שאח"ד הוא נאמנות, אז ודאי תברך. ואם הוא נדר, עדיין תברך, כי עכשיו יש חיוב לטבול. ואפ' אם היא יודעת שלא היה באמת טמאה, אך לא האמינו לאמתלא שלה, לכאור' עליה לברך, כי עכשיו נפסק עליה חיוב זו. למעשה, שבה"ל מסתפק אם לברך או לא.

בסעי' הקודם הבאנו שאלה אם אמתלא מהני כשיש לה חזקת טומאה. לדינא מקילין בזה.

אשה שאמרה טמאה אני, וחזרה ואמרה טהורה אני, ואמרתי כן רק לראות אם הרב יאסר; אם הש"ך החמיר בשחוק, כ"ש שיחמיר בזה.

אמרה טמאה אני, ואחר י"ב יום אמרה טהורה אני, בלי אמתלא טובה, האם נאמנת מדין מגו. ואם מצד נאמנות, ה"ל להאמין לה, משא"כ לצד של נדר. למעשה, הערוה"ש, פ"ת [סק"ד], ואג"מ [ד' י"ז], החמירו בזה.

י"ל"ע, היכא שאין לה אמתלא, האם קובע לווסתות, כאילו ראתה ממש. החו"ש [ד' ז'] כ' שאינו קובע, ואילו השבה"ל [ג' קכ"ז ב'] כ' שאם אמרה טמאה אני דרך ראיה [ולא דרך כתם], קובע

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

ועוד, עצם אמירתה לא אמרה שהיא טמאה, אלא שהרגישה משהו, ובעיה, וזה אמת לאמיתו, שהרגישה השמש, וכאב לה ולכן זה בעיה, א"כ יתכן שמעולם לא היה אמירה של איסור. ואה"נ לקמיה יש אריכות גדולה בענין אשה שאמרה שמרגישה משהו באמצע תשמיש אם חייב לפרוש, ואיך, מ"מ הנ"מ לענין עצם הפרישה, אבל לא היה נידון מצד האמירה, האם זה כאמירת איסור.

מאידך י"ל, כיון שאמירה שלה משתמע כאילו אמרה שהרגישה דם נדה, זה מספיק כדי להיות אמירה של איסור, הואיל וכך מבינים בנ"א. כגון, אשה שחזרה מטבילה ואמרה שהמקוה היתה סגורה, ורק אחר כמה דקות המשיכה ואמרה שהלכה אח"כ למקוה אחרת; האם זה אמירה של איסור, עם אמתלא, או"ד אין כאן אמירה של איסור. ע"ע בזה.

העין יצחק מביא סיפור של **אשה שהיתה מכבסת בגדיה מלכלוך דם ליד הנהר, וחברותיה שאלה מה דם הזה, והשיבה שהיה לה פצע ברגלה. ואמרו לה, שכמות דם זו אינה מפצע זו, ועוד, קדמה הדם להפצע, ולכן אמרה, האמת שהוא דם נדה. ולאחר ימים ספורים, אמרה לבעלה טבלתי, ואמרו לה הא לא עברו מספיק ימים, ובעלה עכשיו חושד אותה שמכשילה באיסור נדה. ואמרה לבעלה שהיה לי טחורים, ולא רציתי שכולם ידעו.**

והשאלה, האם אמתלא יש בכוחה להפקיע אמתלא. וע"ע בזה.

וקשה, מדוע החמירו, הא זה אמתלא אלימתא. וא"כ ציור הנ"ל של הפרדת המיטות נאסר.

והנה, הגר"ז אסר משום דאפ' ראתה כתם, לא היה לה ללבוש בגדי נדה, דרך על ראייה גמורה לובשים. נמצא, כשעשתה הרגיל במצב שלה, היה הגר"ז מאמינה, וא"כ בציור שלנו מותרת. ואולי זהו טעמא של הכרו"פ להחמיר, וממילא ציור שלנו נתיר.

הניחה היכר, ואז אמרה שכחתי, וסבור הייתי שהיינו אסורים, אם היו דברים ניכרים, כגון סמוך אחר טבילתה, נאמנת.

לבשה בגדים שלובשת בזמן נידותה, לא מדין היכר, אלא מדין פרקטי, כגון בגדי לילה יותר צנועות, או יותר טובות להדבקות פדים, או ששאר בגדים בכביסה, או שקר לה, הר"ז אמתלא טובה.

ראה מיטות נפרדות, ואמרה לו שהיה אורחים בבית, הוי אמתלא.

מעשה שהיה, באמצע תשמיש אמרה לו שהיא מרגישה משהו, והוא בעיה, ולכן נהג כראוי ופרש רק באבר מת. ואז אמרה לו שרק אמרה כן משום שהיתה בצער, אבל באמת אין כאן חשש דם. ואמרה, שלא אמרה האמת, כי ידעה שזה לא ימנע אותו, כמו שלמדה מניסיון שלה. והשאלה, האם זה אמתלא טובה.

וע"פ הנ"ל חיינו מקילים, כיון שלא היה בידה עוד אפשרות כדי להשיג מטרתה, ולכן הוי אמתלא טובה.

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

ליותר מל' יום, אין מי שיחמיר בזה. נמצא, אינו חוק, אלא מסברא, האם יש להאמינה או לא.

הבדה"ש סקב"ב מבואר שאמתלא הוא זכות חד פעמי, ואם אמרה אמתלא שאינה טובה, אינה רשאית להגיד אמתלא חדשה. ומכית שלמה הנ"ל מבואר דלא כזה. אמנם, לכא' לא פליגי, דהיכא שאמתלא השניה מבאר מדוע לא אמרה כן מתחילה, נאמנת, ואילו הבדה"ש אינו חוק, אלא מילתא דמסתברא דאין להאמינה אם היא רק מנסה שוב ושוב כדי להיות מותרת.

כ' חור"ד, שאח"ד הוא נאמנות כלפי האיש עצמו, ולא כלפי אחרים, כלומר, אינו נאמן לומר לחבירו פת שבידך טמאה היא. וכ' קנה בושם וג' ס"א, דבעניננו, האיש והאשה, שניהם נאמנים על האחר, כי האיסור ביניהם הוא של שניהם.

כגון, בעל חביא שאלה אל הרב, חזר הביתה ואמר שהרב טימא, ואחר שעה אמר טיידר הרב [ולא יצא בינתיים]. וביאר, מעיקרא חשד בהרב, ועכשיו בידר שהרב אכן נאמן; לכא' זה אמתלא טובה.

ואם אמר שמעיקרא חשב שבעיניו הרב טועה, ועכשיו רואה שהרב צודק [או ששם לב שהרב מוסמך ויודע, ואילו הוא עם הארץ], ר' אלישיב אמר שזה גרוע משחוק.

מעשה שהיה, בעה"ב אמר לאורח שלו, כל האוכל בסעודה שלי בהשגחת רבנות, ועיינתי, ורבנות הוא השגחה

כל איש ילמוד לביתו, שלא תגיד אסורה אני או טמאה אני, אפ' כשראתה דם, אלא תמתין להוראת חכם, ורק תגיד יש לי שאלה. אמרה טמאה אני מחמת פלוני, והתיר לה הרב, מותרת, אך עדיין ינהוג כמש"כ כדי שלא תבא לידי שאלות. ופרדס רימונים כ' להעניש ביתו אם היא לא זהירה בענין אמירת טמאה אני.

מעשה שהיה, זוג עם בעיות שלום בית, כמה ימים לפני שהפרידו זו מזו, אמרה טמאה אני. הלכה לחופש לכמה שבועות במדינה רחוקה, חזרה, וחזר אל בעלה, ושימשה מיטתה. וכששאלה בעלה איך טבלת במדינה ההיא, אמרה רק אמרתי כן כי לא רציתי שאתה תתקרב אלי.

ולכא', במקום לדמות האי ציור לציור של שו"ע, יש לדמותו לציור של הבית שלמה סי' נ"ז, דלאחר ששימשו מיטותיהם אין אמתלא נאמן. א"כ כאן לכא' צריכה ה' וז', ולטבול, ויל"ע אם היא נקראת חשודה בהלכות נדה.

[והנה, הבית שלמה אינו 'חוק' שאחרי תשמיש אין אמתלא, אלא הכוונה ששוב לא מאמינים לה, כי אומרת כן רק להציל עצמה מהא שהכשילה בעלה. משא"כ בנידו"ד, הדברים ניכרים, ומובנים, ומסתברים, וא"כ אולי נאמנת אף לאחר תשמיש.]

אמתלא, הבית שמואל מובא בפ"ת ס"ל דזה רק עד ל' יום. התשו' הרמ"א חולק ע"ז. הדברי חיים [אה"ע ב' ב'] ג"כ מבואר דיותר מל' יום נאמנת. וכ' חת"ס [אה"ע ע"ז] דאם האמתלא היה צריך

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

ידע מזה, כלומר שמכיר בה, והוא יודע שהוא אמת, אבל אם אמרה טמאה אני, ואחר שעה חזרה ואמרה שאני אמרתי כן בגלל שכעסתי עליך ואתה לא ידעת, אי"ז אמתלא, ויש לחשוש שרק משום יצר אלבשה.

רמ"א כ' דבקטטה, ואח"כ שוכבת אצלו, זה גופא מתיר. וכ' ש"ך, וכ"ה בערוה"ש, דעדיין ישאל אותה, דאפשר לברורי, אבל אי"צ לפרוש ממנה עד שישאלה. כלומר, בעצם השכיבה אצלו היא גופא אמתלא, אלא שכשאפשר לברר עוד, צריך לברר, ולפני שיכול לברר עוד, מותר; וא"כ, מיד כששוכבת אצלו אי אפשר לברר עוד, רק אחר דקה, ואז ישאלה, ושרי. כצ"ל.

אשה שאמרה ליל טבילה שלי בליל שבת, וביום חמישי לפני טבילתה אומרת טעיתי, ובאמת הלילה אני טובלת, הפ"ת בשם החת"ס דאם אומרת היום אני טובלת, יש לחשוש ליצה"ר, משא"כ יום או יומיים קודם, אין יצר מתגבר לצורך מחר.

והנה, מדברי החת"ס מבואר דאינו חוק שאין היצר מתגבר אלא בו ביום, אלא דיבר בהווה, שאין יצרה מתגבר כ"כ יומיים לפני, להרוויח יום אחד, אבל אם יש איזה ציור שיש לחשוש ליצרה, אף יומיים קודם, נחוש. למשל, טבילה בליל שבת, והיא שונאת לטבול בליל שבת, לכא' החת"ס היה חושש גם אם ביום רביעי היתה אומרת אני טובלת מחר בערב.

אמנם, כשאומרת דבר ברור איך טעתה בחשבון, כגון שחשבו שוב, וראו

נאמנה. ואחר כמה דקות, אמר שחוק הוא.

הבעה"ב, לכא' לא אסר על עצמו, כי אמירתו היה שהאוכל כשר עליו. משא"כ האורה, לכא' הבעה"ב נאמן על אוכל שלו כלפי אחרים, ואינו שייך לחו"ד הנ"ל. ואינו ברור.

אשה שלא אמרה טמאה אני, אלא אמרה היום יום הווסת, האם יש בזה משום שאח"ד. ומסברא היינו אומרים שכן. אלא, בספר שערי דעה [א' מ"ב] מביא ש"ך סי' ב' סק"א, שאין שאח"ד אלא על איסור ברור, אבל על דבר שאינו איסור ברור, א"א שאח"ד. וכ' הפרי דעה, ה"ה כאן, יום הווסת אינו איסור ברור, הא ראייה שיוצא לדרך דוחה יום הווסת, ולכן אין שאח"ד על יום הווסת.

וחלקו עליו, ואמרו דיום הווסת הוא איסור ברור, וברור שאומרים עליה שאח"ד, ובנידו"ד אסורה. ומהא דיוצא לדרך ליכא ראייה, כדביארנו שם, דישי היתר מיוחד, ואין היתר מיוחד עושה האיסור לאיסור שאינו ברור.

החו"ד פק"ד מזהיר שאשה שאמרה לבעלה טמאה אני, אין לשאול אותה אם היא בטוחה, כי כבר היה אמירה. אלא יכול לשאול איך ולמה, וע"י כך לקבוע אם היא באמת אסורה, ואם אינה אסורה מדינא, יכולה לחזור, מדיני אמתלא כהנ"ל. וכבר הבאנו למעלה דהאשה לא תאמר טמאה אני, אלא תגיד יש לי שאלה, ראיתי משהו, וכו', כדי להציל משאלות אלו.

הרמ"א כ' דריב וקטטה הוא אמתלא. ומו"ר אמר דהנ"מ ריב וקטטה שהבעל

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

ועוד, מהרש"ם [ג' רע"א] כ' שחת"ס אמר דברו רק כשטעו בחשבון, אבל אם טעו בדבר אחר, כגון איזה הפסק היה בסדר לבסוף, בזה לא דיבר. ולא הבנתי החילוק, ומהכ"ת יהיה מחלק.

למעשה, כמעט ואין מקרה שנחמיר למסק', אי מצד חשבונות הנ"ל או מצד חשבונות אחרים.

הט"ז סק"ג, חכם שאמר וכו', אבל עד א' אינו נאמן. כגון, כשהרבנית אומרת שבעלי לא טיהר לו, זה עד א' נגד הבעל, או האשה, ואינה נאמנת.

שהטבילה מוקדם, גם החת"ס מיקל. כי מיבעיא לן כשהיה איזה ספק גמור, האם רב התיר או אסר האי בדיקה, איזה הפסק הרב התיר לבסוף, וכו', בזה דיבר החת"ס.

אמנם, למעשה, אנ"ש לא חששו, ותמיד מאמינים לה. ואולי זה מפני שהוא מילתא דעבידי לגלויי, שאם הבעל יודע מתי היה ההפסק וכו', לא תשקר. ועוד, ר' עובדיה כ' דאם האשה יר"ש, אין לחשוש להחת"ס. [ק"ק, ולמי דיבר החת"ס, הא אשה אינה יר"ש לא תקשיב לו.]

סעי' ד' – נטמאתי באמצע תשמיש^א

היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי, ופירש מיד, חייב כרת, שיציאתו הנאה לו כביאתו. כיצד יעשה, נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה, עד שימות האבר, ופורש באבר מת. הגה: וימלא פחד ורתת על העצירה שצאה לידו. (צ"י צסס סמ"ג). ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על רגליו וידיו, שלא יהנה ממנה. ואם פירש ממנה בקשוי ובסוגג, שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, יתענה מ' יום, ואינו כריכין להיות לרופים, רק כל שבע שני ימים, כגון שני וחמישי, וכליל התענית אסור ביין וצמר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום צממון שיתן ללדקה, כפי ערך ממון שיט' לו, כי עשיר יתן יותר קצת מעני, ויש להחמיר בתשובתו. וכל המרצה לשוב, זכות הוא לו. (פסקי מהרא"י סימן ס') והאשה אינה כריכה כפרה. ואם שמשה שלא בשעת וסתה, ומלאה אחר התשמיש דם, אפילו נמצא על עד שלו, מקרי אונס, אפילו לא דקה תחלה. וא"ל כפרה לא הוא ולא היא (מרדכי והרא"ש כלל כ"ט צסס מהר"ס).

אם בעצם נהנה, עדיף, כי אינו עושה מעשה תשמיש של הנאה, ושב ואל תעשה עדיף.

אם באמצע תשמיש נודע לו או נזכר שהוא יום הווסת, יל"ע איך עליו להתנהג.

נזכר שהוא יום הווסת

מקור סעי' זה הוא משנה שבועות י"ד: ורואים, שהפורש באבר חי בבחילות נקרא נהנה אע"פ שנפשו עגומה עליו, משא"כ הממתין עד שימות האבר, אפ'

^א א.ה. שמעתי ממו"ר הגר"ע וואזנער שליט"א, שמי שזהיר בהל' ווסתות בדקדוק, אין כח ביד השטן להכשילו באיסורים אלו אפ' באונס, ורק מי שאינו מודקדק כשורה, יש מקום להשטן להכשילו.

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

עכשיו מורה שאין תקנה באמצע תשמיש. [הצורך בטעם השני הוא משום שרבו החת"ם לית ליה הקולא של יוצא לדרך].

גם הפרדס רימונים וערוה"ש הסכימו להוראת המהר"ם שיק, אבל לא מטעמיה, אלא מטעם שכתבנו למעלה, דאין כאן גזירה גמורה, אלא הרחקה בעלמא, א"כ ככל שימהר לפרוש, עדיף.

והנה, הוראה המקובלת הוא כערוה"ש ופרדס רימונים ומהר"ם שיק, נגד הפ"ת בשם חו"ד ושיפורש אף באבר חי. ולא מיבעיא בווסת שאינו קבוע, או יום ל"א, וכו', ודאי ינהוג כערוה"ש, אלא אפ' בעונה בינונית או בווסת קבוע דנשמעים היטב דברי החו"ד, אעפ"כ ינהוג כערוה"ש [בפרט שיש כל מיני חשבונות אחרות, כגון האם יצליח להמית האבר, ומי יודע מתי נקרא מת, והוא אינו יודע היטב לשער אם מת כבר או לא].

מבואר מהפרדס רימונים דכשיש חשש מוציא ז"ל כשפורש באבר חי, ימתין, כי חשש איסור ז"ל חמירא מאיסור תשמיש ביום הווסת.

י"ל"ע, כשממתין מחשש ז"ל, האם ימתין עד שימות האבר, שיכול לקחת זמן מה, או"ד ימהר לגמור את הביאה, ולהוציא זרע דרך תשמיש [ע"פ הבנת הערוה"ש], ותקף אח"כ יפרוש.

ומסברא היה נראה דימהר לגמור, אך לא משמע הכי מפרדס רימונים ומשאר פוסקים, ולכן בזה לכאו' ינהוג כחו"ד. ואולי משום דחששו שגמר התשמיש עצמו יגרום הווסת, כדברי הנצי"ב שהבאנו בס' קפ"ד סעי' ט'.

וכבר הזכרנו דין זה בקצרה בס' קפ"ד סעי' ב', וכאן נרחיב בס"ד.

הפ"ת כאן סק"י בשם חו"ד סק"ב כ' דצריך לפרוש באבר מת. והנה, חו"ל אמרו תשמיש ביום הווסת כי חששו שמא הווסת תגיע, דחזקת אורח בזמנו בא. וא"כ, היה מוכן אלינו אם ההלכה היתה לפרוש מהר, באבר חי, כי על כל רגע ורגע ששוהה בפנים, יש לחשש שמא יבא הווסת.

וע"כ החו"ד לא למד הכי. כלומר, אינו חולק על טעם הגזירה והתקנה, אלא ס"ל דעכשיו שנתקן איסור תשמיש, יש איסור ביאה, ואם פורש באבר חי הוא עובר על איסור ביאה זו מדרבנן, ולכן חייב לפרוש רק באבר מת, אפ' אם ע"י כך שוהה יותר, דכך הם גזירות חו"ל.

ואין להוכיח שאין כאן גזירת איסור ביאה, אלא הרחקה בעלמא [וא"כ ה"ל למהר לצאת אפ' באבר חי] מהא דיש קולא של יוצא לדרך, דמחא ליכא למשמע מינה, וכמש"כ במקומה, וא"כ שפיר יכול החו"ד ללמוד דהוא גזירת חו"ל.

והנה, המהר"ם שיק ס' קע"ז חולק על החו"ד, ולא טען כמש"כ למעלה דהעיקר הוא הרחקה, כי כו"ע מודי דגזירות חו"ל הם בלא פלוג, אלא חולק מטעם אחר. וטעמו, דיש להוכיח מיוצא לדרך שמצוה יש בכוחו לדחות גזירה זו, א"כ ה"ה המצוה של פרישה ביום הווסת דוחה גזירת איסור תשמיש ביום הווסת. ועוד, הא לומדים פרישה מקרא של והזהרתם, ועכשיו הקרא אומר לנו לפרוש תכף ומיד. כלומר, המקור לעשות התקנה,

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

באבר מת. ולכן נראה דיכול לגמור הביאה כדרכו. ולכאן יבדוק אח"כ, כתקנת חכמים, ולא לסמוך שעצם התשמיש יהיה הבדיקה.

[א.ה. ואילו בסי' קפ"ד מסק' היה לפרוש באבר מת. ונראה, דאין לנו לזוז ממשנה אחרונה, וכן הסכים מו"ר הגר"ב שליט"א.]

אשה שמרגשת הרגשה באמצע תשמיש

הפ"ת שם [סק"י] בשם החו"ד ממושיך, אשה שאומרת באמצע תשמיש שהיא מרגשת הרגשה, אי"צ לפרוש עכשיו באבר מת, כי אימור הרגשת שמש קמרניש, ואי"צ אבר מת אלא כשיש ודאי הרגשה. לא נתבאר לנו, האם יפרוש באבר חי או שיגמור התשמיש. ומשמע יותר כצד השני.

והנה, בשי' שבה"ל כ' דאשה שאומרת באמצע תשמיש שמרגשת מיחושים של ווסתה, צריך לפרוש באבר מת. ואינו דווקא חולק על פ"ת הנ"ל, דיש מיחושים שאפשר לתלות על השמש, ויש שאר מיחושים שלא שייכי להשמש, א"כ שפיר יש לחשוש.

ובעצם דברי השבה"ל, אינו ברור היכי דמי, אי דקאמרת דיש חשש עכשיו של דם, מאי קמ"ל. ואם אומרת יתכן שיבא בעוד כמה דקות, מדוע חמיר מחו"ד הנ"ל, ומדוע אינו יכול לגמור הביאה.

ועל עצם דברי החו"ד חולק הערוה"ש, וטען וכי על ספק נדה דאורייתא מקילין, הא הסברא דילמא הרגשת שמש שמצינו בגמ' הוא טענה להחמיר, דילמא

ועיקר דברי הפרדס רימונים שנחשב ז"ל הוא חידוש, דהו"א שאי"ז נקרא לבטלה, אלא להציל מאיסור; ע"כ, כל שמוציא שלא כדרך תשמיש הוא ז"ל. וכן להיפך, דרך תשמיש, אינו ז"ל בכל מקרה, אפ' היכא שהתשמיש אסור.

כשהפרדס רימונים הורה להמתין במקום שיש חשש ז"ל, הנ"מ ז"ל ממש, אבל חשש קרי בלילה, אינו כז"ל, ויפרוש באבר חי.

מי שנזכר באמצע תשמיש שעכשיו הוא עונת או"ז, אפ' מי שמקפיד עליה תמיד, כאן יגמור הביאה, דחומרת האו"ז לא נאמר באופן זה. ואולי ימחר לגמור הביאה.

באמצע תשמיש נזכר שעבר הווסת
ולא בדקה, לא מצאתי הרבה דנים על שאלה זו למרות שהיה נראה דזה הציור היותר מצוי. [עמש"כ בזה למעלה בסי' קפ"ד סעי' ט' תחת הנושא עבר הווסת ולא בדקה.] וראיתי בספר משמרת הטהרה דמחייב לפרוש באבר מת.

אך באמת נ"ל שיכול לגמור הביאה ואח"כ לפרוש. דהרי, בעיקר דינו של עבר הווסת ולא בדקה, בסי' קפ"ד סעי' ט' היה סתם דעה בשו"ע שמותרת בלי בדיקה. ואע"פ שאמרנו דעיקר הדעה הוא דעה שניה, וגם המחבר סותר עצמו בסי' קפ"ט, מ"מ כדאי הוא סתם דעה לסמוך עליו ולא לחייב פרישה באבר מת.

ועוד, ביארנו שם בס"ד דהמחמירים אינם מחמירים משום דנוקטים שאורח בזמנו ודאי בא, אלא מותרת מכיון שלא ארגשה, ויש חובת בדיקה לרווחא דמילתא, אבל לא עד כדי לחייב פרישה

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

חכמ"א, ערוה"ש, לחם ושמלה, דרכ"ת, בדה"ש. דלא כחוו"ד המובא בפ"ת.

חתן וכלה, באמצע תשמיש אמרה נדה אני, ופרש מיד באבר חי, אלא שלא היה בפנים לגמרי, אלא העראה בעלמא, ואולי רק בין השפתיים; האם זה נקרא פרישה בהנאה או לא. בדה"ש ס"ל שכן, וחוו"ש סק"ח ס"ל שאין כאן הנאה. ויל"ע במאי קמיפלגי, ונפק"מ לענין תשובה.

אשה טהורה אחרי לידה באמצע תשמיש אומרת שהיא מרגשת דם, ס"ל לנוד"ב [סו"ס צ"ו] דאי"צ לפרוש באבר מת, כי מדינא אחרי לידה יש דם טוהר [אחר בן, לאחר ז' ימים עד מ' יום הוא דם טוהר, ובבת, אחרי י"ד יום עד שמונים יום, ע"ע סי' קצ"ד. ורק כשהוא אחר לידה טבעית ולא אחרי ניתוח קיסרי]. ואע"פ שאנן נוהגין להחמיר בכל דם אחרי לידה, מ"מ לענין פרישה באמצע תשמיש, לא נחמיר כולי האי, ויכול לגמור הביאה. ומדמה לדם בתולים, שיכול לגמור הביאה, ואי"צ לפרוש דווקא באבר מת, כדי שלא יהא לבו נוקפו.

אמנם, הפ"ת סי' קצ"ד סק"ב מביא חולקים על נוד"ב, ושאני דם בתולים, ובדם טוהר צריך לפרוש דווקא באבר מת. ומודי המחמירים דאם פרש באבר חי שאי"צ תשובה, כי מדינא שרי.

לדינא נקטו כהמחמירים. והיה נראה, דאם יש חשש ז"ל אם ישתדל לפרוש באבר מת, היה כדאי לסמוך על נוד"ב, ועל עיקר הדין. אמנם, מנהג מורי הוראה הוא שיפרוש באבר מת, אפ' אם יש חשש ז"ל. ויל"ע איך להורות למעשה.

היה כאן הרגשה אפ' כשאני יודעת ממנו, וא"כ איך נקט טענה זו להקל. ועוד, החוו"ד עצמו בסוגיא של אימר הרגשת עד ס"ל דסברא זה הוא שוודאי היה הרגשה, אלא שתלה אותו בהעד, א"כ איך מביא טענה זו כאן להקל. ולכן מסיק ערוה"ש שיפרוש דווקא באבר מת.

ובעיקר טענו של ערוה"ש י"ל דאינו דומה היכא שיש דם, וספק הרגשה, ובין היכא שאין דם לפנינו, וחזקת טהרה, שבספק הרגשה לא נחוש. וזה מיישב הקושיא מהסוגיא, אך עדיין החוו"ד הוא חידוש נורא.

הגר"ע אורבך שליט"א בספר לבושי עז כ' דבזמננו גם ערוה"ש מסכים עם החוו"ד, דהואיל ונשי דידן אינם מרגישות הרגשות, א"כ ע"כ מרגישה השמש ולא דבר אחר.

אך באמת, תמוה לומר כן. קודם כל, בסי' קפ"ג הערוה"ש היה ראש וראשון מאלו שאמרו דנשים דידן אין להם הרגשות בפועל ואעפ"כ החמיר כאן. ועוד, וכי 'אי אפשר' לה להרגיש. ועוד, וזה עיקר הטענה, סברתו להקל הוא סברא להחמיר, כי אשה יודעת מהו הרגשת שמש [אם לא איירי בזוג שעכשיו התחתנו], ועכשיו היא אומרת שהרגישה דבר אחר שונה ממה שהיא רגילה להרגיש בשעת תשמיש, א"כ ודאי נחוש להרגשה. ומדוע ס"ל שוודאי אינו הרגשה, הא ודאי אינו השמש.

ולכן נראה להורות, דבכל ספק הרגשה, אם יש איזה צד שיש דם עכשיו, יש כאן חשש איסור כרת, וחייב לפרוש באבר מת. וכן מבואר מפרדס רימונים,

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

מבואר מסוגיין דיש דרגות שונות; אונם, שוגג, פושע ומזיד. ואונם, אי"צ כפרה כלל. ויתבאר לקמיה בס"ד מה נקרא אונם. החת"ס כ' בציורים מסויימים של אונם מחייב ב' תעניות [יתבאר לקמיה בס"ד].

שוגג, חייב להתענות מ' יום. מזיד, הפ"ת סק"ב בשם חת"ס כ' דיתענה כגמ' 'נדה' עם הכולל, סה"כ ע"ב צומות. ויש מקילים בס"ב תעניות. ויש מחמירים פ"ב תעניות על כל מזיד וכ"כ רב פעלים [ג' י"ד] בשם אריז"ל. ועל כל פעולה של אבר חי חייב, ולכן נכנס ופרש, צריך להתענות ב' פעמים שיעור הנ"ל [פ"ת שם].

כשהיה לו לשאול או ללמוד, הפ"ת סקט"ו כ' דהר"ז שוגג.

הפ"ת [סקי"ב] בשם חת"ס, נשים תשושי כח הם, ולכן יש להקל עליהן בתעניותם. ונוד"ב [סו"ס ל"ה] כ' דכל דור שלנו הוא דור חלש [כ"ש בזמננו], ולכן בן תורה ישוב ע"י שילמוד מוסר מלבד הגמ' והלכה שלומד. וכן מבואר משע"ת וחובות הלבבות, ומבואר דתהילים ותיקון חצות מועילים לכפר על עוון זו. והעיקר שישוב בלבנו, חרטה ועזיבת החטא, וע"ז נאמר למה לי רוב זבחיכם.

כל האחרונים [כולל המ"ב סי' תרע"א סק"ד, ותרט"ו סק"ג] מביאים; "איתא בתנחומא אם חטא אדם ונתחייב מיתה לשמים מה יעשה ויחיה אם למוד לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים ואם דף אחד ישנה שני דפין [וכ"ז הוא לאחר ששב מדרכו הרעה דאל"ה הרי הוא כטובל ושרץ בידו]; [ואם אינו יודע ללמוד

אנב, מריהטא דסוגיא כאן נראה דבתשמיש רגיל יכול לפרוש באבר חי. ושו"ע או"ח סי' ר"מ כ' 'פרוש מיד'. אמנם, המקובלים והנו"כ, ועוד, ס"ל לעולם לא יפרוש אלא באבר מת, וימתין, כדי לא להוציא הזרע שנמצא בפנים לחוץ; והכי הוא הנהגה הראויה. אמנם, כשהיא בצער, אינו מסתבר דרצון התורה לצער את אשתו כדי לקיים הנהגה זו.

דיני תשובה

המעייין בהפסוקים בפרשת נדה וגם בסוגיות הש"ס [ריש יומא], יראה שהבועל נדה הוא עצמו מושך על עצמו מומאת נדה, ויש לו מומאת בועל נדה. וע' בזהר שמבואר שדוחה מעליו השכינה, כמי שבוועל עכו"ם, ל"ע.

חובת תשובה וכפרה, אינו דווקא למי שבעל נדה ממש, אלא ה"ה מי שבעל ביום הווסת; כ"כ פ"ת [קפ"ד ב'], ואג"מ [קע"ה].

אם מיד אחרי תשמיש הלכה לשירותים ושם ראתה שווסתה הגיע, אי"צ תשובה, דאין לחשוש שנעקר הדם כבר בשעת תשמיש, אלא תלינן שעכשיו הגיע [עם שכל].

אם אחר תשמיש ראו על סדין הלבן שלה כתם כשיעור גרים ועוד, יבשה, מהימים הקודמים, האם זה נחשב אונם או לא. כלומר, האם היה עליהם לבדוק בגדים שלה לכתמים לפני ששימשו מיטתה. ובשם ה'שינאווער רב' אומרים דזה נחשב כאונם, דלא היה עליהם חובה לבדוק לזה [כשלא היה חשש מקודם]. וכ"ה בפ"ת סקט"ו.

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

שם מבואר די"ה פשיטים יכול לפדות חיוב הבאת קרבן חטאת, וי"ב פשיטים על כל צום. החכמ"א מביאו גם כאן.

בספק בירור הלכה בסי' של"ד כ' די"ח פשיטים הוא 19.2 גרם של כסף, וי"ב פשיטים הוא 12.8 גרם. והמחיר היום של כסף הוא 2.5 ש"ח לגרם.

נמצא, חטאת הוא 48 ש"ח, ותענית הוא 32 ש"ח. ומו' תעניות הוא 1,280 ש"ח, פלוס 48 להקרבתו.

אמנם, להיפטר בזה אינו מסתבר, כי למעשה עז או כבש בזמננו הוא יקר פי הרבה, ומתחיל מ700 ש"ח, וא"כ יעשה חשבון רציני ועדכני לפני שפודה בכסף.

וע' מחצה"ש סי' תקס"ד מש"כ לגבי רשימת חובת הקרבן בפנקסו, והאם שבת שונה משום שהוא בסקילה. החכמ"א כאן מבואר דלא כזה, והכי מסתברא.

עכ"פ, לתת הסכום שהיה משלם כדי לא לצום, אינו מבואר בהנו"כ, למרות שכך היה מחייב השכל.

הפ"ת [סק"ט] עוסק בענין הנושא המבואר בגמ' שבת פ"ט: דעד בן עשרים אינו בר עונשים. וגליוני הש"ס להגר"י ענגל כ' דה"ה גר לאחר שנתגייר, עשרים שנים הראשונים אינו בר עונשים. וה"ה מי שנושא אשה, יש לו כ' שנים. וה"ה חכם שנתמנה. וחת"ס סי' קנ"ה, מובא כאן בפ"ת כ' דהא דאינו בר עונשים, היינו לענין עונשים שהם לפי שעה, כגון דור המדבר, אבל עונותיו הפרטיים, הוי בר עונשים.

יתעסק עכ"פ במידת הצדקה והחסד ויחיה כמו שנאמר רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד עיי"ש במדרש ועיקר לימוד התורה יהיה ע"מ לקיים דהלומד ואינו מקיים נוח לו שלא נברא כמו שאחז"ל וגם לא יהיה בכחה להגין עליו ח"ו, עכ"ל המ"ב.

וכ' המ"ב סי' תקע"א סק"ב וכתבו ספרי המוסר דאם באמצע אכילתו בעוד שהוא מתאוה לאכול מושך ידו ממנו זה נחשב ג"כ לסיגוף ומתכפרים עונותיו. וראיתי כתוב בספר אחד שכשאדם רוצה להתנדב תענית טוב יותר שיקבל תענית מן הדבור ממה שיקבל עליו מן האכילה כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בגופו ולא בנשמתו ולא יחלש עי"ז וכעין זה כתב הגר"א באגרתו שצריך האדם לייסר עצמו לא בתענית וסיגופים כ"א ברסן פיו ובתאותיו וזהו התשובה וכו', עכ"ל המ"ב.

[יש שכתבו דאע"פ שאינו צם כל הצומות, מ"מ צום אחת יתענה. וע' פ"ת סוס"ק י"ב.]

באו"ח סי' של"ד מתבאר חיובי תשובה לחילול שבת, כגון מ' תעניות להעובר על דרבנן. ומבואר שם, דיכול לפדות את התענית בצדקה. ר' אלישיב אמר דעדיין ישתדל להתענות.

ובכמה יכול לפדות. מבואר שם, כפי ערך ממון שיש לו. וכמה זה. י"א כפי כשיעור המזון של יום התענית, יתן לצדקה. ואולי היה מקום לומר דישלם כמה שהיה משלם כדי לא לצום, שהוא שיעור הרבה יותר גדול.

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

צריך לבדוק לטרפות, אונס מקרי, דמאי
ה"ל למעבד. וא"כ קשה, מ"ש כאן.

והנה, כשנעמיק בהגדרת אונס,
יתבאר לך דאינו תולה רק על 'מאי ה"ל
למעבד', אלא שיתכן אפ' אם לא היה לו
לעשות שום דבר, עדיין אינו בגדר אונס
אלא שוגג. ועלינו המלאכה לבאר
הראיות לכך, וגם ההכנה בזה.

ראשית כל, מצינו משנה תרומות פרק
ח' אשת כהן שבעלה נסע למדינת הים,
ואכלה תרומה על סמך בעלה, ואח"כ
נתברר שהיה מת זמן רב, צריכה קרן
וחומש על התרומה שאכלה לאחר מותו,
כדין האוכל תרומה שלא כדין בשוגג,
ואין לה דין אונס.

הרי לפניך, אפ' אם שייך בה 'מאי ה"ל
למעבד', אעפ"כ אינו בגדר אונס אלא
שוגג. והשאלה היא מדוע.

וכן ששנינו במשנה, נפסק ברמב"ם
שגגות פי"ד ה"ג, ב"ד הורו לאשה
שיכולה להינשא אחרי שהעידו ב' עדים
שבעלה מת, ואח"כ בא בעלה, צריכה
קרובן. וגם ע"ז ק', מדוע אינה אונס, הא
נישאת ע"פ הוראת ב"ד.

ועוד, כל מסכת הוריות מתחילתה ועד
סופה הוא ראייה לזה, דאע"פ שעשו ע"פ
הוראת ב"ד, אינו נקרא אונס. והק' נוד"ב
סי' צ"ו, מ"ש כאן משם.

וביאר הנוד"ב, דיש לחלק בין היכא
שלא ידעו, ובין היכא שנתברר כשקר
וטעות, שאם הוי שקר וטעות, אינו מקרי
אונס. כלומר, אע"פ שב"ד הם אלו שטעו,
מ"מ הנוהג ע"פ הוראתם בתמימות

הנוד"ב כ' דכ' שנים אלו אינם 'בחינם',
אלא שהעונש יושב ומצפה עד שיגדיל,
אבל העונש לא נעלם.

בהל' שבת בס' שי"ח הארכנו בעניני
מעשה שבת, ואמרנו דהעושה מעשה
בבהלה נקרא מזיד. ומקור להאי דינא
הוא מכאן, וכ"כ ערוה"ש סק"ט מפורשות
שבהלה אינו כשוגג.

לענין האשה, האם היא חייבת תשובה
וכפרה עבור הפרישה [כשלא היתה
אונס]. הפ"ת [סקי"ד] ונוד"ב ס"ל דחייבת,
דהא הנאה היא לה [עיי"ש]. וע' חכמ"א
אם ס"ל כך למסק', דבתחילת דבריו
משמע דלית ליה הכי, ורק אח"כ מביא
כן בשם רבו הנוד"ב. ויל"ע עוד היכי דמי,
האם עשתה מעשה וכו'.

החת"ס מובא בפ"ת [סק"ט] ס"ל דיש
מקום לומר דהאשה נחשבת כאונס,
משום דיצרה תוקפה. עיי"ש מתי ואם
אמרי' הכי. והנה, כ"ז אינו שייך אלא
כשפירסה נדה באמצע תשמיש, אבל אם
היתה נדה אפ' לפני תשמיש, לא שייך
טענה זו, דאין היצר תוקף אלא באמצע,
ולא לפני ההתחלה.

וממילא, יש להקשות על דברי בית
הלל מובא כאן בפ"ת סקט"ו, שאם היא
היתה נדה והוא לא ידע מזה, הוא נקרא
שוגג. וק', אם ידע מזה הוא מזיד, ואם לא
ידע מזה הוא אונס; והיכי דמי שוגג.

החזו"א [ק"ג א'] כ' דאיירי שהיא יודעת
אך הוא אינו יודע. וק', א"כ אונס הוי ולא
שוגג, ומדוע גרע מציוורו של הפנים
מאירות מובא בפ"ת סי' כ"ט אכל בשר,
ולאחמ"כ מצא טריפה במקום שאינו

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

ובצדק אין לה קולות של אונם, הואיל ובאה מחמת טעות ושקר.

והקושי במהלך זו מובנת מאליו, מדוע הצדיק משלם המחיר. ועוד, מהו ההבדל בין ציור דידן לציור של תרומה, שניהם עשו כהוגן ע"פ חזקה, ובשניהם איתברר שהאמת אינו כן, א"כ מדוע כאן אונם ושם לא. ועוד, בציור של הפנים מאירות ג"כ הוא מחמת טעות.

הדברי חיים [ב' ס"ח] מציע מהלך אחרת, דהיכא שאפשר ושייך לברר יותר, אין על המעשה שם אונם. וב"ד שהורו להינשא, היו יכולים לברר עוד, וכן האשה האוכלת תרומה בחזקת שבעלה חי, יכולה לברר עוד. משא"כ כאן, א"א לברר עוד ע"י שתבדוק קודם, כי יש לחוש שמא ליבו נוקפו. וג"ז לא מובן כ"צ, וגם, בציור של פנ"מ מאי איכא למימר.

הערוה"ש [סקכ"ב] מציע מהלך קצת דומה, כאן נחשב אונם הואיל ופעל במצות חיוב עונה, ולכן נחשב אונם, משא"כ שאר הציורים אינו אונם, ולכן אמרי' שהיה לו/להם לברר עוד לפני שעשו מה שעשו. ונישואין אינו מצוה, כי היא אינה מצווה בפרו ורבו, ובעלה יכול להינשא לאחר [שילוב טעמו יחד עם טעם הדברי חיים].

החזו"א מציע עוד מהלך, עבירה לא חל עליה שם אונם אלא א"כ הוא דבר שאינו ידוע לאף אחד, אבל אם ידוע למישהו בעולם, למרות שהוא עצמו אינו יודע, ואין לו אופן או חיוב לדעת, מ"מ שם אונם אינו, אלא שוגג בלית ברירה. [גם בזה אפשר לשלב טעמים הקודמים].

נמצא, אשה האוכלת תרומה, מישהו ידע שבעלה לא מת [כצ"ל] ולכן אינו אונם. הורו לה ב"ד להינשא, העדים השקרנים יודעים שאינו כדיון. מסכת הוריות הוא טעות בהלכה שמישהו יודע ההלכה, אלא שנתעלם מהב"ד.

משא"כ ציור של פנ"מ, אף א' לא ידע שהוא טריפה. ונידו"ד, אם גם האשה לא ידעה שנטמאה, א"כ שם אונם עליה, אבל אם האשה יודעת, אף אם בעלה אינו יודע, מ"מ אינו שם אונם אלא שוגג בלית ברירה, ויש עליו חיובי תשובה. כצ"ל.

והבאנו למעלה דברי החת"ס דאף באונם יצום ב' תעניות. ויל"ע, וכי חולק על הרמ"א דכ' אונם אי"צ כלום. ועכשיו י"ל, דהמעין בחת"ס יראה דהיכא ששניהם אונסים, אי"צ לצום, ולא קאמר כן אלא כשרק הוא אונם ולא היא. וזה מתאים עם דברינו כאן.

והנה, בעיקר דברינו דאונם תלוי ב'שם' ולא רק אם 'ה'ל' למעבד', מובן טפי דברי החת"ס שלמד דברי הגמ' קידושין לגבי 'זה' יסלח לה' למי שרצה לאכול שומן ואכל חלב, אפ' על אונם, וכן על קטן שהגדיל דיש ענין שיקבל על עצמו איזה ענין במקום תשובה; דאע"פ שלא היה להם לנהגו אחרת, מ"מ עבירה בא לידם, וע"ז צריך תיקון, אע"פ שאינו באשמתם.

וכן מבואר מראשונים, הרמב"ם, והרמב"ן בשער הגמול, דחטא, אפ' באונם מלכלך האדם, וע"ז צריך כפרה, אע"פ שלא היה באשמתו. כלומר,

סימן קפ"ה – אשה שאמרה טמאה אני

ההבנה הוא ע"פ מה שמבואר כאן בתורת השלמים, דהצום הוא במקום קרבן, ומיעוט חלבו חשיב כקרבן, ובקדשים הלילה הולך אחר היום, משא"כ שאר התורה כולה, וא"כ כאן נמי הלילה שאחרי הוא כהמשך של התענית.

הפ"ת [סקי"ג] מביא בשם תוה"ש צד שהוא לילה הקודם, ומסק' דיחמיר בשניהם.

והנה, אפ' אם נתבאר למעלה שבזמננו לא יצום כל המ' תעניות, מ"מ יל"ע האם לכה"פ ימנע מהבשר ויין. כלומר, האם מניעת בשר ויין הוא חלק מהצום, או שהוא חלק מהכפרה בפנ"ע. ואינו ברור.

אמנם, מ"כ בס' תק"פ סקט"ז מבואר דהמתענה על החורבן, לא יאכל בשר ויין, וקאי על לילה הקודם. וק', סתירה, האם ליל התענית הוא לפני או אחרי. וי"ל, דיש לחלק בין תענית שבא לתשובה, ואז דומה לקרבן, ואז הלילה שלאחריו הוא ההמשך, ובין היכא שמתענה עבור צער החורבן, דכל היום כולו, משקיעה על שקיעה, יתאבל, ואז לילה הקודם ימנע מבשר ויין.

מוצאי תעניות משאר תעניות, מותרים בבשר ויין, מלבד תשעה באב, מדיני בין המצרים. כך מבואר מס' תקנ"ח סק"ח. וליל הקודם של התענית, אג"מ [ג' פ"ח] כ' דאין ענין להחמיר.

התיקון אינו עבור פשיעתו, אלא עבור הלכלוך והטמטום שבאה לידיו.

השתא דאתית להכי, מובן דברי הרמ"א כאן דקאי על אונם, וכ' דימלא פחד ורתת על עבירה שבאה לידו. הרי, אפ' על אונם, יצער על העובדא שנתלכלך בחטא. [א"נ, יפחד מהא דהיה כ"כ קרוב לחטא. ומכאן ישים האדם אל ליבו כשיש לו איזה מכשיר שאינו עובר בה שום איסור, אבל האיסור קרוב וקל, דימלא פחד ורתת. והבן.]

[וע"ע יו"ד סי' פ"א ברמ"א סעי' ז', לגבי טמטום הלב למי שאכל איסור באונם, דג"ז קשור לכל הנ"ל.]

מי שעבר עבירה מחמת פיקו"נ, כדין וחי בהם, כגון שחילל שבת או שאכל ביום הכיפורים, מלבד שאין לו חטא כלל לשוב עליה, אלא אפ' אסור לו לשוב, שמא יאמרו, ע"ע הל' יוה"כ, והל' יולדת, ומש"כ שם בס"ד.

אגב, יש דעה של נתיה"מ דס"ל דהעובר על איסור דרבנן בשוגג אי"צ לשוב, כי כל האיסור הוא משום 'לא תסור', ואינו עובר בכך אלא העובר ברצון ולא בשוגג. ויש הרבה ראיות שלא כזה, מסוגיין ומכל הש"ס, ולא קיי"ל כדבריו.

בשמתענה, מבואר שליל התענית לא יאכל בשר ויין. ומסתברא, דבשר כולל גם בשר עוף.

ויל"ע, באיזה לילה קמירי, ליל הקודם או שלאחרי [ערב או מוצאי]. ומ"כ בס' של"ד סקע"ט מבואר דקאי על לילה שאחרי. ולא חש לבאר לנו מדוע. ואולי

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

סעי' א' – ווסת קבוע

אשה שיש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי שלא יהא לבו נוקפו. והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש, היא בעד אחד והוא בעד אחד, ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש. ולדעתו, הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש. (וסכלא הרשקונה היא עיקר, וכן נהגו). (רוקח והגהות מיימוני וכו' המוריס).

ולא היא, בין כשיש לה וסת בין כשאין לה וסת.

מאידך, דעת הרמב"ם לפסוק כגמ' האחרונה, וכוונת הגמ' דמאן דמתני הא לא מתני הא, היינו לומר שנחלקו. ולכן, אפ' ווסת קבוע, אחר תשמיש הוא והיא שניהם חייבים לבדוק עצמם בעד, וצנועות בודקות אף לפני תשמיש.

השו"ע כאן מתחיל עם דעת רש"י, ואח"כ מביא דעת הרמב"ם. והרמ"א כ' דהעיקר כדעת רש"י.

וכ"ז בווסת קבוע, אבל ווסת שאינו קבוע הוא סעי' ב', ואז חמיר טובא, כי אין אנו יודעים מהו הגורם לה לראות ווסתה, א"כ נחוש דילמא התשמיש יגרום, משא"כ בקבוע, אנו יודעים מהו הגורם, ולכן מסתבר יותר להקל.

ע' ערוה"ש [סקי"ד וט"ז] דכ' דהרמב"ם יסכים בזמננו שא"צ בדיקות, כי בזמננו היא נמצאת בימי זיבה הואיל ואנן מחמירין להמתין ז' נקיים, א"כ הוא חשש רחוק מדי שתראה דם בשעת תשמיש. ותמיה מילתא, הא הרמב"ם קאי אף

ביאור דברי שו"ע ורמ"א

בעיקר הענין של בדיקות לפני ואחרי תשמיש, נקדים כמה מימרות מהגמ'. המשנה דף י"א, לפני תשמיש יש לבדוק עם עד. ובגמ' בע"ב, אר"י אמר שמואל הנ"מ כשעסוקים בטהרות, אבל בזמננו לא. ואדרבה, אין לבדוק כדי שלא יהיה לבו נוקפו.

הגמ' י"ב: אשה שאין לה וסת, אסור לבא עליה כי חיישינן שמא תראה דם, דברי ר"מ, ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר שמוותרת אחרי בדיקה. והא דר"י אמר שמואל, מאן דמתני הא לא מתני הא.

גמ' י"ד, בנות ישראל משתמשים בב' עדים אחרי תשמיש, א' לו וא' לה, וצנועות בודקות עצמן אפ' קודם תשמיש.

שיטת רש"י, דקיי"ל בהמימרא מאן דמתני הא לא מתני הא, והכוונה, מי ששנה הלכה זו לא ידע הא דשמואל, והעיקר כדברי שמואל, ולכן בזמננו שאין לנו טהרות, אין לבדוק לא לפני ולא אחרי, לא צנועות ולא פרוצות, לא הוא

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

לאחר גזירת ר' זירא. ועיי"ש מש"כ בזה, ולא זכיתי להבין דבריו.

הבאר היטב כ' דהא דרמ"א כ' דדעת רש"י עיקר, היינו שלא לבדוק אחרי תשמיש, אבל לפני תשמיש, בודקים שלא בפני בעלה; כ"כ בשם בית הלל.

ור' משה דחה דבריו ואמר שהם תמוהים, ושאינ מנהג כזה, ושאינ מקום להחמיר.

הגר"ז כ' דאשה שיש לה ווסת קבוע שייכת לסעי' א' ואין להם לבדוק בכלל, וכ' דה"ה אשה שיש לה ווסת הגוף.

והנה, בסי' קפ"ט נרחיב על דיני ווסת הגוף, והאם המיחושים וכאבים ועצבים שאשה מרגשת לפני ווסתה נחשבים כווסת הגוף. ונראה, דאפ' אם אינו ווסת הגוף, מ"מ אשה שלעולם לא רואה ווסתה לפני שיש לה איזה תסמינים, לכאז' דינה כווסת קבוע לענין בדיקות הללו.

כלומר, בסעי' ג' מובאים דברי התרוה"ד, דאשה שאין לה ווסת קבוע, אבל היא מוחזקת שאינה רואה י"ד יום מליל טבילתה, ל"ד ימים הללו נחשבת כווסת הגוף.

וההבנה בזה, החשש בסוגיין הוא שמא התשמיש יגרום להדם שנמצא כאן לצאת, ולכן רצו להחזיק שאין תשמיש גורם להדם שממתין שם לצאת. וכ"ז לא שייך אלא באשה שאין לה גורם מוחזק, אלא כל חודש משתנה, א"כ חוששין שמא הפעם הגורם יהיה תשמיש. דכי היכי שלפעמים הוא התאריך, לפעמים מאכלים, לפעמים מזג אויר, ה"ה יש

לחשוש שחיבוט התשמיש יגרום להדם לצאת. וא"כ מחזיקין שאין תשמיש הוא א' מגורמים שלה. [כך מבואר מר"ן שבועות ב:, מובא כאן בחו"ד, וכ"ה ברמב"ן כתובות.]

משא"כ אשה שיש לה ווסת קבוע, הרי היא ב'תוכנית', ואין שאר גורמים משפיעים עליה, א"כ לא חוששים שמא התשמיש יגרום. [וע' ט"ז סי' קפ"ד סק"ג. דווסת קבוע שעבר הווסת ולא ראתה, מותרת אח"כ בלי בדיקה ולא חוששין, כי יודעים מהו הגורם, ולא נעקר, וא"כ אין לחוש לגורם אחרת. ועמ"ש"נ בס"ד לקמיה בשם ר' משה, לקראת סוף דברינו.]

וממילא טען התרוה"ד, אין טעם ואין סיבה לבדוק ב"ד ימים האלו, דבימים אלו יש לה חזקה שלילית שאינה רואה. כלומר, כי היכי דבווסת קבוע אין מקום לחשוש לגורם אחר, ה"ה בימים שהיא מוחזקת לא לראות, אין מקום לחוש לגורמים אחרים, הואיל והיא מוחזקת עכשיו שאין גורמים האחרים משפיעים עליה.

ולכן נראה, דה"ה אשה שמוחזקת שאינה רואה עד שיש לה איזה מיחושים, אע"פ שאינם ווסת הגוף הואיל וכל חודש יש 'תסמינים' אחרים, מ"מ יש לה חזקה שאינה רואה בלי תסמינים. ולכן, כי היכי שבימי תרה"ד אי"צ בדיקה, אלא דינה כווסת קבוע לענין זה, ושאי"צ בדיקה כדעת רש"י ורמ"א, ה"ה אשה זו, דינה כווסת קבוע לענין זה, ואי"צ בדיקות.

כך נראה לומר, וכך מבואר בספר עמק תשובה [סי' קכ"ו]. ואע"פ שבדה"ש מסתפק בזה, האמת נראה כמש"כ.

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

והראיה לכך, הוא דינו של תרוה"ד, והא דמקילין בווסת קבוע, דאם חוששין שהתשמיש הוא האחראי היחיד, לא היה מקום לחלק בכך.

ומכאן ואילך, נקרא למושג זו Cause Vs. Trigger, דסי' הבאה הוא גורם Cause, ואילו סימן שלנו הוא 'טריגער'.

ועכשיו שזכינו לזאת, מובנים כמין חומר דברי החת"ס, שהמחזקת עצמה ג"פ בימים של תרה"ד, לא עלתה בידה, כי לא הוכיחה מידי. ולדברנו נפלא, כי לא הוכיחה שאינו טריגער, כי אז לא היה דם שיושב ומצפה.

וע"פ הקדמה זו, נמשיך בסעי' ב' לבאר הלכות חזקות אלו בווסת שאינו קבוע.

נמצא, כל אשה שאינה רואה בלי איזה 'אזהרה' תחילה מתסמיני גופה, שייכת לסעי' א' של ווסת קבוע, ואי"צ להחזיק, ולא שייכת לסעי' ב' [ועמש"כ בסוף הסימן]. וסעי' ב' איירי רק באשה שרואה בלי התראה מקודם, ואחרי ימים שמוחזקת שלא לראות [ימי תרוה"ד].

ומתוך הנ"ל יתבאר לך, שאין החשש כאן שהתשמיש הוא זה שמביא הדם, אלא החשש שהתשמיש יגרום להדם היושב ומצפה לצאת לחוץ. כלומר, בסי' הבא יש דיני רמ"ת, וזה היכא שראתה בגלל ומחמת ומכח התשמיש, ומבואר דזה דבר משונה, וחולי. וכאן לא חוששין להכי, כי הוא דבר רחוק ומשונה, אלא חוששין דכשהדם יושב ומצפה, וממתין שמושהו יגרום לה לצאת, התשמיש יגרום הדם.

סעי' ב' – ווסת שאינו קבוע

אם אין לה וסת קבוע, שלשה פעמים הראשונים צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ולהרמב"ם והרא"ש, כל זמן שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם, קודם תשמיש ואחר תשמיש, והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש. הגה: ואין צריכין לבדוק עצמו אחר כל תשמיש ותשמיש שעותין כלילה אחת, אלא מקנחין עצמן כל הלילה בעד, ולמחר צריכין בדקה, ואם נמצא דם טמאה. (ב"י ד"ק הרמב"ם פ"ד). קנחה עצמה בעד, ואזדה, לא תשמש עד שתבדוק עצמה, הואיל ואין לה וסת (קס).

דמאן דמתני הא, טעה, כי לא ידע ששמואל דמתני הא.

ר"ת מסכים לדינא כרש"י, אך ס"ל שבגמ' יש מח', אבל אנן קיי"ל כשמואל. גם הראב"ד בבעלי הנפש מיקל.

ביאור הדעות

הבאנו בסעי' הקודם ששיטת רש"י בסוגיין שאין לעשות שום בדיקות בזמננו. וס"ל שכן הוא מסק' הגמ' לכו"ע

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

דעת האחרונים

למעשה, החת"ם כאן בהגהות כ' דהסכמת אחרונים הוא לנהוג כרי"ף, ולהחזיק ג"פ. וכ"ה באוחר"ר בשם חו"א. וכן הורה ר' אלישיב, וכ"ה בספר ארטסקרול, וכ"ה מנהג מלמדי חתנים.

אמנם, יש שאינם מלמדים הלכה זו בכלל, וסומכים עצמם על דברי הש"ך כאן דס"ל באריכות גדולה דהעיקר כדעת רש"י, ושבזמננו אין להחזיק בכלל, והרי"ף שהחמיר לא החמיר אלא באשה שראתה פעם אחת מחמת תשמיש, אבל בלא"ה אין לבדוק כלל. ומסיים הש"ך דכן עמא דבר.

הזבחי צדק כ' דהמנהג כדברי הש"ך. וכ"ה בשו"ש [ב' י"ז] בשם הגרשו"א. הפ"ת בשם התוה"ש כ' דמקום שנהגו כהש"ך אין להחמיר. וכן, בסוף ספר חת"ם, בקובץ תשובות, כ' דהמנהג כהש"ך. ואומרים שהרב משה אריה פרוינד אמר שבאירופה לא נהגו להחזיק עצמן.

וכן ר' משה [ג' נ"ז] כ' דהעיקר כהש"ך, אך הואיל ורבו המחמירים, יש להחזיק עצמה ג"פ ע"י קינוח.

וע' פ"ת סק"ב בשם חו"ד, דאפ' המקילים צריכים קינוח, ולהשהות על גופה מעט זמן, ושלל תהיה שוכבת על גבה. ובאמת, החו"ד עצמו [סוף"א] כ' דאפ' המחמירים המצריכים בדיקה אינם צריכים אלא קינוח. עכ"פ ר' משה הוא מהמקילים, ומצריך קינוח, כדברי הפ"ת בשם חו"ד.

מאידך, דעת ר"ח שהוא מפי קבלה, דיש לבדוק לפני ואחרי, הואיל ואין לה קבע. וכ"ה דעת הרמב"ם והרא"ש.

דעה שלישית, הוא הרי"ף כתובות דף ס': ע"פ כמה ראשונים, שתחזיק עצמה ג"פ.

השו"ע התחיל עם דעת הרי"ף, ואח"כ מביא דעת הרמב"ם והרא"ש. ויל"ע, מהו מסק' שו"ע, והאם זה כסתם וי"א.

התורת השלמים ס"ל דלא כ' שו"ע המילים 'יש אומרים', א"כ מסק' תוה"ש שדעת שו"ע הוא להחמיר. מאידך, הלחם ושמלה ס"ל שזה סתם וי"א, והלכה כסתם. הגר"ז סק"ז ס"ל דבדרך כלל סתם וי"א הלכה כסתם, ויש חומרא לנהוג כ"א, אבל כאן כוונת השו"ע הוא להתייחס יותר מזה לדעת הי"א.

הרמ"א, רק מבאר ומוסיף פרטי דינים על דעת הרמב"ם. התוה"ש למד שהרמ"א מסכים לשו"ע שמסיק כדעת הרמב"ם, וכן למד הגר"ז. מאידך, הלחם ושמלה ס"ל דהרמ"א אמר כן בדעת הרמב"ם, אבל האמת כשיטת הרי"ף.

והא מיהא ברור שדעת שו"ע ורמ"א למעשה אינו ברור. הקיצשו"ע הורה דצריכה בדיקה לעולם. הערוה"ש סקט"ז ג"כ ס"ל הכי, וס"ל שכן הוא באמת דעת הרי"ף. ומראה כהן מסיק דבעל נפש מחמיר לבדוק לפני ואחרי תשמיש כל חייהם. ולא ידעתי מי בעל נפש הזה, כי למעשה אין שום מורה הוראה או פוסק המורה כן למעשה.

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

והכי הוא הוראה; לא לעשות בדיקות ג"פ, אלא להחזיק ג"פ בקינות.

י"ל"ע, מי שנשוי זמן רב, ועדיין לא עשה הבדיקות, האם עדיין עליו לנהוג כן, או"ד עבר זמנו בטל קרבנו. והנה, בווסת קבוע, או קבוע לראות רק עם איזה התראה מוקדמת, אי"צ בדיקות כלל. כי מיבעיא לן כשלפעמים רואה בלי התראה מוקדם.

ובאמת, יש לחלק בין ציורים שונים. דמי שלא ידע מדין זה בכלל, מאוד יתכן שכבר החזיק עצמו בלי לדעת ממנה, מהא שימשו קרוב לווסתה ולא ראתה דם. ומי שלא החזיק עצמו כמה שנים משום שלא שימשו אז, מחמת ווסתות, ומחמת שאכן ווסתה מגיעה, שוב ליכא למיחש שעכשיו ישתנה, בפרט כשיש מקילין מכל וכל. וכן הורה השב"ח"ל וי קנ"א.

והשאלה היחידה היא למי שידע שלא החזיק, ושאשתו רואה בלי התראה. אך, ציור זה אינו שכיח, וכי היכי שלא קרה עד לעכשיו, לא יקרה מכאן והלאה. אבל מסתבר, דאם מגיע לידו ציור זה, יחזיק עצמו.

עפ"ז, מי שאינו מלמד הלכות אלו בשיעור שובבי"ם, מובן, כי מי שידע יודע, ומי שאינו יודע מסתמא כבר החזיק, בפרט כשהש"ך מיקל לגמרי. ובשם גדול א' הזכרנו סברא דהואיל וכל הנשים שלנו יש להם ווסת שאינו קבוע, וכמעט מעולם לא שמענו על אשה שתשמיש גורם לה לראות, א"כ אין לחשוש שהיא מהמיעוט, כי רק בימי חז"ל כשכולם היו קבועות, ורק אשה בודדת

היתה לה ווסת שאינה קבועה, בזה חששו, משא"כ אנן. וזה סברא להקל במה שכבר מותר ע"פ הש"ך ור' משה, ושאר סברות שהזכרנו.

הפ"ת [סק"ד] כ' מסולקת דמים אי"צ בדיקה. ורעק"א בהגהות שכ' דלא כזה לא קאי אלא בדעת הרמב"ם, ולא הלכה למעשה. ואם בדקה כשהיא מסולקת [מעוברת, מינקת, או ימי תרוה"ד], לא עלתה לה, כי לא הוכיחה מידי. זאת ועוד, אם בדקה עצמה, ואח"כ נתברר לה שהיא מעוברת, לא עלתה לה, כי אין ראייה שאין כאן גורם של דם, כי לא היה דם יושב ומצפה כמו שיש סמוך לווסתה.

וע' בספר שאלת אשר בשם הגרנ"ק, מעוברת ג' חודשים ראשונים אין לה דין מסולקת, וצריכה בדיקה לפני תשמיש. וכשבדקה, אינו מועיל להחזיקה לאחר ימי עיבורה.

אך האמת אינו כן, ולא נראה שאכן אמר כן רנ"ק [הרישא, דאילו הסיפא שלא עלתה לה, מסתברא]. חדא, הבאנו כבר דעת החזו"א [דודו ורבו מובהק של רנ"ק] שמעוברת נחשבת מסולקת דמים מיד. וחזו"א אמר כן אפ' לענין ווסת קבוע, ואפ' לענין תשמיש, וכ"ש לענין בדיקות שהש"ך היקל מכל וכל.

ועוד, כבר נתברר למעלה ובסוף סעי' הקודם דכאן לא חוששין שהתשמיש יגרום לה לדימום, כי לא מסתבר לחוש למקרה חריג כזה, אלא החשש בסוגיין הוא כשיש לה דם יושב ומצפה, כיון שיש כ"כ הרבה גורמים משונים, בווסת שאינו קבוע, חוששין דילמא התשמיש יגרום,

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

ואינם חייבים להתגרש אלא כשאי אפשר לתלות בדבר אחר [שבמציאות שלנו הוא בלתי אפשרי, דלעולם יש לתלות על דבר אחר, ועוד, אינו נחשב רמ"ת אלא ג"פ ברצף, כשפירש כל פעם מיד עם אבר חי, ועוד תנאים, עיי"ש]. ובנידוד, חלילה להורות שיתגרשו.

מינקת שאמרנו, כשהיא מסולקת, אי"צ בדיקה, ולא יעלה לה בדיקה. ואם במציאות יש לה מחזורים, חידש החו"ש דלכ"ד חדשים יש לה דין מסולקת לעניננו. אך רוב הפוסקים ס"ל, וכן הורה ר' אלישיב, דאין לה דין מסולקת, הואיל ולמעשה היא רואה, ואפ' יכולה להחזיק עצמה עכשיו לכל חייתה.

בסוף פעי' הקודם הבאנו דברי החת"ס, דלהחזיק עצמה בימים שרגילה לא לראות, ימי תרוה"ד, לא מהני, ובדיעבד לא עלתה לה, וכן הורה ר' אלישיב^א. וביארנו בטוב טעם ודעת שאין החשש כאן שעצם התשמיש יהיה גורם לדם, אלא חוששין שיהיה טריגע"ר, וא"כ להוכיח שאינה טריגע"ר בזמן שאינה רגילה לראות הוא ביטול זמן בעלמא, ופשוט שלא מהני, כי לא הוכיח שאינה טריגע"ר אלא כשהיא עומדת לראות, ולא כשהיא רחוק מימי ווסתה.

וזה דלא כבדה"ש שמסתפק אולי עלתה לה בדיעבד, אע"פ שאי"צ בדיקה. וכן דלא כשיעורי שבה"ל, שבדיעבד עלתה לה.

'טריגע"ר' הדם לצאת, אבל לא שהוא גורם משל עצמו.

וכי היכי שמותרת בי"ד ימים של תרוה"ד, ובווסת קבוע, כי לא חוששין שזה יגרום הדימום, רק חוששים דילמא 'טריגע"ר' הווסת שכבר ממתין כאן, ה"ה לא נחוש להכי במעוברת כיון שבמציאות אין לה דם הממתין לצאת.

ועוד, בלא"ה, הש"ך מיקל. א"כ יש לתלות דברי רנ"ק בטעות המחבר, והעיקר כמש"כ, ושמעוברת אי"צ לבדוק, ואם בדקה לא עלתה לה. וכן הורה השבה"ל.

הנה, במראה כהן בסופו יש תשובה בשם גדול א', שאם אשה היתה רמ"ת ג"פ, וכל א' מהפעמים היתה קרוב לימי ווסתה, נקראת רמ"ת, ויתגרשו, וכסימן הבא.

ואני עומד ומשתומם, פה גדול איך יאמר דבר כזה, מדוע יתגרשו כשיש י"ד יום כל חודש שאין לחוש למידי, דהרי, לא הוכחת בחזקה שמחמת תשמיש הדם מגיע, רק הוכחת דכשיש דם שיושב ומצפה, התשמיש הוא הטריגע"ר, וא"כ מדוע יתגרשו מפני כך, הא ישבו יחדיו בשלום ושלווה, ויזהרו סמוך לווסתה. והסימן הבא שחייבים להתגרש הוא היכא שיש לחשוש שכל תשמיש ותשמיש גורם לדם, ולא משנה באיזה יום בחודש.

והמעייין בסימן הבא יראה דכל תליה ותליה שיש לתלות הדם, מרעיה לחזקה,

^א ולא זכרנו אם אמר מפורשות שלא מהני בדיעבד, אבל כך מסתבר, וכך כ' החת"ס, ולא מצינו מאחרונים הקודמים שהסתפקו או שחלקו בדבר.

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

דאם כבר בדקה, אין לשמש לפני שתעיין בבדיקה.

ויל"ע, כמה סמוך לתשמיש יש לבדוק. [בכל מקרה לא יהיה בפניו, כדי שלא יהיה לבו נוקפו]. ר' משה כ' דהכי קרוב שאפשר, כלומר ממש סמוך [דאל"ה, לא הוכחת שהתשמיש היה הטריגע"ר, דאולי בא מקודם, אם ימצאו דם אח"כ]. השבחה"ל כ' חצי שעה. אוה"ר בשם קה"י, כל שהיה באותו עונה של התשמיש, עלתה לה [דהוכחת קצת שאינו העונה הגורם אלא יותר מסתבר לתלות במעשה].

הבדיקה אחרי, כמה זמן אחרי התשמיש. הגר"ז כ' 'תכף'. בספר טהרת ישראל כ' דאפי' לא ישהה עצמו על האשה, אלא פורש תכף ומיד באבר חי, ותבדוק. החו"ד שהבאנו למעלה מבואר דלא כזה, דכ' שתקנה, וישהה העד שם מעט זמן, והיא לא תהיה שוכבת על גבה. אלמא אינו ממש מיד כמש"כ טהרת ישראל. וכ"כ שבח"ל, דלא יפרוש באבר חי עבור זה, אלא ימתין לאבר מת.

וזה עוד תזכורת למה שכתבנו למעלה, דכאן אינו חשש שהתשמיש יהיה הגורם היחיד, דהא א"כ היינו מחייבים לכו"ע לפרוש תכף ומיד ממש, כמו שמבואר בס' הבא, דאל"ה אינו רמ"ת. ומהא שדנו ופקפקו כאן, וגדולי האחרונים נתנו שיעור שאינו תכף ומיד של סי' הבאה, אלמא כאן אינו חשש של סימן הבאה, ושם ימצא דם ג"פ יוציא ולא יתן כתובה, אלא כאן הוא חשש טריגע"ר

וע"פ דברינו, כלה חדשה בזמן שרגילה לא לראות, ימי תרוה"ד, אי"צ בדיקה, ולא עלתה לה בדיקה. ולא אמרנו את זה אלא לאפוקי ממי שכתב דכלה אין לה ימים שמוחזקת שלא לראות, כי לא יודעת סידור ווסתות שלה. ולא הבנתי מאי קאמר, וכי עכשיו מתחילה לראות, הא ווסתות אינו דבר חדש אצלה, וראתה כל חודש מאז שהיתה בת י"ב שנים, א"כ ודאי יודעת מתי מוחזקת שלא לראות. [א.ה. ואולי כוונתו משום השפעת הכדורים].

וכדברינו מבואר ג"כ מכרו"פ שמקשה על הש"ך שכ' עמא דבר לא לבדוק עצמן; איך הש"ך יודע את זה, כי עד י"ד יום יש ימי תרוה"ד, ולאחמ"כ הוא כבר ימי מבוכה, וא"כ חייבת בדיקה לפני כן בלא"ה [בסי' קפ"ט בס"ד], וא"כ איך מוכיחים מהמנהג לדין שלנו. [בעצם דבריו הוא קשיא על כל החיוב של הני בדיקות, דמתי נאמרו. ויתברר לקמיה בס"ד].

פרטי דיני הבדיקה

בדיקה זו, אמרנו שהוא להוכיח שאין התשמיש טריגע"ר להדם שיבא. והבדיקה לפני הוא להוכיח שלא היה דם מקודם, ואז אם יהיה דם אח"כ, נדע שבא מהתשמיש. וממילא, כ' דרישה, וכ"ה בחו"ד, אי"צ לבדוק הבדיקה, אלא בודק מחר בבוקר לוודא שהוא נקי [או אם הבדיקה השנייה טהורה, אי"צ לבדוק הראשון, ואם השני יש בו דם, יסתכל על הראשון].

מאידך, הפרישה [מחבר הדרישה], וגר"ז ס"ל דחייב לבדוק לפני תשמיש,

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

לטריגע"ר, ואין אפשרות להוכיח את זה אם לא קרוב לווסתה.

קושיא אחת נשארה, לאלו הסוברים שימי מבוכה אסורה בתשמיש [נוד"ב ודעימי], איך לעולם יכול להחזיק עצמו. ואולי רק אחרי שעברו ימי מבוכה, ועדיין לא ראתה. א"נ, בימים שבין ימי המבוכה, עיי"ש בס"י קפ"ט שיש דיון אם שייך דבר כזה, ואיך בדיוק לשער ימי מבוכה.

אם ע"י קביעות חזקתה שהתשמיש אינו טריגע"ר, מצאו דם פעם אחת, החיוב להחזיק עצמה הוא מדינא, דבזה הש"ך מודה להחמיר.

אשה שראתה דם מחמת תשמיש ג"פ סמוך לווסתה, ואחר הטבילה שימשה ג"פ בטהרה, והחזיקה עצמה בכך, יש מי שהורה שעקרה הרמ"ת, ומותרת לבעלה. וטעה בדבר משנה, כי איך תשמיש בימי תרוה"ד מפקיעים ממה שהחזיקה בימים הקרובים לווסתה. כלומר, אסרה עצמה בטריגע"ר, והתירה עצמה ע"י גורם; טענו חימים והודה לו בשעורים. אלא נראה, דאסורה לבעלה בימים הסמוכים לווסתה, כדיני חזקות.

יל"ע, האם יכולה להחזיק עצמה ג"פ בחודש אחד או"ד בעינן בג' חודשים נפרדים. ונראה, דמהני בחודש אחד לכו"ע, כ"ז כל ג' היו בימים שעלולה לראות. וג"פ בלילה אחת, מהני, דלא כספר ארטסקרול שהחמיר בכך, ואינני יודע נימוקו.

העמק תשובה [ס"י קכ"ז] [שהבאנו למעלה] כ' דרך תשמיש גמור מוכיח שאין התשמיש טריגע"ר, אבל מי שעשה

בעלמא, ובזה חז"ל נתנו גדר אחרת מהא דס"י הבאה. [ע"ע רמ"א שם בסעי' א.].

לדינא, ימתין עד אבר מת, והיא לא תהא שוכבת על גבה, ותקנה, ותשהה כמה שניות, ובכך החזיקה עצמה.

כמו שנתבאר למעלה כמה פעמים, בדיקות הללו אינם מועילים בזמן שרגילה לא לראות, דהיינו ימי תרוה"ד. ואינו חוק של י"ד יום, אלא כל אשה כפי שהיא, מתי רגילה לראות.

והגדר של רגילה, מו"ר אמר שהוא כשאר דיני ווסתות, וקובעין ע"פ ג' ווסתות הפלגות האחרונים, ופחות מימים אלו, אי"צ בבדיקה, ובדיקה לא עלתה לה וכ"ה בקיצשו"ע. [א.ה. שמעתי ממו"ר הגר"ע וואזנער שליט"א, דמשערינן בשנה האחרונה. ולכא' אמר כן לחומרא, שיש להתחיל לחוש מהפלגה הכי קצר שבשנה שעבר. וכן בחו"ש נד' ב' מבואר דמשערינן שנה אחרת].

לאחר ימים אלו, היא כבר בימי מבוכה' [למקצת הפוסקים]. ונאריך על מושג זו בס"ד בס"י קפ"ט, ושם נבאר שהרבה נוהגים לבדוק בימים אלו ע"י בדיקה או קינוח לפני תשמיש ואז משמשים, ואינם פורשים לגמרי. ואם עושה כן, ובודק גם אח"כ, אחרי ג"פ החזיק עצמו שאינו טריגע"ר מחמת תשמיש.

וכ"ת הא בס"י הבא, רמ"ת בימים אלו אינו רמ"ת, כי נתלה בווסת, א"כ איך מהני להחזיק, י"ל, כמו שנתבאר כמה פעמים, דאדרבה, כאן אין אנו חוששין שהתשמיש יהיה הגורם, כמו החולי שמופיע בסימן הבא, אלא כאן חוששין

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

בבתולים. ועיי"ש שמרגיש בזה, והוא ס"ל דעל דם בתולים ג"כ צריך לבדוק. אך דעת מו"ר שלא מחפשים אחרי דם בתולים כשאני מחוייב כן ע"פ דין, וממילא ס"ל דאין להתחיל בבדיקות הללו עד שיוודע בבירור שאין כאן דם בתולים, ולאחר שעברו ימים שבהם רגילה לא לראות. [א.ה. ועוד, איך תדע הימים שרגילה לראות אם לא תמתין עד שיגמרו עם בתולים, ושלא יהיה השפעה מהכדורים שלקחת].

עברה ובדקה כשהיה חשש בתולים, ויצא טהור, עלתה לה להחזיק עצמה, אם היה אחרי ימי תרוה"ד.

אגב, הזכרנו כמה פעמים, ימי תרוה"ד ימים שרגילה לא לראות, ושלא מהני בדיקות בזמן זה. וה"ה אשה שאין לה ימים קבועים לא לראות, אלא קבוע לא לראות בלי איזה תסמינים מקודם, ותמיד יש לה איזה התראה מוקדמת, לא מהני בדיקות להחזיק עצמה לפני שהרגישה הרגשות אלו, ורק מהני אחרי שהתחילה להרגיש, ואז בלא"ה מסתמא אינם משמשים. וכבר כתבנו, דאשה כזו דינה כווסת קבוע, ואי"צ בדיקות לפני תסמינים שלה.

אשה שהחזיקה עצמה כדת וכדין שאינה רואה בשעת תשמיש, ונתגרשה ל"ע, האם בבעלה השנייה צריך להחזיק שוב. ר' אלישיב הורה דאי"צ. ואע"פ שבס"י הבאה לגבי רמ"ת אמרי' 'לא כל אצבעות שוות', ואולי אבר של בעל זו יגרום אע"פ שבעל הקודם לא, הנ"מ ברמ"ת ממש, אבל כאן שחוששין רק לטריגע"ר, לא חוששין להכי.

חצי תשמיש, לא הוכיח שתשמיש גמור אינו טריגע"ר. מסתבר טעמיה, וכמדומני שזה דבר שכיח, בפרט לחתנים [א.ה. וממילא זה עוד סיבה שלא ללמד, כי בכל אופן לא יקיימה כראוי].

ונראה, וכ"מ בשבח"ל, דאעפ"כ אי"צ שיהיה הזרעה בפנים, אלא כל שהיה תשמיש גמור, מוחזקת, כי החשש כאן שחיבוט התשמיש יהיה הטריגע"ר, כמו שהבאנו בשם רמב"ן ור"ן, אבל הזרעה לכאן אינו מעלה ואינו מוריד.

הורה ר' אלישיב, חזקה זו מהני אפ' ג' פעמים לא רצופות, ואפ' ג' חודשים לא רצופים. [משא"כ סימן הבא, רק ג"פ צרופים מחזיק, כי התם רק ג"פ של ראייה הוי חזקה כדי להוציאה מתחת בעלה, ואם היה א' ביניהם שלא היה דם, לא החזיק עצמה, משא"כ כאן, אין ריעותא בחזקה ממה שלא בדקה, דהא למעשה לא ראתה מחמת התשמיש בביאות שביניהם].

אם לא בדקו לפני תשמיש, ורק בדקו אחרי ולא מצאו דם, בדיעבד עלתה לה להחזיק עצמה.

בדקה היא ולא הוא, העמק תשובה כ' דלא עלתה להם, דאולי היה טיפת דם על אבר שלו. ולא מצאתי מי שמיקל בזה, ואפ' אם יהיו מקילים, מ"מ לכתחילה הוא יבדוק, כדמבואר בגמ' וראשונים ושו"ע.

בדק הוא ולא היא, יש לצדד אם מהני, דאולי האבר שלו דינו כבדיקה.

הבדה"ש כ' דכלה מיד אחר חתונתה, תתחיל עם בדיקות האלו. וקשה לי, הא על מה בודקים, אפ' אם תראה דם, נתלה

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

דיבר להדיא רק במי שאין לה ווסת קבוע, ואז אין אנו יודעים מהו הגורם שלה, חוששין לעולם, וכי לעולם לא תראה. אבל בווסת קבוע, אה"נ לעולם לא תראה עד שהגורם הידוע, והיא ווסתה הקבוע, תחזור בחודש הבא.

ושו"ע שם דיבר גם בענין עונה בינונית למי שאינו קבוע, אך הא דקאמר אסורה עד שתבדוק הוא אמת בכל מקרה, והחידוש הוא בווסת קבוע, כצ"ל.

ועוד, ר' משה שכ' דווסת קבוע אי"צ בדיקה לפני תשמיש, היינו רק לענין ווסת קבוע ליום החודש, דע"ז ניתן לומר דלעולם לא תראה עד לחודש הבא, משא"כ ווסת קבוע להפלגה, שייך לומר וכי לעולם לא תראה, דע"כ ווסתה מגיע בהמשך, וא"כ חייבת בדיקה לפני תשמיש. ואי"ז מפרין היישוב שאמרנו באות הקודם, דהשו"ע הוצרך לומר כן לענין מי שיש לו ווסת קבוע לחודש.

הנוהגת כר' משה זה, ובדקה לפני, וגם לאחר, ויצא נקי, עלתה לה להחזיק עצמה. ונראה, דהנ"מ כשראתה בימים הקרובים, אבל אם מאיזה טעם שיהיה ראתה זמן מופלג, או רק במחזור הבא, לכא' לא הוכיחה שאין כאן טריגע"ר, כי אולי לא היה קרוב לווסתה, דהרי דילגה ווסת שלם.

מנהג העולם לחשוש לר' משה, אבל לא לבדוק בדיקה גמורה, אלא קינוח בעלמא.

פשטות הבנת ר' משה היתה מחייבת בדיקה רק לפני, אבל לא אחרי. אך ר' משה מחייב בדיקה אחרי. וצ"ע מהו תועלתו, דהא כל תועלת הבדיקה היתה

וזה עוד ראייה ליסוד שאין צריכין להוכיח, שסוגיין אינו סוגיא של רמ"ת אלא של טריגע"ר, דאילו הוא אותה סוגיא, לא היתה מקום לחלק.

וכיסוד זה גם מבואר מהחוו"ד דס"ל שאם מצאה אחר זמן מה נתלה שהדם באה מחמת תשמיש; ואם אמר כן לענין סי' הבאה, זה מופרך, אך אם אמר כן בסוגיין הוא רק חידוש.

בדיקות של ר' משה

שי' ר' משה [ג' נ], לאחר שעברו כל ימי ווסתות שלה, ועדיין לא ראתה, בווסת שאינו קבוע, עליה לעשות בדיקה לפני כל תשמיש, דאטו לעולם לא תראה, ולכן חוששים שמא הגיע, וצריכה לברר לפני תשמיש שלא הגיע.

ולכא', ר' משה דיבר באשה שיש לחוש שמא ווסתה הגיע, אבל אשה שיודעת שאינה רואה בלי איזה התראה מוקדמת, אין לחוש שמא ווסתה הגיע, דיש לה חזקה וקביעות שלא ראתה עדיין.

ר' משה חידש בדיקה זו משכל ישר, ואי אפשר לחלוק עליו, כי הסברא מחייבת כן.

ויש מי שהק', הא בסי' קפ"ד סעי' ט' עבר הווסת ולא בדקה, אסורה עד שתבדוק. וק', הא בלא"ה אסורה עד שתבדוק, מחמת חיוב בדיקה זו של ר' משה.

ואין זה קשיא, דהתם איירי בווסת קבוע, וע"ז לא דיבר ר' משה, כי מהכ"ת לחשוש לגורם חדש כשאנו יודעים מהו הגורם שלה, ושעדיין לא נעקר. ור' משה

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

ימיה שרגילה לראות, חוששין טפי, דאולי עכשיו התשמיש טריגע"ר להדם. וצ"ע.

לדינא, תלמידי ר' משה אינם מורים לבדוק אחר תשמיש, ומסתפקין בקינוח לפני תשמיש, והכי ראוי לנהוג.

לוודא שלא הגיע עדיין לפני שבעלה, אבל אח"כ, מהכ"ת. ועוד, ר' משה ס"ל באותה תשובה שהעיקר כהש"ך דאשה אי"צ להחזיק את עצמה. ומחומר הקושיא אולי צ"ל, דאחרי שעברו כל

סעי' ג' – דינו של תרה"ד, ימים שרגילה לא לראות

אשה שאינה רואה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע, עד י"ד יום דינה כדין אשה שיש לה וסת.

לעשות הבדיקות לגמרי, כגון שיטת רש"י, ושלא יהיה לבו נוקפו, וממילא התרוה"ד הסכים לומר חידושו כאן בסוגיין, אבל בשאר הלכות נדה לא אמר חידושו. וע"ע מש"כ בס' קפ"ט לחלק ביסוד הדברים, שא"א להוכיח מכאן לענין ווסתות.

המנח"י כ' דע"כ עונה בינונית נאמרה עבור אשה כזו, דאי כאשה הרגילה לראות בפחות מל' יום, מדוע צריכין עונה בינונית. ואי"ז מוכרח, כי אולי צריכה לאשה שלפעמים כ"ט ולפעמים ל"א. אך 'סמך' מיהא הוי.

לדינא, קשה להקל כר' משה, כי הוא דעת יחיד. אבל לכאו' אפשר לסמוך ע"ז לענין החומרות. כלומר, אשה שמוחזקת לא לראות פחות מל"ב יום, יכולה להקל ביום ל"א של החו"ד, בכרו"פ, וכ"ש באו"ז, להתיר חיבוק ונישוק, ולהתיר תשמיש אם הוא ליל טבילה.

נמצא, אין להחמיר אלא מתשמיש בעונה שבה ראתה, ולעשות בדיקות. עבר הווסת ולא בדקה, יל"ע אם נוכל

יסודו של תרה"ד

יסודו של תרה"ד כבר נתבאר בס"ד מרובה בסעי' הקודמים. ולא נשאר לנו אלא לדון, אשה שיש קביעות של תרה"ד לא לראות עד אחר שעבר עונה בינונית, האם יכולה להקל בעונה בינונית, כדין ווסת קבוע.

ר' משה [ב' ע"ב וע"ה, ג' מ"ו ונ'] מיקל בזה לגמרי, ומתירה אפ' בתשמיש ביום ל'. אמנם, הוא דעת יחיד בזה, ורבים חלקו עליו – כרו"פ [קפ"ד], חו"ד [סק"ג], ישועות יעקב, שואל ומשיב [ב' מ"ז], ערוה"ש [סק"ב], מנח"י [ו' ס"ב], שבה"ל, ועוד.

איברא, לכאו' דברי ר' משה מוכרחים, דהא התרוה"ד חידש לנו דשייך מושג של ווסת קבוע מתי לא לראות, א"כ ה"ה לעונה בינונית נקל בשבילה, כי יש לה ווסת קבוע, וכי היכי שאשה עם ווסת קבוע אינה חוששת, דאנו יודעים שאינה רואה כסתם נשים, ה"ה אשה זו מוחזקת שלא לראות כשאר נשים.

וי"ל, התרוה"ד אינו מחדש דבריו אלא כאן, כי בלא"ה יש כמה צדדים שלא

סימן קפ"ו – דיני בדיקת אשה לפני ואחרי תשמיש

ע"ע בס' קפ"ט סעי' א' שהארכנו יותר בדעת ר' משה, ושינויים והוספות על הכתוב כאן.

לסמוך על ר' משה להקל בזה, או"ד זה מעיקרי הווסת.

[השבה"ל אינו מתייחס לר' משה כלל, אפ' לענין החומרות].

הנה, ר' משה לא הסתפק בלהקל בעונה בינונית, אלא אף היקל שאי"צ לחשוש ליום החודש. ובעיני זה פלא, כי בשלמא לענין הפלגות, נוכל לומר שהיא מוחזקת שלא לראות פחות מל"ב, ובכך להקל בעונה בינונית, אבל איך היא מוחזקת שלא לראות ביום חודש מסויים. ומי יודע אם הגורם עד לעכשיו היתה מחמת ההפלגות, אולי כל חודש יום החודש היתה הגורם. ועמש"כ בס' קפ"ט לבאר ענין זה.

[א.ה. כפי הנתבאר בסימן זו, יש מקום לומר קולא אדירה. נתבאר בריש הסימן דכי היכי שיש 'ימי תרוה"ד', ה"ה יש חזקה של אשה לא לראות עד שיהיה 'התראה מוקדמת'. ואמרנו דאשה כזו אי"צ בדיקות לפני ואחרי תשמיש, דהיא כאשה שיש לה ווסת קבוע.

והנה, אם משווין אשה זו לאשה של תרוה"ד, ר' משה מיקל לגבה שאי"צ לחוש לעונה בינונית, ור' משה אמר אפ' יום החודש. נמצא, כל אשה שמוחזקת שלא לראות עד שיהיה לה איזה סימן בגוף, אע"פ שאינו ווסת הגוף כיון שמשנה מחודש לחודש ואינו מדויק, מ"מ היא מוחזקת בטהרה עד שיש איזה סימן, ועד לאז אינה חוששת לא לעונה בינונית, ולא ליום החודש! קולא אדירה, ומסוכנת].